ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ปิยธิดา ทาปลัด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤษภาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ ปิยธิดา ทาปลัด ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.สมุทร ชำนาญ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธาน
(ดร.ชัยพจน์ รักงาม)

.....กรรมการ
(ดร.สมุทร ชำนาญ)

.....กรรมการ
(ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต สุรัตน์เรืองชัย)
วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับกรุณาและความอนุเคราะห์จาก ดร.สมุทร ชำนาญ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.ชัยพจน์ รักงาม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังมีรายนามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณบุพการี ครอบครัวทาปลัด ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้รับโอกาสที่ดีทางการศึกษา และเป็นกำลังใจ จนประสบความสำเร็จ เป็นที่ภาคภูมิใจของครอบครัว และขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 5 ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจอยู่เสมอ

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหลายที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมบูชาแก่บุพการี ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จมาจนตราบทุกวันนี้

ปิยธิดา ทาปลัด

58920319: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ/ การบริหารงานวิชาการ/
กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา/ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ปิยธิดา ทาปลัด: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 (INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL IN NIKOMPATTANA SCHOOL GROUP UNDER RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สมุทร ชำนาญ, กศ.ด., สุรัตน์ ไชยชมภู, กศ.ด. 195 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .32-.87 และค่าความเชื่อมั่น .96 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณและสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

2. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 คือ ด้านการนิเทศ (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 89.70 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 80.50 โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = = 0.598 + 0.458(X_2) + 0.396(X_4)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = 0.521(Z_2) + 0.420(Z_4)

58920319: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: INSTRUCTIONAL LEADERSHIP/ ADMINISTRATION OF SCHOOL IN NIKOMPATTANA SCHOOL GROUP/ RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

PIYATIDA TAPALAD: INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL IN NIKOMPATTANA SCHOOL GROUP UNDER RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1. ADVISORY COMMITEE: SAMUT CHAMNAN, Ed.D., SURATH CHAICHOMPU, Ed.D. 195 P. 2018.

This research aimed to study the Instructional Leadership of Administrators those affect Academic Administration of School in Nikompattana School Group under Rayong Primary Educational Service Area Office 1. The sample used in this study was 155 teachers of the Nikompattana school, in Rayong Primary Educational Service Area Office 1. The research instrument employed for the data collection was a set of rating-scale questionnaires. The questionnaire has the discriminative power value between .32 and .87 and reliability was.97. Data was analyzed by using mean ($\overline{X}$), standard deviation (*SD*), Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, and Stepwise multiple regression analysis. The regression equations for predicting the dependent variables were created by using stepwise multiple regression analysis method.

The results of the study were as follows:

1. Academic leadership of school administrators in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 was found at high level.

2. Academic Administration of the Schools in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 was found at high level.

3. Academic Leadership of School Administrators which could be used for predicting Academic Administration of schools in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 were found only two aspects including the supervision (X_2), the promotion of the academic atmosphere (X_4) which multiple correlation coefficient was found at 89.70 with statistically significant at level of .01. The regression coefficient predictive competence was found at 80.50. These could be formed as the regression equations of raw score and standardized score as follows:

The Regression Equation of Row Score:

$\hat{Y} = = 0.598 + 0.458(X_2) + 0.396(X_4)$

The Regression Equation of Standardized Score:

$\hat{Z} = 0.521(Z_2) + 0.420(Z_4)$

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

สารบัญ..... ฉ

สารบัญตาราง..... ซ

สารบัญภาพ..... ฎ

บทที่ 1

1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 5

คำถามในการวิจัย..... 6

สมมติฐานของการวิจัย..... 6

กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 7

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย..... 8

ขอบเขตของการวิจัย..... 8

นิยามศัพท์เฉพาะ..... 9

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 13

การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง เขต 1..... 13

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ..... 19

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ..... 55

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ..... 104

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 106

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 119

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 119

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 120

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 121

การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 123

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ หน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล..... 124

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 125

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 126

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 126

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 127

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 128

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 143

สรุปผลการวิจัย..... 143

อภิปรายผล..... 147

ข้อเสนอแนะ..... 159

บรรณานุกรม..... 161

ภาคผนวก..... 170

ภาคผนวก ก..... 171

ภาคผนวก ข..... 175

ภาคผนวก ค..... 192

ประวัติย่อของผู้วิจัย..... 195

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

1 ปริมาณงานในความรับผิดชอบโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 15

2 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและการศึกษาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 34

3 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและการศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 71

4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามโรงเรียน 120

5 ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 123

6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน 128

7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยรวมและรายข้อ 129

8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวมและรายข้อ 130

9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการนิเทศ โดยรวมและรายข้อ 131

10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและรายข้อ 132

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ หน้า

11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน 133

12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ 134

13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านวัดผลและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ 135

14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการนิเทศการสอน โดยรวมและรายข้อ 136

15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมและรายข้อ 137

16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ 138

17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 139

18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ที่แยกเป็นรายด้านเพื่อตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ 140

19 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากด้านต่าง ๆ 140

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ หน้า

20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (อำนาจพยากรณ์) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 141

21 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 142

22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 193

23 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 194

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2	โครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	44
3	การบริหารงานวิชาการ	64
4	องค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบหลักสูตร	75
5	แสดงเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้	84
6	แสดงมิติของการสอน และมิติของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กัน	89
7	ความสัมพันธ์กับการบริหารการสอนและผลของการเรียนของนักเรียน	90

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน สู่ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสภาพแวดล้อม การเมือง สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอื่น ๆ ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้เพื่อจะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้คือ การพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คนที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความก้าวหน้า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง (วันเผด็จ มีชัย, 2554, หน้า 1) ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 World Economic Forum (WEF) ได้เผยแพร่รายงานความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ จำนวน 140 ประเทศ ในระดับโลก ประจำปี ค.ศ. 2015-2016 สำหรับประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) ที่ได้รับการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันประจำปี ค.ศ. 2015-2016 ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 32 จากอันดับ 31 และจากการที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เข้าร่วมกับ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ตามโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือ PISA เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพระบบการศึกษาของประเทศที่เข้าร่วมโครงการ ที่จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพสำหรับการแข่งขันในอนาคต ซึ่งได้จัดการประเมินเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2000 และได้ประเมินอย่างต่อเนื่องทุก ๆ 3 ปี โดยในปี ค.ศ. 2015 มีประเทศที่เข้าร่วมโครงการ 72 ประเทศ/ เขตเศรษฐกิจ (ประเทศกลุ่ม OECD 35 ประเทศ, ประเทศเข้าร่วม 37 ประเทศ) และเป็นการจัดสอบด้วยคอมพิวเตอร์เต็มรูปแบบ (Computer-based assessment: CBA) เป็นครั้งแรก โดยมีผลการประเมิน PISA 2015 ดังนี้ ซึ่งผลการประเมิน PISA 2015 ของประเทศไทยพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ 421 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 493 คะแนน), ด้านการอ่าน 409 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 493 คะแนน) และด้านคณิตศาสตร์ 415 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 490 คะแนน) มีประเทศอาเซียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม แต่คะแนนของประเทศมาเลเซียจะไม่ถูกนำมาเปรียบเทียบ เนื่องจากอัตราการเข้าสอบน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีผลการจัดอันดับการประเมินตามลำดับคือ สิงคโปร์

เวียดนาม ไทย และอินโดนีเซีย เมื่อได้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคะแนนในภาพรวมตั้งแต่การประเมินรอบแรกจนถึงรอบปัจจุบัน พบว่า ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของไทยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ต่างจากการประเมินรอบที่ผ่าน ๆ มา ต้องยอมรับว่าคะแนนซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะประเทศไทยยังเป็นอันดับสองรองจากสิงคโปร์ และยังคงมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงจะนำผลสะท้อนจากคะแนน PISA มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยได้เตรียมแนวทางที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา พร้อมมุ่งสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ว่าภายใน 15 ปีข้างหน้าจะเร่งพัฒนาคะแนนการประเมิน PISA ของประเทศไทยทุกด้านให้เพิ่มขึ้น 100 คะแนน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การผลิตและพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี, 2559)

จากการทดสอบด้านการศึกษาในประเทศโดยใช้การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 51 มาตรฐานการเรียนรู้ ครอบคลุม 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ, 2558) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานที่ผ่านมานั้นพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้นมีหลายมาตรฐาน หลายกลุ่มสาระที่ควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วนจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา รวมไปถึงหน่วยย่อย ๆ ในชั้นเรียนที่ควรตระหนักวิกฤตการณ์ดังกล่าว ในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา กระบวนการบริหารวิชาการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษาของประเทศ (อิทธิพันธ์ สุวทันพรกูล, 2556, หน้า 1-4)

ฝ่ายงานของโรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผลการทดสอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยตรง ได้แก่ งานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญและจำเป็นที่สุดในสถานศึกษา และจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการงานวิชาการที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547,

หน้า 100) เนื่องจากการบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553, หน้า 1) จากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่บอกถึงมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ซึ่งบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณทั้งเป็นงานที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษาโดยตรง

การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนอย่างเอาใจใส่ และสนใจพฤติกรรมการสอนของครูให้มาก นั่นคือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบการนำพาโรงเรียนไปสู่ความก้าวหน้าและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องรักษาบรรยากาศของโรงเรียน จัดให้มีทรัพยากรต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนกำกับดูแลความก้าวหน้าของนักเรียน มีบรรยากาศความคาดหวังว่านักเรียนจะประสบผลสำเร็จและมีภาวะผู้นำเชิงบริหารที่เข้มแข็ง (Edmonds, 1979) จึงมีงานวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ทั้งในระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นเรื่องจำเป็น (Lezotte, 1994) ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นคนสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มีอิทธิพลต่อระดับความสำเร็จที่สูงของนักเรียนและมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนต้องการจะเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Findley & Findley, 1992 citing Chell, 1999) ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญคือ ต้องมุ่งเน้นที่กิจกรรมที่จะนำพาไปสู่ความสำเร็จอย่างสูงของนักเรียน ถ้ามีเป้าหมายที่จะทำโรงเรียนให้มีประสิทธิผล ก็ต้องหาแนวทางเพื่อเน้นการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน (Hughes & Ubben, 1989) การเรียนรู้ของนักเรียน การสอนที่มีคุณภาพ และการจัดองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน (Dimmock & Walker, 2005) ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีและต้องดำเนินการพัฒนาให้กับผู้บริหารโรงเรียน (ชัยรัตน์ หลายวัชระกุล, 2547)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) (McEwans, 1998) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมุ่งการปรับเปลี่ยนมุมมองของงานในวงที่กว้างกว่าและเป็นระบบมากกว่า แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการจำกัดวงเข้ามาที่งานด้านวิชาการขององค์การ ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาในวงกว้างจะมุ่งไปที่วิธีการที่เป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ (Elmore, 2000) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากครู ความร่วมมือนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติการสอนของครู ซึ่งการพัฒนาเช่นนี้ก็จะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย (Leithwood, 2006) รูปแบบภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational leadership) ส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้เน้นความสำคัญของผู้นำโรงเรียน (School leaders) โดยที่ผู้นำโรงเรียนจะต้องใส่ใจอย่างมากกับงานการเรียนการสอนของโรงเรียน หากต้องการที่จะพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและหลักสูตร ดังนั้นจึงเรียกมิติภาวะผู้นำโรงเรียน (School leadership) ว่าเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ (MacNeill et al., 2003)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 116 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 86 โรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส 30 โรงเรียน ซึ่งผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน (O-NET) ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2559 พบว่า มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นจากปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย และมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยลดลงจำนวน 4 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2559) ถ้านำไปเทียบกับการกำหนดระดับผลการเรียน ตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ถือว่าผลการประเมินการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานต่ำกว่าเกณฑ์ (0-49) จากผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน (O-NET) แสดงให้เห็นถึงผลคะแนนเฉลี่ยที่มีแนวโน้มลดลงไปในทุกปีการศึกษา จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการและภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน และผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารงานวิชาการ การกำกับนิเทศ ติดตามการสอนของครู และจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิด

ประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียน การสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของชาติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมี ภาวะผู้นำ และมีลักษณะเฉพาะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน (Leithwood, 2006) โดยต้องปรับปรุงพันธกิจของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์เป้าประสงค์ของโรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ส่วนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน คือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน กล่าวได้ว่าการที่ผู้บริหารโรงเรียนสนใจการเรียนการสอนในห้องเรียน ความมีประสิทธิผลของการทำงานของครู และความสำเร็จของนักเรียนเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน (Leithwood, 2006) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในการพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากบทบาทและความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปประกอบการพัฒนาโรงเรียนตลอดจนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

คำถามในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับใด

2. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับใด

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

4. สมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้านเป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกับภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ Weber (1989) Hallinger & Murphy (1985) Kroeze (1989) Rutherford (1987) McEwan (1998) Murphy (1990) Glickman (1981) วิษณุ จุลวรรณ (2547) ขวัญจิตต์ เนียมเกตุ (2547) ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการบริหารจัดการ และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ คือ อุทัย บุญประเสริฐ (2545) รุจิร์ ภู่สาระ (2546) ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) รุ่ง แก้วแดง (2545) กมล ภู่ประเสริฐ (2547) กระทรวงศึกษาธิการ (2550) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554) จันทรานี สงวนนาม (2553) สมาน อัศวภูมิ (2553) ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน ดังแผนภาพที่ 1

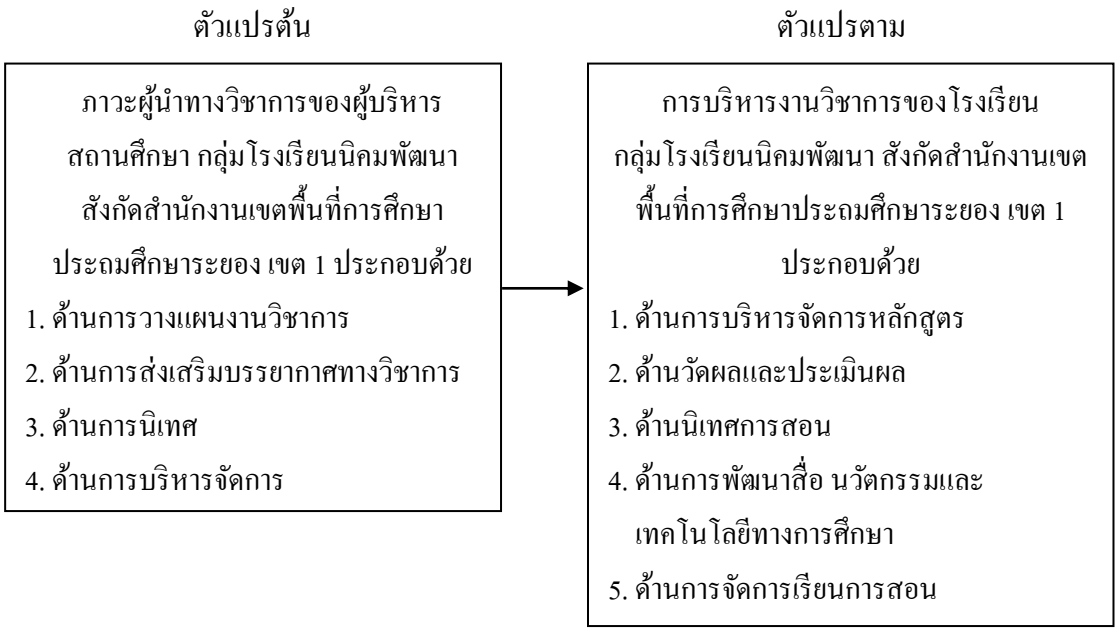

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเอง

3. ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

4. เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและการบริหารงานวิชาการซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งมีขอบเขตด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผู้วิจัยศึกษา พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการบริหารจัดการ

1.2 การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผู้วิจัยศึกษา บริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา รวมโรงเรียนทั้งหมด 12 โรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 259 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560 ระดับความ คลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา จำนวน 12 โรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 155 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้โรงเรียนในกลุ่มนิคมพัฒนาเป็นเกณฑ์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งผู้ศึกษาได้จากการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

3.1.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ

3.1.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

3.1.3 ด้านการนิเทศ

3.1.4 ด้านการบริหารจัดการ

3.2 ตัวแปรตาม คือ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

3.2.2 ด้านวัดผลและประเมินผล

3.2.3 ด้านการนิเทศการสอน

3.2.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการบริหารจัดการ ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการโรงเรียน กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน จัดทำเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดแจ้ง การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการเป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และภูมิใจในสถานศึกษาของตน การจัดบรรยากาศทางวิชาการที่ดี เช่น มีกิจกรรมทางวิชาการ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากร เป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3 ด้านการนิเทศ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน โดยพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยมุ่งให้ครู อาจารย์ ได้ปรับปรุงวิธีการสอน จัดให้มีกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น กิจกรรมเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ กิจกรรมมนุษยสัมพันธ์ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.4 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจสั่งการทุกด้านซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน

2. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง บริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การที่ผู้บริหารได้กำหนดแนวทาง ในการจัดการบริหารหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การวางแผน จัดบุคลากร การจัดทำประมวลการสอนหรือแผนการสอน การจัดตารางเวลา การเลือกกิจกรรม การจัดสื่ออุปกรณ์ การจัดสถานที่และการประเมินผล การใช้หลักสูตรประกันคุณภาพและกำหนดมาตรฐานหลักสูตร

2.2 การวัดผลและประเมินผล หมายถึง การที่ผู้บริหารมีกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน การตรวจผลงาน การทดสอบ มีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม เช่น การใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง (Authentic assessment) ประเมินจากผลการปฏิบัติงาน (Performance assessment) ประเมินโครงการ (Work project assessment) หรือประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน

2.3 งานด้านการนิเทศการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการแนะนำ การชี้แจง การบริการ การร่วมมือ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เกิดความร่วมมือเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

2.4 งานด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิต ใช้ บำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่า แสวงหาแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ให้การส่งเสริมสนับสนุนครูด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับผู้สอนและผู้เรียนอย่างเพียงพอ

2.5 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีการจัดทำแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ จัดทำคู่มือนักเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน สถานศึกษาควรวางแผนปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560

4. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560

5. กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 12 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนวัดมาบข่า โรงเรียนวัดกระเฉท โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 2 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 3 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 4 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 5 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 6 โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 7 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 9 โรงเรียนวัดชากผักกูด และโรงเรียนบ้านหนองระกำ

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 หมายถึง ส่วนราชการในส่วนภูมิภาค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอเมืองระยอง อำเภอปลวกแดง อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอบ้านค่าย และอำเภอบ้านฉาง ในจังหวัดระยอง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา และเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ อภิปรายผลการศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นองค์กรหนึ่งที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาและส่งเสริมการจัดการศึกษา ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบติดตามผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2559) มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการและส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองวนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา

9. ดำเนินการและประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายแบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มอำนวยการ

2) กลุ่มบริหารงานบุคคล

3) กลุ่มนโยบายและแผน

4) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

5) กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

6) กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์

7) กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน

ปริมาณงานในความรับผิดชอบ

ตารางที่ 1 ปริมาณงานในความรับผิดชอบโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

รายการ	จำนวน/ หน่วย
1. โรงเรียนทั้งหมด	116 แห่ง
- เอกเทศ	115 แห่ง
- สาขา	1 แห่ง
2. ประเภทของโรงเรียน	
- โรงเรียนมาตรฐานสากล	1 แห่ง
- โรงเรียนในฝัน	10 แห่ง
- โรงเรียนดีประจำตำบล ปีงบประมาณ 2553-2560	29 แห่ง
- โรงเรียนขนาดเล็ก	23 แห่ง
- โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	30 แห่ง
3. กลุ่มโรงเรียน (รวมกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา)	9 กลุ่ม

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นองค์กรชั้นนำในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มาตรฐาน บริการเป็นเลิศ สู่ประชาคมอาเซียน

นิยามวิสัยทัศน์

1. องค์กรชั้นนำ หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีการบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีเครือข่ายทางการศึกษา ใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ทันสมัย

2. บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มาตรฐาน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 บริหารจัดการโดยยึดมาตรฐานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 มาตรฐาน และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. บริการเป็นเลิศ หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด เต็มใจบริการงานในหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง เท่าเทียมและเป็นกัลยาณมิตร

4. สู่ประชาคมอาเซียน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดจัดการเรียนรู้ที่เน้นบริบทของประเทศในประชาคมอาเซียน เช่น ภาษา สังคม ประเพณีวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ อาชีพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เพื่อสร้างความร่วมมือ ช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยน การแข่งขัน พร้อมสู่ประชาคมโลกต่อไป

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน เน้นการศึกษาสู่อาชีพและมีศักยภาพในการแข่งขันในประชาคมอาเซียน

2. จัดระบบการบริหารจัดการให้ทันสมัย ตามหลักธรรมาภิบาล

3. จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

4. พัฒนาบุคลากรให้เกิดความตระหนัก จิตสำนึกในการเป็นข้าราชการที่ดี

เป้าประสงค์หลัก

ผู้เรียนมีคุณภาพ รักและภูมิใจในความเป็นไทย ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กลยุทธ์

จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จึงกำหนด กลยุทธ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 4 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

จุดเน้นการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1

กำหนดจุดเน้นการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. จุดเน้นด้านผู้เรียน

1.1 นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญสู่มาตรฐานสากล ดังต่อไปนี้

1.1.1 นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาที่สมดุลเหมาะสมกับวัยและเรียนรู้อย่างมีความสุข

1.1.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) กลุ่มสาระหลักเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 3

1.1.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษา อ่านออก เขียนได้ ด้านคำนวณ และด้านการใช้เหตุผลที่เหมาะสม

1.1.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการส่งเสริมให้มีแรงจูงใจสู่อาชีพ ด้วยการแนะแนวทั้งโดยครูและผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ (ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า สถานประกอบการ) และได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพสุจริตในอนาคต

1.1.5 นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์อย่างน้อย 2 ภาษา ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เหมาะสม ตามช่วงวัย

1.2 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม รักความเป็นไทย ห่างไกลยาเสพติด มีคุณลักษณะและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม

1.2.1 นักเรียนระดับประถมศึกษา ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

1.2.2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะการแก้ปัญหา และอยู่อย่างพอเพียง

1.3 นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเต็มศักยภาพ เป็นรายบุคคล ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

1.3.1 เด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นรายบุคคล ด้วยรูปแบบที่หลากหลายตามหลักวิชา

1.3.2 เด็กด้อยโอกาสและเด็กในพื้นที่พิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรและอัตลักษณ์แห่งตน

1.3.3 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา กีฬา ดนตรีและศิลปะ

2. จุดเน้นด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.1 ครูได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะในการสื่อสารมีสมรรถนะในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.1 ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน การสอนคิดแบบต่าง ๆ และการวัดประเมินผลให้สามารถพัฒนาและประเมินผลนักเรียนให้มีคุณภาพตามศักยภาพเป็นรายบุคคล

2.1.2 ครูสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเหมาะสม

2.1.3 ครูได้รับการนิเทศแบบกัลยาณมิตร โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูทั้งในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน หรือภาคส่วนอื่น ๆ ตามความพร้อมของโรงเรียน

2.1.4 ครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และทุกภาคส่วนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.1.5 ครูจัดการเรียนการสอน ให้สอดรับกับการเป็นประชาคมอาเซียน

2.1.6 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการบริหารงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีขวัญกำลังใจในการทำงาน

2.4 องค์กร คณะบุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง วางแผนและสรรหาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน และสังคม

3. จุดเน้นด้านการบริหารจัดการ

3.1 สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

3.1.1 โรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก และที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือ นิเทศ ติดตาม และประเมินผลโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และเป็นผู้ประสานงานหลัก ให้โรงเรียนทำแผนพัฒนาเป็นรายโรง ร่วมกับผู้ปกครองชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ โดยใช้มาตรฐานงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาระบบช่วยเหลือ กำกับ ติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

3.1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชิดชูเกียรติโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อัตราการออกกลางคันลดลง มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3.2 สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2.1 สถานศึกษา ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2.2 สถานศึกษา ส่งเสริมการระดมทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

ความหมายของภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการผู้ให้ความหมายภาวะผู้นำไว้หลายท่าน ในหลายลักษณะตามมุมมองที่ต่างกัน ตามแนวทางของแต่ละท่าน ได้ศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

บูรชัย ศิริมหาสาคร (2549, หน้า 36) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง สภาพที่ทำให้บุคคลผู้นั้นสามารถคงความเป็นผู้นำไว้ได้ โดยทุกคนให้การยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ หรือความสามารถในการชักจูงผู้นั้นให้ยอมตามด้วยความเต็มใจ

ธวัช บุณยมณี (2550, หน้า 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลหรือการดลบันดาลใจบุคคลหรือกลุ่มให้ทำงานด้วยความสมัครใจจนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ไพจิตร ศรีโนนยาง (2550, หน้า 9) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะความสามารถหรือกระบวนการของบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการชักจูงใจผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมกันปฏิบัติงาน หรือทำงานด้วยกับตนด้วยความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุงาน บรรลุเป้าหมายร่วมกันตามที่กำหนดไว้

วิเชียร วิทยอุดม (2550, หน้า 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2552, หน้า 1) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการขับเคลื่อนหรือสร้างอิทธิพลต่อผู้อื่นสู่การทำให้เป้าประสงค์ของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552, หน้า 10) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลของบุคคล หรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ หรือหมายถึงรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 230) ได้สรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะของบุคคลคนหนึ่งที่สามารถโน้มน้าวให้บุคคลคนหนึ่งหรือบุคคลหลายคนได้แสดงพฤติกรรมของตนเองตามที่ผู้นำประสงค์ ภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมายของส่วนรวมหรือของผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

สมุทร ชำนาญ (2553, หน้า 48) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Followers) หรือสมาชิกในองค์การที่พฤติกรรมของผู้นำสามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือมีอิทธิพลต่อผู้ตามทำให้ผู้ตามยอมรับปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ เทคนิค วิธีการ ความสามารถ หรือกระบวนการของบุคคลหนึ่งที่ใช้อิทธิพลของผู้นำในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ร่วมกันในการปฏิบัติงานหรือทำงานด้วยกับตนด้วยความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อให้บรรลุงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันตามที่กำหนดไว้

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผู้นำทางวิชาการ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำองค์การทางการศึกษาดำเนินการไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามทิศทางที่ถูกต้อง ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ถาวร เส้งเอียด (2550, หน้า 150) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์กับคณะครูและนักเรียน

วีรชาติ วิลาศรี (2550, หน้า 36) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรม การกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดทั้งการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

สิร์รานี วสุภัทร (2551, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารอย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือชี้นำให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนัก

สมสะนิด วงคำจัน (2551, หน้า 42) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีการประดิษฐ์คิดค้นต่อการนำ และการบริหารบุคลากรในการปฏิบัติงานในสถานศึกษามีการกระทำหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ เสริมสร้างให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น สามารถแสดงบทบาทได้อย่างชัดเจนทางด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ทางกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงระบบการเรียนการสอน

สมุทร ชำนาญ (2553, หน้า 271) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารจัดการสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาครูเพื่อให้มีความเป็นมืออาชีพ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับคณะครู การกำกับติดตามงานให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับ

การเรียนการสอน การพัฒนาครูให้มีความเป็นมืออาชีพ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการจัดหาวัสดุสื่อและทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการของครูและนักเรียน

ไพเราะ พัตตาสิงห์ (2554, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้อิทธิพล กระบวนการให้ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนให้สำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด

สุพชาต ชุ่มชื่น (2554, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการนำกลุ่มให้กระทำกิจกรรมทางวิชาการให้บังเกิดผลดีต่อการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

Leithwood (1994 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 270) ให้นิยามว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการสอนในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในการให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ครูที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ เทคโนโลยี และเครื่องมือทางการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในเกณฑ์การสอนได้อย่างมีประสิทธิผล

Weller (1999 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 270) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรากฏตัวให้เห็นเสมอ และมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมของโรงเรียน รวมถึงสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ข องผู้บริหารโรงเรียนที่ได้ดำเนินการ ซึ่งมีผลกระทบต่อ
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

Blasé and Blasé (1999 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 271) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงบทบาทที่ผสมผสานงานหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน ได้แก่ การกำหนด ปรับแต่งและการสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมายของโรงเรียน การนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาด้านการสอนและการประสานงานด้านหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการประเมินความก้าวหน้าเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

Hopkins (2001 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 270) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ครูและนักเรียน

Carter and Klotz (1990, p. 15) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการต้องการให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการและครูได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารในลักษณะดังกล่าวจะยึดถือเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก ในการพัฒนา และมีการส่งเสริมให้บุคลากรในทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

Wildy and Dimmock (1993, p. 23) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ กล่าวรวมถึง ภาระงานของผู้บริหารเองหรือการมอบหมายงานให้ผู้อื่นปฏิบัติแทน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยภาระงานที่สำคัญด้านต่าง ๆ ดังนี้ กำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานของโรงเรียน เตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน กำกับติดตามนิเทศครู เป็นคณะกรรมการอำนวยการหรือประสานงาน ส่งเสริมสัมพันธภาพของบุคลากร

McEwan (1998, p. 7) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการคือ การสร้างบรรยากาศซึ่งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการโรงเรียนซึ่งสามารถทำงานร่วมกันในอันจะทำให้งานด้านการศึกษาประสบผลสำเร็จ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรม ลักษณะการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการแสดงถึงการนำและสั่งการบริหารบุคคล ในการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา ในการปรับปรุงและจัดกิจกรรมทางวิชาการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อการบริหารงานทางวิชาการ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานภายในโรงเรียน การศึกษาถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นหนทางหนึ่งอันจะนำไปสู่การสร้างความมีประสิทธิภาพเป็นเลิศของโรงเรียน นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของ Hallinger & Murphy

Hallinger and Murphy (1985, pp. 221-224) ได้กำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ หรือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 3 องค์ประกอบใหญ่ และ 11 องค์ประกอบย่อยของโรงเรียน ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดภารกิจของโรงเรียนจากขอบเขตงานที่รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ และการสร้างความเข้าใจในภารกิจดังกล่าว ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ

1.1 การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนจะต้องมีความชัดเจน ทีมงานมีส่วนในการกำหนด แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่วัดได้ง่ายต่อการนำไปสอน โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

1.2 การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน เป็นการสื่อสารที่ผู้บริหาร โรงเรียนจัดให้มีขึ้น เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนได้รับทราบโดยทั่วกัน

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริม และสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียน และการประสานการจัดการเรียนการสอน จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

2.1 การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน

2.2 การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร

2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน จำแนกเป็น 6 ด้าน คือ

3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน

3.2 การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด

3.3 การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู

3.4 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ

3.5 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ

3.6 การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของ Murphy

Murphy (1990 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 273) ได้สร้างรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีองค์ประกอบจำนวน 4 ด้าน และได้จำแนกบทบาทหรือพฤติกรรมย่อย จำนวน 16 ด้าน คือ

1. การพัฒนาพันธกิจและเป้าหมาย (Developing mission and goals)

1.1 การกำหนดกรอบเป้าหมายของโรงเรียน

1.2 การสื่อสารด้านเป้าหมายของโรงเรียน

2. การบริหารในหน้าที่ที่เกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษา (Managing the educational production function)

2.1 การส่งเสริมการสอนที่มีคุณภาพ

2.2 การนิเทศและการประเมินผลสอน

2.3 การจัดสรรและควบคุมกำหนดเวลาการสอน

2.4 การประสานงานด้านหลัก

2.5 การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน

3. การสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ (Promotion an academic learning climate)

3.1 การสร้างมาตรฐานและความคาดหวังเชิงบวก

3.2 การธำรงรักษาวิสัยทัศน์ให้อยู่ในระดับสูง

3.3 การจัดหาสิ่งจูงใจสำหรับครูและนักเรียน

3.4 การสนับสนุนการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครู

4. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน (Developing a supportive work environment)

4.1 การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ

4.2 การให้โอกาสแก่นักเรียนมีส่วนร่วมในสิ่งที่มีความสำคัญ

4.3 การพัฒนาบุคลากรให้มีความร่วมมือและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4.4 การระดมทรัพยากรจากภายนอกเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของโรงเรียน

4.5 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของ McEwan

McEwan (1998, p. 13) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ

1. การสถาปนาเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจน
2. การจัดการทีมงาน (Staff)
3. การสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. การสื่อสารพันธกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน
5. การตั้งความคาดหวังที่สูงเกี่ยวกับทีมงาน
6. การพัฒนาครูให้เป็นผู้นำ
7. การสร้างและรักษาเจตคติที่ดีของนักเรียน ทีมงานและผู้ปกครอง

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของ Kroeze

Kroeze (1989 อ้างถึงใน น้ำฝน รักษากลาง, 2553, หน้า 17) ค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพมี 4 ด้าน ดังนี้ ค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำ ทางวิชาการที่มีคุณภาพมี 4 ด้าน ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับเป้าหมายโดยการตั้งเป้าหมายทางวิชาการ ตั้งความหวังเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนไว้สูง

2. การจัดการองค์การและการประสานงาน มีการทำงานเพื่อความมีประสิทธิผลและความมีประสิทธิภาพ

3. ความสามารถและความสุขุมรอบคอบในการตัดสินใจ มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไว้ใจได้ สร้างทางเลือกที่หลากหลาย ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนการสอน

4. ความมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของ Rutherford

Rutherford (1987 อ้างถึงใน น้ำฝน รักษากลาง, 2553, หน้า 17) พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพมี 4 ด้าน คือ

1. มีวิสัยทัศน์ ทำงานไปสู่เป้าหมาย เน้นความก้าวหน้าที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสานงานหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผลเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ ทำงานเป็นทีม ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของโรงเรียนอย่างเต็มที่

2. สร้างสภาวะแวดล้อมที่สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้

3. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปในโรงเรียน มีความรู้ดีเกี่ยวกับวิธีการที่ครูและนักเรียนปฏิบัติ

4. ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ มีความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างของรูปแบบและกลยุทธ์ในการสอนของครูแต่ละคนเข้าแทรกแซงก้าวก่ายเท่าที่จำเป็น

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวคิดของ Weber

Weber (1996 อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ, 2553, หน้า 275) ได้ระบุว่าภารกิจหลักที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 5 ภารกิจ คือ

1. การนิยามพันธกิจของโรงเรียน (Defining the school's mission)
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน (Managing curriculum and instruction)
3. การสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในเชิงบวก (Promoting a leaning climate)
4. การสังเกตและการปรับปรุงการสอน (Observing and improving instruction)
5. การประเมินโครงการสอน (Assessing the instructional program)

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิด Glickman

Glickman (1990 อ้างถึงใน น้ำฝน รักษากลาง, 2553, หน้า 19-25) ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบที่มีรากฐานมาจากการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นบทบาทโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน ใหญ่ ๆ คือ ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะที่จำเป็น ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน (Knowledge base) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ

1.1 โรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัย ซึ่งงานวิจัยชิ้นสำคัญ ๆ ทุกงานต่างบันทึกลักษณะพิเศษของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่าคณะครูต่างมีความเห็นพ้องในจุดประสงค์เดียวกันและมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จ การที่ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูในโรงเรียนรับรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ยิ่งใหญ่และทำงานเพื่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบด้วย การมีพันธกิจที่ชัดเจนและเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ มีผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับครูและนักเรียนไว้สูง มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน และให้ความสำคัญกับการบรรลุทักษะเบื้องต้นของผู้เรียน

1.2 การสอนที่มีประสิทธิผล การสอนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัยเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจะบอกให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบถึงวิธีการที่ทำให้การสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ถึงแม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะไม่ได้บอกถึงวิธีการที่ดีที่สุดเนื่องจากขึ้นอยู่กับเป้าหมายของโรงเรียนแต่ละแห่ง ที่จะต้องเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนของตนเอง เช่น ถ้าโรงเรียนตั้งเป้าหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ที่สูงผู้นำทางวิชาการก็จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยทางการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับเป้าหมายดังกล่าว ดังนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจึงเป็นหนทางที่เหมาะสมชัดเจน เป็นรูปแบบโดยตรงของการสอน และเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลสำหรับการนำมาใช้ในชั้นเรียนซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.3 ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษา หมายถึง ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ที่เกิดจากการนำองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล และการสอนที่มีประสิทธิผลบรรจุลงในปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) และปรัชญาอัตนิยมหรืออัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการนิเทศการสอน ของครูคือจะควบคุมความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ในการนิเทศ

1.4 พัฒนาการทางการบริหาร หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางการบริหารโรงเรียนในด้านพฤติกรรม การบริหาร นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการการพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน ความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิจัยส่วนใหญ่ที่ยอมรับว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้มีบทบาทในการริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้ช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งระดับของบทบาทเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของโรงเรียน บทบาททางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหาร การบริหารงานนโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการการพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน

1.5 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากในขณะที่บุคคลทั่วไปไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะต้องมุ่งมั่นในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนความเชื่อและความเข้าใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ความพอใจ ความยุ่งเหยิง ความสับสน และการริเริ่ม

ความพอใจ (Contentment) คือความรู้สึกก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลง ความยุ่งเหยิง (Confusion) คือ ความรู้สึกขณะที่เริ่มมีคำถามเข้ามา ความสับสน (Chaos) คือ ความรู้สึกเมื่อมีคำตอบเข้ามา การริเริ่มใหม่ (Self-renewal) คือ ความรู้สึกเมื่อได้รับคำตอบเรียบร้อยแล้ว ถึงแม้ว่าขั้นตอนทั้งสี่ของสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสามารถควบคุมได้โดยผู้บริหารโรงเรียน แต่สำหรับในการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องอาศัยวิธีการและขั้นตอนในการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมต่อสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงคือ การสร้างความสัมพันธ์ (Building relationship) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบของการเปลี่ยนแปลงกับลูกค้าหรือผู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ปัญหา (Diagnosing the problem) การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่ตรงประเด็น (Acquiring relevant resources) การเลือกทางแก้ปัญหา (Choosing the solution) การยอมรับ (Gaining acceptance) การรักษามาตรฐานและการริเริ่มใหม่ (Stabilizing the innovation and generation self-renewal)

1.6 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะพัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตร (Format) ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของการพัฒนา (Sources of development) ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน และการพัฒนาในระดับจังหวัด ความรู้เกี่ยวกับระดับของการพัฒนาหลักสูตร (Levels of involvement)

2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับความรู้ดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

2.1 การนิเทศและการประเมินผลการสอน หมายถึง การนิเทศในห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งหนทางที่สามารถช่วยเหลือครูปรับปรุงการสอนได้ดี คือ รูปแบบการนิเทศแบบคลินิก โดยผู้บริหารโรงเรียนควรนิเทศแบบคลินิกอย่างน้อยที่สุดปีละ 2 ครั้ง ขั้นตอนการนิเทศแบบคลินิก ประกอบด้วย ขั้นประชุมครูก่อนการสังเกตการณ์สอน ขั้นการสังเกตในห้องเรียน ขั้นการอธิบายผลการสังเกต ขั้นการประชุมนิเทศและขั้นวิจารณ์การสอน ซึ่งการนิเทศและการประเมินผลการสอนเป็นภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติได้โดย ผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่จริงใจกับครูและปฏิบัติตนให้เป็นที่ไว้วางใจ

2.2 การพัฒนาทีมงาน การพัฒนาทีมงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการสอนของครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีความหมาย เนื่องจากการศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่หาแนวทางในการจัดการศึกษาไปพร้อมกับการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องของครูด้วย ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถทำได้โดยการจัดบริการการศึกษาในโรงเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมพบปะกับทีมงาน การเยี่ยมโรงเรียน จัดกิจกรรมการอ่านเกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ เป็นกิจกรรมที่มีความชัดเจนต่อเนื่อง ตรงประเด็น และส่งผลต่อการสอน เป็นกิจกรรมเพื่อการติดตามช่วยเหลือครู เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสังเกตระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน (Peer observation) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ควรมีการประชุมและวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์ในชั้นเรียนและการปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมครูในการเป็นผู้นำ และเป็นกิจกรรมซึ่งครูมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.3 การพัฒนาหลักสูตร จากสภาพของการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของผู้นำทางวิชาการกลายเป็นบทบาทที่สำคัญมากขึ้น เนื่องจากประสิทธิผลของการศึกษาเป็นประเด็นที่ซับซ้อน ผู้นำทางวิชาการจึงต้องเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงต้องมีภาระหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร โดยการทำงานร่วมกับครูเพื่อจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

2.4 การพัฒนากลุ่ม การพัฒนากลุ่มเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญในการนำไปสู่ภาวะผู้นำทางวิชาการ การเรียนรู้ทักษะของการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำ

ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลของกลุ่ม รูปแบบของผู้นำกลุ่ม ความผิดปกติของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และการแก้ปัญหาความขัดแย้งไปใช้ในการพัฒนากลุ่ม

2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยเหล่านั้นไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเอง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้สามารถวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองได้

2.6 การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีผลต่อขวัญกำลังใจที่ดีของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งจากผู้บริหารและทีมงานในโรงเรียน เพื่อแยกแยะระหว่างปัจจัยที่สร้างสรรค์ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องหากลยุทธ์เพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยที่สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และพิชิตปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางบรรยากาศในการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน

2.7 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนเป็นหัวใจของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ที่มีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถมีบทบาทในการนำชุมชน เป็นผู้สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนได้หลายทาง เช่น เป็นอาสาสมัครช่วยงานในโรงเรียน เป็นวิทยากรในชั้นเรียนเป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน เป็นต้น การที่ผู้ปกครองสนใจการศึกษาของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนในการตัดสินการกระทำของโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำบทบาทของผู้นำโรงเรียนสามารถเข้าไป มีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการใช้เอกสารการเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

3. ด้านทักษะที่จำเป็น (Skill needed) ในการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำ และทักษะทางเทคนิค ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership skills) ประกอบด้วย ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านบุคคล ทักษะการนิเทศ และทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนทักษะทางเทคนิค (Technical skills) ประกอบด้วย ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกตและทักษะการวิจัยและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ทักษะการติดต่อสื่อสาร เป็นทักษะของผู้นำทางวิชาการที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาประมาณ 70-80 % ของเวลาทำงานในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เวลาดังกล่าวใช้ไปกับการฟัง การพูด การเขียนและการอ่าน ซึ่งตามปกติในการฟังผู้ฟังมักจะไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้พูดพูดทั้งหมดแต่จะรับรู้ได้ประมาณ 1 ใน 4 ส่วน ดังนั้น การฟังที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นการฟังอย่างเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ผู้พูดพูด ฟังอย่างมีจุดประสงค์ โดยการแลกเปลี่ยนข้อความและฟังโดยใช้ความจำช่วยระลึกถึงสิ่งที่ได้ฟัง ดังนั้น การติดต่อสื่อสารจึงเป็นการติดต่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งผลลัพธ์ก็คือความเข้าใจ ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งผลลัพธ์ก็คือความเข้าใจ ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนทางความคิดซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องเห็นพ้องร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิด

3.2 ทักษะด้านบุคคล เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการและเป็นทักษะที่ชี้ขาดความสำเร็จของตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นตำแหน่งที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทุกระดับ เช่น บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ทีมงาน นักเรียน เป็นต้น และตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการที่จำเป็น คือ ความเชื่อถือหรือความไว้วางใจ (Trust) การจูงใจ การกระจายอำนาจ (Empowerment) และความเป็นเพื่อนในอาชีพ (Collegiality) เป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิด การเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อนักเรียน

3.3 ทักษะการนิเทศ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการเลือกใช้วิธีการนิเทศในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมที่สุด ซึ่งในการทำงานร่วมกับครูแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดวิธีการที่เหมาะสมที่สุด วิธีการดังกล่าวมีตั้งแต่การนิเทศทางอ้อม การนิเทศแบบร่วมมือไปจนถึงการนิเทศแบบเป็นทางการ

3.4 ทักษะการตัดสินใจร่วมกัน เป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้อธิบายว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดการตัดสินใจร่วมกันขึ้นได้ ในการตัดสินใจร่วมกันนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการเพื่อที่จะให้แนวคิด นโยบาย เป้าหมายในการทำงานเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของกลุ่ม ซึ่งผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจวิธีดำเนินงานร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบร่วมกัน การตัดสินใจประกอบด้วยการตัดสินใจข้างเดียว และการตัดสินใจที่มีการปรึกษาหารือ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเลือกใช้แนวทางในการตัดสินใจให้เหมาะสม

3.5 ทักษะการกำหนดเป้าหมาย หรือทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นสมรรถภาพในการสร้างมโนคติ และการถ่ายทอดความต้องการให้เกิดมโนคตินั้นอย่างเหมาะสม โดยการชักจูงให้บุคคลอื่นพิจารณาเป้าหมายและร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น จนทำให้วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายนั้นถูกกำหนดและควบคุมจนกลายเป็นการตั้งมั่น การพิจารณาการกำหนดวิสัยทัศน์

สามารถพิจารณาได้ตามขบวนการต่อไปนี้ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค การกำหนดกลยุทธ์สำหรับเอาชนะอุปสรรค และการวิเคราะห์และการทำงานเพื่อให้เป้าหมายหรือวิสัยทัศน์เป็นผลสำเร็จ

3.6 ทักษะการประเมินผลและการวางแผน เป็นทักษะที่ใช้ในการประเมินและวางแผนการประเมิน เพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การใช้เวลาสำหรับการวางแผน การประเมินสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงในองค์การ โครงสร้างขององค์การ จุดอ่อน กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เป็นต้น ในการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนนั้นสามารถเข้าถึงได้มากมายหลายทาง เช่น สอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง อ่านจากบันทึกของโรงเรียน การสำรวจแบบ Open-End และการใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นต้น นอกจากนี้ในการประเมินผลจำเป็นต้องมีการวางแผนการประเมินเพื่อที่การประเมินเป็นไปได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเลือกใช้เทคนิคในการประเมินผลและการวางแผนได้หลายวิธี เช่น แผนภูมิของแกนด์ (Gant charts) โปรแกรมการประเมินผล (PERT) เทคนิค PPBS การบริหารโรงเรียนโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) เป็นต้น

3.7 ทักษะการสังเกต เนื่องจากครูเป็นผู้มีส่วนร่วมที่มีสมรรถภาพในองค์การผู้บริหารโรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเป็นผู้จัดเตรียมให้ผลสะท้อนกลับต่อครู โดยใช้วิธีการสังเกตให้เป็นประโยชน์ การสังเกตเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนทำการสังเกตการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการสังเกตหลายวิธีขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การสังเกตเพื่อแนะนำการสอน การสังเกตเพื่อช่วยให้ครูได้ทราบผลสะท้อนกลับของการสอน เพื่อปรับปรุงงานเป็นต้น

3.8 ทักษะการวิจัยและการประเมินผล ในการวิจัยและการประเมินผลที่ดีควรมีความชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่จะต้องวิเคราะห์ความสำเร็จของโปรแกรมการสอนและกำหนดการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นสำหรับการทำให้โปรแกรมการสอนเป็นผลสำเร็จในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงโปรแกรมการสอนจะต้องทำบนพื้นฐานของข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการสอน ซึ่งต้องมาจากข้อมูลที่กว้างขวางครอบคลุม และเชื่อถือได้ คือ

3.8.1 การกระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นด้วยในการพัฒนาโรงเรียนและคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

3.8.2 การมีบทบาทสำคัญในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3.8.3 การสร้างสิ่งจูงใจให้ครูและใช้ระบบการให้รางวัลที่สนับสนุนงานวิชาการ

3.8.4 การติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ

3.8.5 การใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุอย่างสร้างสรรค์

3.8.6 การสร้างสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบ

3.8.7 การติดตามดูแลการปฏิบัติการสอนของครู

3.8.8 การสังเกตการณ์สอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวการศึกษาของ วิษณุ จุลวรรณ

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 94-95) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดสระบุรี สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 8 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อผลสำเร็จของงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว

3. ด้านความสามารถ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่จะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาสู่สถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการยอมรับและความร่วมมืออย่างมั่นใจของผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านบุคลิกภาพ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการให้มีความเชื่อมั่นตนเองที่จะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดศรัทธายอมรับและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจนประสบผลสำเร็จและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายของสถานศึกษา

5. ด้านการนิเทศ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการเป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครู อาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลัก อันเป็นปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านการวางแผน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของโรงเรียน

ว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการจะต้องแสดงบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ด้าน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

8. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวการศึกษาของ ขวัญจิตต์ เนียมเกตุ

ขวัญจิตต์ เนียมเกตุ (2547, หน้า 94-95) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดสระบุรี สรุปจากการวิเคราะห์ ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 5 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
3. ด้านการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน
4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน
5. ด้านการนิเทศการสอน

จากการศึกษาทฤษฎีของภาวะผู้นำทางวิชาการ จากแนวคิดของนักวิชาการ ผู้วิจัย และหน่วยงานทางการศึกษาหลายท่าน สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้อย่างชัดเจน นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและการศึกษาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	วิจารณ์ อดุลรัตน์	ชัญจิตต์ เนียมเกตุ	Hallinger and Murphy	Murphy	McEwan	Kroeze	Rutherford	Weber	Glickman	ความถี่
1. การวางแผนวิชาการ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
2. การบริหารจัดการ	✓				✓	✓		✓	✓	5
3. การจัดการเรียนการสอน		✓	✓							2
4. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	7
5. ความสามารถในการบริหาร	✓					✓	✓		✓	4
6. การนิเทศ	✓	✓	✓	✓			✓		✓	6
7. กำหนด ภารกิจ พันธกิจ			✓	✓	✓			✓		4
8. การมีมนุษยสัมพันธ์				✓		✓	✓			3

จากการสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ ของนักวิชาการ หน่วยงานทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้สรุปได้ว่า ขอบข่ายภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไปประกอบด้วย 4 งาน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) การนิเทศ 4) การบริหารจัดการ ซึ่งผู้วิจัยได้ตัวแปรเหล่านี้มาจากตัวแปรที่มีความถี่สูงสุด คือ ความถี่ระดับ 8 ความถี่ระดับ 7 ความถี่ระดับ 6 และความถี่ระดับ 5 ตามลำดับ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากการสังเคราะห์ของผู้ศึกษาวิจัย ประกอบไปด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ

การวางแผนเป็นเครื่องชี้แนวทางการปฏิบัติงาน การวางแผนเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานในอนาคตตามความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติก่อนหลัง

การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิให้ได้มากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดของงาน ดังนี้

ความหมายของการวางแผนงานวิชาการ

การวางแผนงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การวางแผนงานวิชาการ” ไว้มากมายแตกต่างกันออกไปดังนี้

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 102) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดว่าการวางแผนเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งสำหรับการบริหารจัดการของโรงเรียน ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และในการทำงานทุกชนิดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและมีการคาดคะเนได้ผลเสียไว้อย่างรอบคอบ การวางแผนที่ดีความมุ่งเน้นผลที่เกิดกับตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการจึงต้องแสดงบทบาทผู้นำในด้านการวางแผน

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 41) ได้สรุปความหมาย การวางแผนงานวิชาการ คือ กระบวนการ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถทางวิทยาการ ในการกำหนดสิ่งที่พึงปฏิบัติในอนาคต ซึ่งถือว่าการวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งของการบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

น้ำฝน รักษากลาง (2553, หน้า 10) ได้สรุปความหมาย การวางแผนงานวิชาการ หมายถึงภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการ วางแผนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้มองเห็นภาพของโรงเรียนว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของ โรงเรียนและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การกำหนดแนวทางและวิธีการปฏิบัติงาน การวางแผน และการคาดคะเน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 95) กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องชี้แนวทาง ในการปฏิบัติงาน การวางแผนเป็นกระบวนที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต ตามความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติก่อนหลัง

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 272) ได้สรุปความหมาย การวางแผนงานวิชาการ คือ การที่หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการวิเคราะห์สภาพปัญหาและดำเนินการวางแผนในการดำเนินงานตามขอบข่ายงานวิชาการที่หน่วยงานรับผิดชอบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จากความหมายของการวางแผนงานวิชาการ สรุปได้ว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการ

หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการในสถานศึกษา กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน จัดทำเป้าหมายและแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดแจ้ง รวมถึงการจัดสรรบุคลากรเข้าทำงานตามความถนัด การสั่งการและการควบคุมให้เป็นไปอย่างดีขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้นให้มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผนไว้ดังนี้

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 66-68) ได้ให้ความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร เป็นหน้าที่ประการแรกของการบริหารที่ต้องจัดให้แล้วจะได้ดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องกันไป พร้อมทั้งมีการป้องกันปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย ดังนั้น การวางแผนจึงมีความสำคัญ และประโยชน์ต่อการดำเนินงานทั้งในระดับบุคคล และหน่วยงานดังนี้

1. การวางแผนช่วยให้การบริหารเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยการวางแผนเป็นกระบวนการแรก หรือเป็นหน้าที่แรกของการบริหาร ถ้าหากงานที่จะต้องดำเนินการได้จัดให้มีการวางแผน ทำให้งานนั้นได้ปฏิบัติเป็นขั้นตอน มีการเตรียมการตามลำดับก่อนหลังทำให้การปฏิบัติก็ไม่เกิดความสับสน หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า มีการทำงานอย่างเป็นระบบปัญหาก็ไม่เกิดขึ้น สำหรับส่วนของการมีประสิทธิภาพก็คือ วิธีการทำงานที่คุ้มค่ากับการลงทุนในการดำเนินงานนั้น ๆ ความคุ้มค่าในที่นี้ หมายถึง ความคุ้มค่าในเรื่องทรัพยากรที่นำมาใช้ในการทำงาน ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ของงาน หมายถึงความพึงพอใจของบุคลากรทุกฝ่ายในหน่วยงานนั้นด้วย

2. การวางแผนช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย เพราะว่าการวางแผนเป็นการค้นหาวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดและที่เห็นว่าดีที่สุดในเรื่องของเวลา รวมถึงศักยภาพของหน่วยงานนั้นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นความหวังที่จะให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละครั้ง ดังนั้นการวางแผนจึงสามารถทำให้ความคาดหวังกลายเป็นความจริงขึ้นมาได้

3. การวางแผนช่วยแบ่งเบาภาระของผู้บริหารลงได้ เนื่องจากการวางแผนเป็นการเตรียมการก่อนลงมือดำเนินงาน ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ (Leadership) ของตนเองมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และให้อำนาจกับผู้ร่วมงาน ทั้งผู้ได้บังคับบัญชานำไปปฏิบัติจัดทำตามความเหมาะสม

4. การวางแผนช่วยในการควบคุมงานและผลงาน เมื่อบุคลากรในหน่วยงานได้ปฏิบัติงานตามที่ผู้บริหารได้มอบหมายไป เมื่อปฏิบัติแล้วได้ผลงานตามที่กำหนดหรือไม่ หรืออาจกล่าวผลงาน

ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนหรือไม่ ดังนั้น การวางแผนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมและผลงาน การวางแผนช่วยลดปัญหาในการดำเนินงาน สำหรับการดำเนินงานในสถานการณ์จริง ๆ ก็จะพบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายหลายประการ เช่น บุคลากรมาไม่พร้อม งบประมาณมีไม่เพียงพอ หรือปัญหาจากธรรมชาติ เช่น ฝนตก น้ำท่วม ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นการแจ้งล่วงหน้าให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ได้วางแผนจัดการกับเรื่องส่วนตัว เพื่อความพร้อมในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในวันนั้น ส่วนเรื่องของงบประมาณด้านการเงิน ควรมีการคาดการณ์ว่าจะต้องใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง จะต้องเตรียมงบประมาณไว้ให้พร้อมและเพียงพอ เพราะถือว่าเงินเป็นสภาพคล่องของการดำเนินงาน แต่ก็ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและเหมาะสม สำหรับในส่วนของปัญหาจากธรรมชาติต่าง ๆ ก็จะต้อง มีการวางแผนการในการแก้ปัญหา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 97-100) ได้ให้ความสำคัญของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อสถานศึกษามาก ช่วยให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ และหาวิธีการแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้น การวางแผนงานวิชาการมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษามีงบประมาณและทรัพยากรจำกัด การวางแผนจะช่วยให้ใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ ได้อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. การวางแผนจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมที่จะทำในอนาคตไว้ล่วงหน้า โดยการได้ศึกษาถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงอื่น เพื่อช่วยให้ผู้ทำงานสามารถคาดการณ์นี้ล่วงหน้า และเตรียมพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น

3. สถานศึกษาจะประกอบด้วยงานต่าง ๆ หลายงาน เช่น งานวิชาการ งานกิจการนักเรียนนักศึกษา งานธุรการ ซึ่งแต่ละงานจะมีภาวะหน้าที่และแผนการดำเนินงานของตนเอง การสามารถจัดแผนร่วมกันระหว่างงานต่าง ๆ จะทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้และช่วยเหลือกันและกันได้

4. การวางแผน ทำให้สามารถพัฒนาสถานศึกษาไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ และสามารถคงอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การวางแผนมีความสำคัญและประโยชน์ในการดำเนินงาน พร้อมทั้งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารอีกด้วย ก่อให้เกิดความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน และเมื่อถึงเวลาในการปฏิบัติงานจริง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรก็ส่งผลต่อความสำเร็จทั้งงานและคนตามมา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 34-35) ได้ให้ความสำคัญของการวางแผนไว้ว่าจากการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยในการจัด

การศึกษา ในยุคปัจจุบันนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนงานวิชาการ เนื่องจากมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบจากภายนอกสถานศึกษา มีดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน

1.2 การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม หลักสูตรและการสอนจำเป็นต้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

1.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ การเรียนการสอนจึงต้องผู้เรียนได้รู้จักการใช้พลังงานที่ถูกต้อง

1.4 การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรสู่อุตสาหกรรม และการก้าวไปสู่สังคมข่าวสาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

2. การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา

2.1 ความจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อเป็นทิศทาง ในการทำงาน

2.2 ความต้องการการประเมินผลงานในการทำงาน บุคคลต้องทราบผลสำเร็จของงาน การวางแผนจะเป็นตัวกำหนดทั้งเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2.3 ความต้องการความร่วมมือในการทำงาน สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานการบุคคลหลายฝ่าย การวางแผนจะช่วยรวมกลุ่มพลังภายในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การวางแผนมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหาร การวางแผนจะเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารงาน เพื่อที่จะให้ผู้บริหารมองเห็นภาพในอนาคต การวางแผนจะเป็นการเตรียมการรองรับสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

หลักการผู้บริหารกับการวางแผนงานวิชาการ

นักวิชาการได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารกับการวางแผนงานวิชาการไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 98) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการเพราะงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นงานหลัก ผู้บริหารควรมีหลักการวางแผนงานวิชาการ ดังนี้

1. ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบการวางแผนทุกระดับ ตั้งแต่งานวิชาการระดับสถานศึกษา งานวิชาการระดับคณะจนถึงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ โดยการจัดให้มีการประชุม

เพื่อปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นของครูอาจารย์ เพื่อจะได้จัดการวางแผนได้ถูกต้อง

2. ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการวางแผนของสถานศึกษาทั่วไป ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดวางแผนของสถานศึกษาแต่โดยแท้จริงแล้วผู้บริหารมิใช่เพียงผู้กำหนดแผน แต่ควรจะได้มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบงานอื่น ๆ และครูอาจารย์ในสถานศึกษาด้วย

3. ผู้บริหารควรมีทักษะในการวางแผน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการวางแผนจนสาสมารถชี้นำครูอาจารย์ได้

4. ผู้บริหารควรรู้จักการวางแผนในการบริหารงาน การวางแผนเป็นกระบวนการขั้นตอนหนึ่งของการบริหารงานต่าง ๆ จะสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หรือไม่อยู่ที่การวางแผนงานวิชาการ เป็นงานที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดไป ตั้งแต่การสอน การจัดโปรแกรมการศึกษา การรับสมัคร ผู้เรียน ตลอดจนถึงการจัดการสอนต่าง ๆ หากสามารถวางแผนการสอนได้ดี การบริหารงานในขั้นตอนอื่นจึงจะสามารถดำเนินการได้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 35) ได้กำหนดว่า ผู้บริหารควรมีหลักการวางแผนงานวิชาการ ดังนี้

1. ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบการวางแผนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานของสถานศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา

3. ผู้บริหารควรมีทักษะในการวางแผน มีความรู้ความสามารถ ชี้นำครูอาจารย์ได้

4. ผู้บริหารควรดำเนินการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับสมัครผู้เรียนจนถึงการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบของการวางแผน

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 68-69) การวางแผนเป็นการคาดการณ์หรือการเตรียมการว่าจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหาร หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการวางแผนการปฏิบัตินั้น ๆ ดังนั้น การเตรียมการในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งคำนึงถึงปัญหา อุปสรรคที่จะเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้ เป็นปัญหาที่คาดจะเกิดขึ้นและปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดการณ์ไว้ก่อน ฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ หมายความรวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการคาดคะเนที่แม่นยำเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ข้อจำกัดต่าง ๆ และอื่น ๆ โดยเรียกรวมกันว่า เป็นองค์ประกอบของการวางแผน ดังนั้น องค์ประกอบของการวางแผน มีดังต่อไปนี้

1. อนาคต (Future) เนื่องจากการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคต ดังนั้น จนกว่าจะถึงวันของการปฏิบัติงานจริง ไม่มีใครรับรู้ได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ ปัญหา อุปสรรคอะไรขึ้นมาบ้าง

การคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต จึงต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในเชิงวิทยาการเทคนิค และสถิติต่าง ๆ พร้อมทั้งอาศัยประสบการณ์มากพอเข้ามาประกอบเพื่อบรรลุความสำเร็จ

2. การปฏิบัติ (Action) หมายความว่า เมื่อมีการวางแผนก็จะได้แผนหรือแผนงาน ซึ่งแผนงานที่ได้จากการวางแผนจะต้องระบุแนวทางในการปฏิบัติไว้ให้ละเอียดพอที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แล้ว

3. ผู้รับผิดชอบ (Responsibility) ในการวางแผนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ในแต่ละแผนจะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามแผน โดยทั่วไปผู้รับผิดชอบในแผนประกอบด้วยบุคคล 3 ระดับ คือ ผู้บริหารระดับสูง ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลส่งเสริมสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน ผู้บริหารระดับกลาง เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการประสานแผนในการปฏิบัติงานในแต่ละส่วนของ การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และคอยกระตุ้นเตือนอยู่เสมอ พร้อมทั้งให้บำรุงขวัญและกำลังใจควบคู่กันไปด้วย และระดับผู้ปฏิบัติการ ก็ดำเนินการทำงานตามส่วนของงานที่ได้ รับมอบหมายไม่ให้มีปัญหา อุปสรรค ก็จะสามารถทำให้ส่งผลต่อภาพรวมในความสำเร็จของงาน ทั้งหน่วยงานต่อไป

4. การตัดสินใจ (Decision naking) การวางแผนมีอิทธิพลมาจากากรตัดสินใจที่จะดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่ในอนาคต การตัดสินใจที่ยอมรับได้ ต้องประกอบด้วยโอกาสที่จะพลาดน้อยที่สุด สามารถแก้ปัญหาได้ดีที่สุด มีความเสี่ยงน้อยที่สุด และมีความเหมาะสมกับศักยภาพของหน่วยงาน และบุคลากรในขณะนั้น หรือที่เรียกว่า “การตัดสินใจที่มีคุณภาพ” (Quality decision making) ดังนั้น การตัดสินใจที่มีคุณภาพ ควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริง

4.2 หาทางเลือกในการแก้ปัญหา

4.3 วิเคราะห์ศักยภาพของบุคคล หน่วยงานและสภาพแวดล้อม

4.4 วิเคราะห์ข้อจำกัดของบุคคล หน่วยงานและสภาพแวดล้อม

4.5 กำหนดมาตรฐานในการวัดผล

4.6 พิจารณาเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

4.7 ติดตามผลการตัดสินใจ

5. มาตรฐาน (Standard) คือตัวบ่งชี้ (Indicators) ในการปฏิบัติงาน ในการจัดทำแผนจะต้องสามารถประเมินในความสำเร็จของงานให้ออกมาในลักษณะของข้อกำหนดที่มีความเป็นไปได้ที่สูงกว่าการปฏิบัติงานอยู่ตามปกติ เพราะการวางแผนเป็นการเตรียมการ หรือเตรียมความพร้อม ผลของงานก็จะต้องออกมาในลักษณะที่สูงกว่าปกติหรือดีกว่าจึงจะคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน

6. ประหยัดสมรรถภาพ (Ecnomicable) หมายถึง การประหยัดทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยถือว่าจะต้องใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานให้น้อยที่สุด และจะต้องเกิดประโยชน์มากที่สุด ถือว่าเป็นความสามารถของผู้บริหาร

7. การตรงต่อเวลา (On time) เป็นการตรงต่อเวลาที่ได้กำหนดไว้ในอนาคต เวลาที่ระบุไว้ในแผนกับเวลาในอนาคตตรงกัน จึงจะถือได้ว่าเป็นแผนที่ดีที่สุดจะเห็นได้ว่า ในการวางแผนต้องมีการกำหนดสาระสำคัญไว้ให้รอบคอบ ครอบคลุมการปฏิบัติงานจริงในอนาคต เนื่องจากการวางแผนจัดได้ว่าเป็นวิทยาการระดับสูงที่นักบริหารทุกระดับจะต้องนำมาใช้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานเสมอ เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่าได้รับการวางแผนการปฏิบัติแล้ว ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานจริง มีน้อยที่สุดหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้

กระบวนการการวางแผนงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 98-100) ได้กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการก็เช่นเดียวกับการวางแผนงานอื่น ๆ ในบางครั้งการวางแผนงานวิชาการจะถูกกำหนดมาอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดปฏิทินการศึกษา การกำหนดการลงทะเบียนและการวัดผล แต่ในบางครั้งการวางแผนจะอยู่ในความคิดของผู้บริหารและครูอาจารย์ เช่น ครูอาจารย์จะรู้ว่าตนเองจะสอนอย่างไร แต่ไม่ได้เขียนออกมาเป็นรายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถวางแผนเป็นขั้นตอนตามลักษณะการทำงานได้ก็ทำให้งานลุล่วงไปด้วยดี

การวางแผนเป็นกระบวนการอย่างมีขั้นตอนตามแนวคิดของ Massie and Douglas (1981) ได้กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเป้าหมาย (Identify goal) ของการทำงานของสถานศึกษา ซึ่งมีผู้อำนวยการอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ เป็นผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการทำงาน เช่น การวางแผน การรับนักเรียนนักศึกษา การปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดเป้าหมาย หากสามารถรวมความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา

2. การค้นหาโอกาสและพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น (Search for opportunity and consider obstacles) เป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้ นั่นคือการมีข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น การวางแผนรับนักเรียนนักศึกษาข้อมูลจากปีก่อน ๆ จากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา จากสภาพของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ จะคาดคะเนจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่จะมาสมัครสอบได้ สามารถจัดเตรียมแนวดำเนินการสอบให้เป็นที่เรียบร้อยได้ และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิด ขึ้นได้

3. การแปรโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ (Translate opportunities into available course of action) เป็นการนำเอาแผนที่อยู่ไปใช้อย่างมีเหตุผล เช่น งบประมาณที่เพียงพอ การจัดบุคลากรที่เหมาะสม และต้องมีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่

4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Select best course and set objectives) เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน แบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้รู้ว่าจะทำอะไร เช่น ครูแต่ละคนจะสอนวิชาอะไร มีจุดหมายเชิงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะเลือกวิธีสอนและประเมินผลอย่างไร ทำให้การทำงานมีความสะดวก และคล่องตัวขึ้น

5. การตรวจสอบและการทบทวน (Review and revise) เป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นเกิดจากปฏิบัติตามแผน ในการประเมินผลสามารถตรวจสอบได้ 2 ลักษณะ คือ

5.1 การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน (Formative evaluation) เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนงานที่กำลังดำเนินอยู่ได้ดีขึ้น

5.2 การประเมินผลรวบยอด (Summative evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นแผนหรือโครงการแล้ว

หากผลที่เกิดขึ้นจากแผนงานที่วางไว้ไม่เป็นที่น่าพอใจ ก็จะต้องมีการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยอาศัยข้อผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการเป็นแนวทาง

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 134-135) ได้สรุปกระบวนการวางแผนงานวิชาการมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพและปัญหา (Analyzing situation problems) เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและสถานการณ์ทางธุรกิจขององค์การ เพื่อให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง จุดที่เป็นภัยต่อองค์การ และโอกาสที่องค์การควนดำเนินการ โดยการวิเคราะห์ทั้งสภาพภายในและภายนอกองค์การ และทำนายสภาพที่ควรเป็นของบริบท และสภาพขององค์การ

2. กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ (Establishing organizational objectives) เป็นขั้นตอนระบุความต้องการและจุดมุ่งหมายที่องค์การจะเดินทางไปสู่ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในขั้นตอนต่อไป

3. กำหนดทางเลือก (Establishing and selecting alternatives) เป็นขั้นตอนในการศึกษาเรียนรู้สภาพปัญหาของทางเลือกที่มีอยู่และที่คนอื่นใช้ ศึกษาผลการวิจัยและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทางเลือก หรือชุดของทางเลือกที่จะนำไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ เสร็จแล้วเลือกทางเลือกหรือชุดของทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นไปได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

4. จัดทำแผนตามทางเลือกที่เลือก (Formulating plans to realize alternative) เป็นการจัดทำแผนแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามทางเลือกที่เลือก เช่น การกำหนดนโยบาย

การจัดทำแผนงาน โครงการการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ การออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5. การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementing plans) จริงแล้วหากจะมองว่าการวางแผนน่าจะจบลงตอนที่ได้ผลผลิต คือ แผน หรือเอกสารแผน ซึ่งผลผลิตในขั้นตอนที่ 4 แล้วก็เป็นได้ แต่โดยระบบแผนแล้วยังควรมีการดำเนินการต่อเนื่องอีก 2 ขั้นตอน คือ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการกำกับติดตามและประเมินผลแผนซึ่งจะกล่าวต่อไป เฉพาะการนำแผนไปสู่การปฏิบัตินี้จะรวมถึงการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการมอบหมายผู้รับผิดชอบ การสนับสนุนงบประมาณ และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

6. การกำกับติดตามและประเมินผลแผน (Monitoring and evaluating plans) เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการควบคู่และต่อเนื่องจากการนำแผนไปปฏิบัติที่กล่าวว่าควบคู่นั้นก็คือ ขณะที่มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติก็จะมีการกำกับติดตามผลการใช้แผนเป็นระยะและเป็นระบบ ส่วนการดำเนินการต่อเนื่องนั้น หมายความว่าหลังจากการนำแผนไปสู่การปฏิบัติดำเนินไปถึงจุดที่ต้องการประเมินผล ผู้เกี่ยวข้องมีการประเมินผล และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาแผนต่อไป หรือเปลี่ยนแผนใหม่ หากพบว่าแผนไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวัง

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 36) ได้กล่าวว่า กระบวนการวางแผนงานวิชาการเป็นกระบวนการ อย่างมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายของการทำงานในสถานศึกษา โดยคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย

2. การค้นหาโอกาสและพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้

3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการนำเอาแผนที่มีอยู่ไปใช้อย่างมีเหตุผล

4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะงาน แบ่งตามหน้าที่และความรับผิดชอบ

5. การตรวจสอบแบบการทบทวน เป็นการประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผน คือ การประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงาน และการประเมินผลรวบยอด

สรุปได้ว่า การวางแผนนั้นมีงานที่ต้องดำเนินอยู่ 3 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความต้องขององค์การ (Ends) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้นหา และเลือกแนวทางดำเนินงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ (Means) และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำแผนไปใช้ (Implementation)

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 3) ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาว่าในสถานศึกษางานวิชาการอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ

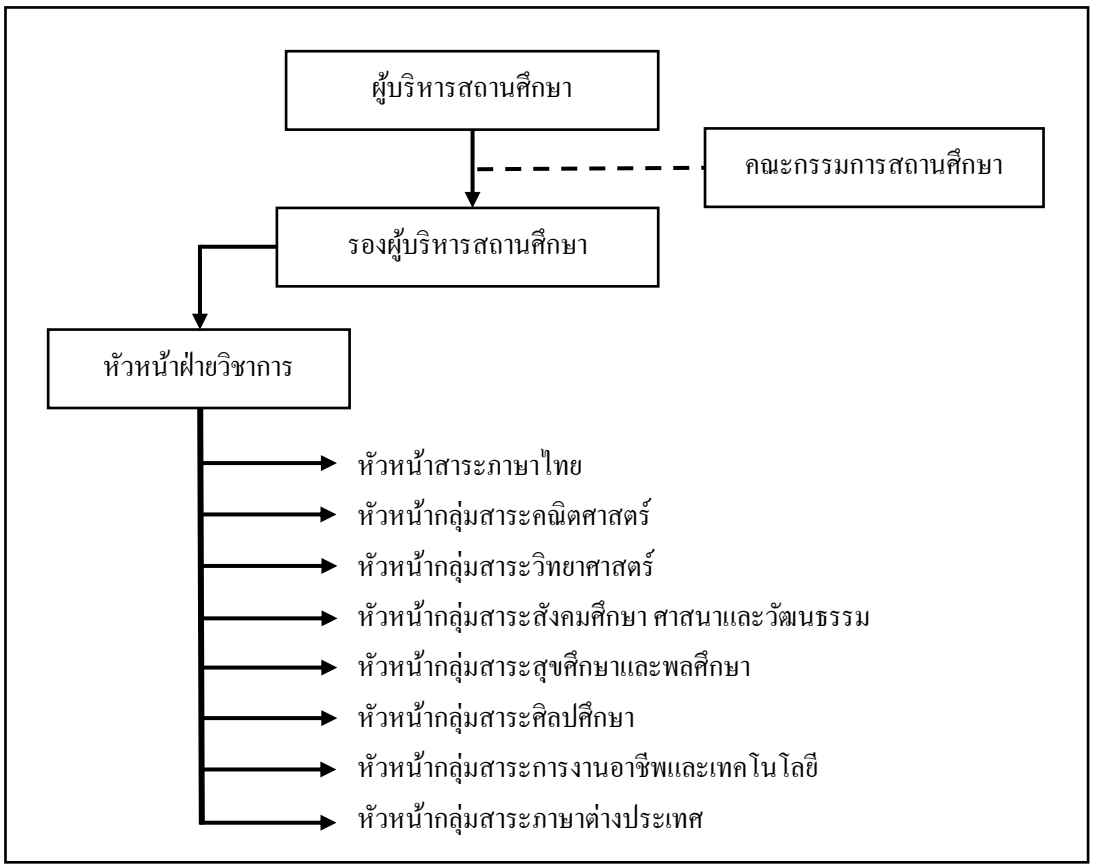

ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2554, หน้า 36)

2. ด้านการนิเทศ

ความหมายด้านการนิเทศ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การนิเทศ” ไว้ ดังนี้

Glickman (1990 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548) ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับการนิเทศว่าเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 102) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดว่าปัจจุบันนี้ การศึกษามีความเจริญก้าวหน้าและมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในทุก ๆ ด้านบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การนิเทศจึงเป็นกระบวนการหนึ่ง

ที่ช่วยเหลือพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในโรงเรียนจึงต้องแสดงบทบาทในการนิเทศช่วยเหลือและพัฒนาบุคลากรดังกล่าว

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 14) ได้ให้ความหมายด้านการนิเทศ ไว้ว่า การนิเทศหมายถึง กระบวนการจัดบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

สายใจ ประยูรสุข (2551, หน้า 18) ได้สรุปความหมายของการนิเทศว่า การนิเทศเป็นการให้ความเหลือ สนับสนุน แนะนำให้ผู้รับการนิเทศสามารถปฏิบัติและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการมองรอบด้าน เข้าใจปัญหาหรือโครงสร้างของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ทั้งหมด ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศคนอื่นจะต้องเป็นคน “ไต่เต้า” มิใช่ “จุติ” คือต้องเป็นผู้มีประสบการณ์เรียนรู้งานจากงานเล็ก ๆ ไปจนงานใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อน คลุกคลีกับปัญหา เข้าใจปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้

ธวัชพงษ์ รู้บุญ (2552, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การนิเทศ มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Supervision” จากความหมายตามรูปศัพท์ก็คือการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะ และการปรับปรุงตามรูปศัพท์ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า การนิเทศ หมายถึง การชี้แจง การแสดง การจำแนก

จากความหมายของการนิเทศข้างต้น สรุปได้ว่า ด้านการนิเทศ หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามและประเมินผล ให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน โดยพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยมุ่งให้ครู อาจารย์ ได้ปรับปรุงวิธีการสอน จัดให้มีกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น กิจกรรมเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ กิจกรรมมนุษยสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมและ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

กระบวนการนิเทศ

นักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของกระบวนการนิเทศ (Process of supervision) หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานการนิเทศอย่างมีระบบ มีการประเมินสภาพการทางาน การจัดลำดับงานที่ต้องทำ การออกแบบงาน การประสานงานตลอดจนการอำนวยการให้งานลุล่วงไป กระบวนการนิเทศจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบของการนิเทศ จึงขอกล่าวถึงกระบวนการที่เป็นสากล ซึ่งประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้และพัฒนา

เข้ากับกระบวนการการนิเทศของไทยเอง ควบคู่กับกระบวนการนิเทศที่ไทยคิดและพัฒนาขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Harris (1985) ได้ให้กล่าวว่า กระบวนการนิเทศ ของเดิมแฮริสแบ่งกระบวนการไว้ 5 ขั้น คือ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดระเบียบงาน กระบวนการนำ การควบคุม และการประเมินผล ต่อมาได้พัฒนาให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสมกับการนิเทศมากขึ้น โดยเน้นการวางแผนการปฏิบัติงาน มากกว่าการควบคุมงานเหมือนที่เคยแบ่งไว้ ทำให้มีขั้นตอนเพิ่มขึ้นเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสภาพต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลง มีกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะศึกษาถึงธรรมชาติและความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ

1.2 การสังเกตเป็นการมองสิ่งรอบตัวด้วยความละเอียดถี่ถ้วน

1.3 การทบทวนเป็นการตรวจสอบสิ่งรอบตัวอย่างตั้งใจ

1.4 การวัดพฤติกรรมการทำงาน

1.5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน

2. การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนดความสำคัญของงานตามเป้าหมายวัตถุประสงค์และกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมาย

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ

2.3 การกำหนดทางเลือก

2.4 การจัดลำดับความสำคัญของงาน

3. การออกแบบวิธีการทางาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

3.1 การจัดสายงานเป็นการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานให้สัมพันธ์กัน

3.2 การหาวิธีการนำเอาทฤษฎี หรือหลักการไปสู่การปฏิบัติ

3.3 การเตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน

3.4 การจัดระบบการทำงาน

3.5 การกำหนดแผนในการทำงาน

4. การจัดสรรทรัพยากร (Allocating resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทางาน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

4.1 การกำหนดทรัพยากร ที่ต้องใช้ความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ

4.2 การจัดสรรทรัพยากรไปให้หน่วยงานต่าง ๆ

4.3 การกำหนดทรัพยากร ที่จาเป็นจะต้องใช้สาหรับความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง

4.4 การมอบหมายบุคลากร ให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

5. การประสานงาน (Coordination) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับงาน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่าง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผล ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

5.1 การประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยความราบรื่น

5.2 การสร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพรียงกัน

5.3 การปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

5.4 การกำหนดเวลาในการทางานในแต่ละช่วง

5.5 การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

6. การอำนวยการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมที่จะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด มีกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

6.1 การแต่งตั้งบุคลากร

6.2 การกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน

6.3 การกำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรืออัตราเร่งในการทำงาน

6.4 การแนะนำการปฏิบัติงาน

6.5 การตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศ เป็นขั้นตอนในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานการนิเทศอย่างมีระบบ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดระเบียบงาน กระบวนการนำ การควบคุม และการประเมินผล โดยเน้นการวางแผนการปฏิบัติงานมากกว่าการควบคุมงาน

3. ด้านการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” ไว้ดังนี้

Chell (2014) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันที่อยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้า ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำการบริหารจัดการในโรงเรียน

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 99-100) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดว่าระบบการบริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการคือกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ

นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน การบริหารจัดการจึงถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน

สายใจ ประยูรสุข (2551, หน้า 63) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนคือการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน โดยครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะแนะแนวทางและส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ การฝึกนักเรียนให้สามารถปรับตัวให้เข้าสังคมและสิ่งแวดล้อม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ นำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมได้อย่างสมบูรณ์

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน

แนวทางด้านการบริหารจัดการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 151-158) การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียนหากผู้บริหารแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ร่วมงาน ก็จะทำให้การดำเนินงานทางด้านวิชาการเป็นไปด้วยความราบรื่นและบรรลุตามจุดมุ่งหมาย พฤติกรรมของผู้บริหารในการบริหารงานด้านวิชาการควรประกอบไปด้วยพฤติกรรม ซึ่งเกี่ยวกับงานต่อไปนี้รวม 7 องค์ประกอบ คือ

1. การจัดแผนการเรียน

แผนการเรียน หมายถึง การกำหนดรายวิชา มีวิชาบังคับ วิชาเลือกเสรี และกิจกรรมให้นักเรียนอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนได้พิจารณาร่วมกันแล้วตามความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการในอนาคตของนักเรียนว่าจะมุ่งไปในทางใด เพื่อต้องการเรียนต่อในสถาบันชั้นสูง หรือการประกอบอาชีพ ถ้านักเรียนเลือกแผนใดแล้ว เรียนไม่ได้ตามที่ต้องการจำเป็นจะต้องจัดให้นักเรียนเลือกเรียนใหม่ ในการจัดแผนการเรียนนั้นโรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เลือกหลาย ๆ แผน กว้างขวางพอสมควร แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลักในการพิจารณาด้วย ซึ่งได้แก่ บุคลากร สถานที่ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสภาพท้องที่ในการจัดแผนการเรียน โรงเรียนจะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรหลักเกณฑ์การให้หลักสูตรและรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียดเสียก่อน จึงจะจัดแผนการเรียนได้ตรงกับจุดหมายของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียน ได้ตามความถนัด ตามความสนใจ และตามความสามารถ การจัดแผนการเรียนนั้น ควรอาศัยข้อมูลต่อไปนี้

1.1 มีการสำรวจสภาพท้องถิ่น อุตสาหกรรม และความต้องการของผู้ปกครอง

1.2 มีการสำรวจความต้องการของนักเรียนตามความต้องการสถานประกอบการ

1.3 สำรวจความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แปลงสาธิต โรงฝึกงาน เป็นต้น

1.4 มีการนำมาสรุปวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การจัดแผนการเรียน

1.5 แผนการเรียนที่เปิดสอนปรับเหมาะสมกับความต้อการของผู้เรียน

การจัดการแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อม ในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครู อาจารย์ ซึ่งสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่จะสามารถจัดแผนการเรียนได้มากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก

2. การจัดตารางการเรียนการสอน

การจัดตารางการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ซึ่งระบุวัน และรายวิชาที่จะใช้เรียนใช้สอนตลอดสัปดาห์ ในการจัดตารางสอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ เค้าโครงหลักสูตร รายวิชา กิจกรรม จำนวนนักเรียนทั้งหมด จำนวนนักเรียนที่เรียนแต่ละรายวิชา จำนวนนักเรียนของแต่ชั้น จำนวนนักเรียนของแต่ละกลุ่ม จำนวนห้องเรียน ขนาดและชนิดของห้องเรียนที่มีอยู่ จำนวนครูที่จะสอนวิชาต่าง ๆ การจัดแบ่งเวลาประจำวัน ได้แก่ เริ่มเข้าเรียน พัก เลิกเรียน จำนวนคาบสอนของครูแต่ละคนในหนึ่งสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนที่ทำงานพิเศษอื่น ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับครู ผู้สอน เช่น วุฒิวิชาที่สอน ความสนใจ เวลาพิเศษที่ครูจะสามารถสอนได้ และ กิจกรรมของโรงเรียน

หลักทั่วไปในการจัดตารางสอน มีดังนี้

2.1 ให้นักเรียนมีความสะดวกในกรณีที่จำเป็นต้องเปลี่ยนห้องเรียน

2.2 ให้เกิดประโยชน์จากการใช้ห้องเรียนมากที่สุด

2.3 กระจายวิชาในหมวดเดียวกัน

2.4 ให้เหมาะสมกับความถนัด และความสามารถของครูมากที่สุด

3. การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหากลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากร เพื่อหมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานของการจัดครูเข้าสอนมีดังนี้

3.1 การสำรวจความพร้อมของบุคลากรด้านครูอาจารย์ ก่อนเปิดหลักสูตรใหม่ หรือเปิดแผนการสอนเพิ่ม

3.2 สำรวจภาระงานของครูอาจารย์

3.3 สำรวจคุณสมบัติของครู อาจารย์

3.4 จัดตามความพร้อมของครูผู้สอน

3.5 การแก้ไขปัญหาการขาดครูอาจารย์

3.6 การจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทน เมื่อครูอาจารย์ไม่มาเข้าสอน

4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นโปรแกรมการดำเนินงานที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ อันเป็นการเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้เลือกร่วมกิจกรรมตามความต้องการ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียน ให้สมบูรณ์และกว้างขวางยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม หากการจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นไปได้ดี จะก่อให้เกิดประโยชน์นานาประการ แต่ถ้าหากการจัดกิจกรรมนั้นขาดความรู้ความเข้าใจขาดการวางแผนที่ดีย่อมก่อให้เกิดผลเสียได้เช่นกัน การจัดกิจกรรมนักเรียนจัดได้หลายประเภท เช่น กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการกีฬา กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด เป็นต้น

5. การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม คือ การสอนเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจาการสอนตามแผนการสอนตามปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในตัวนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน มีเวลาเรียนเพิ่มเติม บรรลุผลสำเร็จในการเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งได้รับการเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ และส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการเรียนรู้ให้เต็มตามสมรรถวิสัยของแต่ละบุคคลตลอดจนเป็นการชี้แนะให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้นด้วย โดยทั่วไป การสอนซ่อมเสริมควรจะมี 3 ขั้นตอน คือ

5.1 วินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน

5.2 ดำเนินการสอนซ่อมเสริม

5.3 ติดตามผลการสอนซ่อมเสริม

ทั้งนี้การดำเนินการที่จะทำให้การสอนซ่อมเสริมบรรลุเป้าหมาย จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

5.3.1 การได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหาร จนถึงครูผู้สอน

5.3.2 การสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน

5.3.3 การสนับสนุนทางด้านวิชาการ เช่น จัดให้มีการนิเทศ ประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมแก่บุคคลฝ่ายต่าง

5.3.4 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนซ่อมเสริม

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บรรลุผล และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด

สรุปจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ งานด้านการจัดการเรียนการสอนมีหลายงาน ได้แก่ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน การสอนซ่อมเสริม การวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน

4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนและมีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนประการหนึ่ง คือ บรรยากาศการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน บรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศ ทางวิชาการของโรงเรียนทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอน รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียน จึงมีนักวิชาการให้ความหมายด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ไว้หลายท่าน ดังนี้

ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

Glickman (1990 อ้างถึงใน น้ำฝน รักษากลาง, 2553) กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการว่าควรเป็นผู้นำที่ต้องแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้าน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 139) กล่าวไว้ว่า บรรยากาศทางวิชาการเป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหน่วยงานที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรและผู้รับบริการทั้งในด้านความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต่อเพื่อนร่วมงาน และเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอย่างมีความสุข ได้แก่ บรรยากาศทางกายภาพ ซึ่งเกี่ยวกับอาคาร สถานที่ ห้องประชุม ห้องปฏิบัติงาน ห้องเรียน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีต่าง ๆ บรรยากาศทางด้านบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับหน่วยงานด้วยกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงานกับผู้รับบริการหรือชุมชนภายนอกสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนและบุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้สึกที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพันและภูมิใจ ในสถานศึกษาของตน การจัดบรรยากาศทางวิชาการที่ดี เช่น มีกิจกรรมทางวิชาการ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แกบุคลากร จะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 103-104) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดว่าผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ที่อำนาจสูงสุดในโรงเรียน ควรจะต้องเป็นผู้ที่มี

บทบาทในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการทำงานของครู อาจารย์ ในการส่งเสริมและพัฒนาสภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น

ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง การสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนทั้งในด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอนรวมถึงมาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน

ลัดดาวรรณ นัดดาเทพ (2557, หน้า 9-10) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การควบคุมการใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานทางวิชาการ และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการเป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และภูมิใจในสถานศึกษาของตน การจัดบรรยากาศทางวิชาการที่ดี เช่น มีกิจกรรมทางวิชาการ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากร เป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทบาทในการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 58-62) ได้จำแนกบทบาทในการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนออกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ

1. การกำหนดเป้าหมายทางวิชาการ และสื่อสารเป้าหมายให้บุคลากรในโรงเรียนทราบ (Framing and communicating school goals)

การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนนั้นจะต้องมีความชัดเจนโดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยให้ทีมงานมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะต้องรวมถึงความรับผิดชอบของคณะครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด เป้าหมายในด้านการปฏิบัติงานจะต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรที่สามารถวัดได้ นอกจากนั้นเป้าหมายของโรงเรียนจะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูในการที่จะนำไปสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ในห้องเรียนสำหรับการสื่อสารเป้าหมาย ทางวิชาการของโรงเรียนให้บุคลากรรับทราบการสื่อสารเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน นับว่ามีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของโรงเรียนประการหนึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้อสื่อสาร

เป้าหมายทางวิชาการหรือเป้าหมายของการเรียนการสอนให้ครูนักเรียนตลอดจนผู้ปกครองได้รับทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นการสื่อสารในรูแบบที่เป็นทางการ เช่น การประชุมชี้แจง การชี้แจงในเอกสารฯ หรือในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยกับครู เป็นต้น การสื่อสารดังกล่าวจะเป็นจุดกลางของความเกี่ยวข้องกันของสิ่งอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ผู้บริหารจำเป็นต้องสื่อสารเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจนโดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทั้งนี้ โดยมีทีมงานซึ่งมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งจะต้องร่วมกันดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

2. การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด (Maintaining high visibility)

การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดเป็นการช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียนและกับครูซึ่งปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการแบบนี้ ผู้บริหารจะได้รับข้อมูลมากมายในด้านความต้องการของนักเรียนและครู ผู้บริหารจะมีโอกาสสื่อสารเป้าหมายระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนและครูทราบ นอกจากนี้ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นจากครูและนักเรียนสร้างบรรยากาศให้เขาได้แสดงความคิดเห็นได้

3. การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (Providing incentives for teachers)

การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการเรียนรู้ รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูนับเป็นบทบาทที่สำคัญส่วนหนึ่งของผู้บริหารในการที่จะทำให้โครงสร้างของการทำงานดีขึ้น รางวัลที่ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูอาจารย์อาจไม่ใช่เงินเพียงอย่างเดียว หากแต่อาจจะเป็นคำชมเชยทั้งโดยส่วนตัวหรือการให้สังคมยอมรับ โดยการมอบใบประกาศเกียรติคุณ และการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ เป็นต้น การจูงใจในการทำงานนั้นก็เพื่อต้องการให้ได้ผลงานที่ดีขึ้น หน่วยงานจะได้รับประโยชน์จากความมีประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร เป้าหมายการจูงใจจึงต้องเน้นให้คนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากการจูงใจทำได้หลายวิธี จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในฐานะเป็นผู้จูงใจต้องมีความสามารถที่จะเลือกและจัดให้มีสิ่งจูงใจให้ตอบสนองได้ถูกต้องตามความต้องการของครู โอกาสที่จะมีการจูงใจอย่างได้ผลจึงจะเกิดขึ้น

4. การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ (Developing and enforcing academic standards)

มาตรฐานทางวิชาการที่สูงและมีความชัดเจนจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความคาดหวัง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และมาตรฐานที่สูงขึ้นนี้ จะแสดงให้เห็นได้จากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนในโอกาสต่อไป โรงเรียนที่บรรลุผลการเรียนของนักเรียนในระดับสูงจะมีครูที่ยอมรับจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของโรงเรียน มีความผูกพันและความคาดหวังสูงใน

นักเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยจากการสังเคราะห์รายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนในปีพุทธศักราช 2543 พบว่า ในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ครูตั้งความคาดหวังสูงสำหรับการเรียนรู้ของเด็กไว้ดังนี้

4.1 ครูตั้งความคาดหวังไว้สูง สำหรับการเรียนรู้ของเด็ก และให้เด็กรู้ว่าทุกคนจะต้องบรรลุตามความคาดหวังเหล่านั้น มาตรฐานที่ตั้งไว้จะต้องท้าทาย และสามารถบรรลุได้

4.2 มาตรฐานคุณภาพสำหรับวิชาการจะต้องกำหนดไว้และปฏิบัติตามอย่างคงเส้นคงวา

4.3 ไม่อนุญาตให้เด็กที่มีความรู้ไม่ได้ตามเกณฑ์กำหนดขึ้นไปเรียนในระดับถัดไปที่สูงกว่า

4.4 ครูเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการรับผิดชอบงานของเด็ก การสั่งงาน และการมีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียน

4.5 ครูคาดหวังให้เด็กทำข้อสอบได้ดีและได้ระดับคะแนนที่สูง

4.6 เด็กอ่อนจะต้องให้เวลา ให้ความช่วยเหลือ และให้การส่งเสริมเพื่อให้บรรลุผลการเรียนอย่างน้อยในขั้นต่ำที่วางไว้

4.7 ครูคอยสอดส่องดูความเชื่อ และพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้แน่ใจว่าความคาดหวังที่สูงได้มีการสื่อสารไปยังเด็กทุกคนอย่างทั่วถึงซึ่งเชื่อกันว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนได้เมื่อครูใช้วิธีที่เหมาะสม รวมทั้งความคาดหวังสูงและบทเรียนที่ท้าทายจะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

5. การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ (Providing incentives for learning)

การส่งเสริมบรรยากาศด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการให้รางวัลและการให้การยอมรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสูงและเมื่อนักเรียนมีการปรับปรุงผลการเรียนดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องให้โอกาสนักเรียนในการที่จะเป็นที่ยอมรับของห้องเรียนและในโรงเรียนโดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานระหว่างห้องเรียนและโรงเรียนในด้านการให้รางวัลเพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างจริงจังโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีระบบของการได้แรงเสริมเป็นรางวัลอย่างเด่นชัดและเป็นทางการแก่นักเรียนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนดี และนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน เช่น การประกาศเป็นทางการหรือการจัดแสดงผลงานของนักเรียนที่ได้รับรางวัลหรือได้รับคำยกย่องชมเชยสรรเสริญ จากบุคคลภายนอก และโรงเรียนจะต้องใส่ใจในเกียรติยศของความเป็นเลิศที่นักเรียนได้รับ เช่น การมีจดหมายไปชมเชยผู้ปกครองหรือรอยยิ้มที่แสดงความภาคภูมิใจในตัวของนักเรียนจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนพยายาม และดำรงไว้ซึ่งความสำเร็จตลอดไป

6. การสร้างขวัญกำลังใจแก่หมู่คณะ (Works to keep faculty morale height)

ขวัญและกำลังใจเป็นสภาพจิตใจที่มีต่อการทำงานขวัญที่ดีในการทำงานเท่ากับเป็นความตั้งใจของบุคคลที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจเพื่อสถานศึกษาที่ตนทำงานอยู่ การสร้างขวัญกำลังใจมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานเพื่อทำให้เกิดความสามัคคี เกิดความร่วมมือ มีความกระตือรือร้นและเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน นอกจากนี้ยังสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน มีความรับผิดชอบต่องาน มีวินัยในตนเองและทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

ดังนั้น ผู้บริหารที่ปรารถนาจะให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นจะต้องหมั่นตรวจตรา ขวัญกำลังใจของบุคลากรอยู่เสมอและใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้คณะครูในโรงเรียนเกิดความพึงพอใจและปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจมีความวิริยะอุตสาหะอยู่ในระเบียบวินัยและมีความสุขในการทำงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในโรงเรียนจำเป็นต้องมีบทบาทใน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เพราะเกี่ยวกับบรรทัดฐานและทัศนคติของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอน รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหารงานวิชาการ” ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ อัจกลับ (2546, หน้า 17) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารกับครูผู้สอนในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะต้องคอยกระตุ้น และส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ทุกคนในการปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด และมีประสิทธิภาพ

กมล ภู่ประเสริฐ (2547, หน้า 6) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2550, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงาน หรือการดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่และภารกิจโดยตรงในการจัดการศึกษา มีหน้าที่พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 21) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภท ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มามีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดหลอกใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิดพลวัตอยู่เสมอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิพลและคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 149) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 271) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนดไว้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 30) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สัมมา รธนิธย์ (2556, หน้า 99) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนร่วมกัน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมงานวิชาการของโรงเรียนคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ส่วนในการบริหารโรงเรียนนั้นผู้บริหารจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และภาวะสุขภาพ ตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการที่มีผู้ให้ความหมายไว้นั้น สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิด ทุกประเภท ในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีคุณภาพและมาตรฐานสูงสุดเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารทุกคนควรรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงมีนักวิชาการหลายท่านให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ โดยให้คำอธิบายไว้ ดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 4) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่างานวิชาการ เป็นงานหลักและมีความสำคัญยิ่งที่กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานหรือสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีทิศทาง ไม่ก่อให้เกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่และผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้ว่างานใดเป็นงานหลักหรือ งานสนับสนุน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 100) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานการบริหารงานวิชาการควรให้ความรับผิดชอบสูงสุดทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2550, หน้า 4) กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน

จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 148) ได้ให้ทัศนคติว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

สมศักดิ์ ด่านเดชา (2553, หน้า 34) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารในการติดต่อสื่อสารนั้นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสาร ใช้เทคนิคและสื่อหลาย ๆ ทาง ใช้ภาษาที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ใช้หลักเหตุผลในการสื่อสาร มีการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูดและใช้ข้อมูลย้อนกลับในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความแน่ใจและเข้าใจตรงกัน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้นจากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่บอกถึงมาตรฐานและคุณภาพ

การศึกษา เป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ซึ่งบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้เรียนทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณทั้งเป็นงานที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษาโดยตรง

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 28) กล่าว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข็มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้อย่างมีคุณภาพ

จากแนวคิดของนักการศึกษา ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักในการบริหารของสถานศึกษา คือมุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีคุณภาพ จึงถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมาก

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกชนิดที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้เสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2545, หน้า 88-105) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนว่าเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ กำหนดขอบข่ายไว้ 9 ประการ คือ

1. ศักยภาพสมองกับการเรียนรู้
2. สาระแห่งการเรียนรู้
3. กระบวนการเรียนรู้
4. หลักสูตรสถานศึกษา
5. สื่อเพื่อการเรียนรู้
6. การประเมินผลการเรียนรู้
7. การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้
8. การวิจัยในสถานศึกษา
9. กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 9-10) ได้กำหนดเป็นงานหลักที่สำคัญของขอบข่ายงานวิชาการได้ 6 กลุ่มงาน ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานบริหารหลักสูตร

3. งานสื่อและนวัตกรรม
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานนิเทศภายใน
6. งานส่งเสริมวิชาการ

กมล ภู่ประเสริฐ (2547, หน้า 9-18) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยการจัดเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางนี้มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาตรงที่ช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษาได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางโดยละเอียด เพื่อการจัดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี และรายภาคเรียนต่อไป นอกจากนี้จะช่วยให้เกิดแนวคิดว่าสถานศึกษาจะมีแนวในการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนในส่วนใดบ้าง

1.2 การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นโดยตรงแต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมข้อนข้างมาก ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้มีอยู่แล้ว ก็อาจกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่นที่จำแนกตามช่วงชั้น

1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำผลงานในข้อ 1.1 และ 1.2 มาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้เป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดหน่วยกิตให้เหมาะสม

1.4 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องนำเอกสารสาระการเรียนรู้ตามข้อ 1.3 ที่เกี่ยวเนื่องกันมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อร่วมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ต้องทำเป็นรายวิชา นอกจากนั้นยังต้องดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่กำหนดด้วย

2. การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ความเข้าใจ จากการสอบถาม จากการอ่าน จากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้และความเข้าใจของตน การให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงาน การปฏิบัติการทดลองเพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการและสรุปผลงานของตน การให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาทั้งสิ้น

2.2 การกำหนด การเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์ก็จัดเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้ปฏิบัติ เช่น หนังสือค้นคว้าที่จัดมาให้ในการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การเตรียมห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การเตรียมขั้นตอนการปฏิบัติที่จะช่วยพัฒนาความคิด การเตรียมคำถามที่จะใช้กระตุ้นความคิด เป็นต้น

นอกจากโรงเรียนทั้งหลายมีสื่อการเรียนการสอนอยู่มากจากการจัดหา รวบรวมและสะสมมาตลอด จึงควรมีการสำรวจสิ่งที่มีอยู่แล้วก่อนที่จะเตรียมการจัดหาสิ่งที่ยังขาดแคลนตามกำลังของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ควรจะเน้นสื่อที่มีในท้องถิ่นก่อน

2.3 การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ไม่สามารถประเมินโดยการใช้แบบทดสอบในทุก ๆ เรื่องเหมือนแต่ก่อนแต่ประกอบกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้/ รายวิชามีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้แล้ว การประเมินจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้นั้น ๆ ด้วย

2.4 การจัดทำแผนการเรียนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว ฉะนั้น ผู้สอนแต่ละคนสามารถนำเอาผลงานจากข้อ 2.1-2.3 มาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดทำแผนการสอนเป็นรายวิชา

2.5 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วางแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการแยกชั้นเรียนหรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

2.6 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายในการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้/ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

3.2 การกำหนดวิธีการ และเครื่องที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือ และกำหนดวิธีการที่เป็นระดับในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การะประเมินปลายภาคเรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกตและการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

3.4 การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง/ กรม/ หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

3.5 การนำผลประเมินไปใช้ในกรแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสิน ได้-ตก ของผู้เรียนแต่อย่างใด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึงตนเองได้ทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

4.2 การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน วิธีการที่จะนำไปใช้ควรเป็นวิธีการที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุมอบรม/ สัมมนา/ ปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ การสาธิตรูปแบบการสอนเพื่อช่วยกันค้นคว้าข้อบกพร่องและปรับปรุงให้รูปแบบของสถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องการมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง เป็นต้น

4.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4.4 การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลกรในสถานศึกษา โดยรวบรวมอุปสรรค์ข้อขัดข้องจากการบริหารในทุก ๆ เรื่องมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปว่า ความรู้ความสามารถของบุคลากรด้านใดที่สถานศึกษาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้เอง ด้านใดที่คิดว่าต้องพึ่งพาจากบุคคลภายนอก

5.2 การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะ ๆ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดส่งบุคลากรไปรับการอบรม ประชุมสัมมนา/ ปฏิบัติการที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด

5.3 การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

6.1 การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตน โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนเห็นว่าควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิม หรือทดลองสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนดัดแปลง ปรับปรุง หรือคิดค้นขั้นใหม่ ตรวจสอบว่า สิ่งที่ตนคิดขึ้นมานั้น สามารถ ใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจนทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบโดยอาศัยกระบวนการวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการวิจัย เต็มรูปแบบ ดังที่นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโท หรือนักศึกษาปริญญาเอกกระทำกัน

6.2 การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษาหรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษาเพื่อการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

6.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ ความจริงแล้วงานทางวิขาการทุกงานสามารถจัดทำเป็นโครงการทางวิชาการได้ทั้งสิ้น เช่น โครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการบริหารการเรียนการสอน โครงการประเมินผลการเรียน ฯลฯ ในหัวข้อนี้จึงหมายความเฉพาะโครงการที่นอกเหนือจากงานที่กล่าวแล้วในข้อ 1-6 และข้อ 8-9 เช่น โครงการที่เกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการของผู้เรียน โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนที่เป็นกิจกรรมร่วมของโรงเรียน โครงการแข่งขันความสามารถทางความคิดของผู้เรียน ฯลฯ เป็นต้น การบริหารโครงการทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

7.1 การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักที่กล่าวในหัวข้ออื่น ๆ และที่คาดว่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลให้งานหลักนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

7.2 การกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่จะดำเนินงานให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน

7.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้การดำเนินงานตามที่กำหนดในหัวข้อ 7.1 และ 7.2

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

8.1 การกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมดที่จะต้องจัดเก็บร่วมกันตลอดภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อมิให้เกิดการละเลยหรือละทิ้งข้อมูลและสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานทางวิชาการ ระบบข้อมูลและสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ตั้งแต่ข้อ 1-7 และข้อ 9

8.2 การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศตามช่วงการดำเนินงาน แต่ละงานให้เหมาะสม

8.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้ตรงกับสิ่งที่กำหนดและช่วงเวลาตามข้อ 8.1 และ 8.2

8.4 การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานในหัวข้ออื่น ๆ ใช้ประกอบการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาในข้อ 9 และใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

9.1 การกำหนดหัวข้อประเมินผลงานจากกงานที่กล่าวแล้วในข้อ 1-8 ข้างต้น โดยคำนึงถึงการประเมินก่อนการดำเนินงาน (ควรทำ) การประเมินระหว่างดำเนินงาน (ต้องทำ) และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน (ต้องทำ)

9.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมในเรื่องดังกล่าว และการกำหนดช่วงเวลา เพื่อให้สามารถประเมินระหว่างการดำเนินงานได้

9.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการประเมินตามที่กำหนดในข้อ 9.1 และ 9.2

9.4 การสรุปผลและเขียนรายงานประจำปี เพื่อรายงานต่อสาธารณะและต่อหน่วยงานต้นสังกัด รายงานส่วนนี้จะนำไปรวมกับการประเมินผลงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

จากขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภารกิจของสถานศึกษามีมากมายจนบางครั้งอาจทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความท้อถอยที่ต้องรับผิดชอบงานมาก จนไม่มั่นใจในความรู้ความสามารถและเวลาที่ตนมีอยู่ จึงมีข้อเสนอแนะว่าถ้าไม่อาจทำได้หมดทุกเรื่อง และแต่ละเรื่องไม่อาจทำได้อย่างสมบูรณ์ ก็ควรเริ่มต้นด้วยงานที่จำเป็นก่อน แต่ละงานอาจทำไม่ได้ดีที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการเริ่มต้นงานใหม่กับหลักสูตรใหม่ ระบบใหม่ ความคิดใหม่ จึงทำเท่าที่ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาทำได้ เพียงแต่ให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำบุคลากรในสถานศึกษาจะพัฒนาตนเองจากการมีประสบการณ์ และมีการพัฒนาบุคลากรในช่วงเวลาต่อไปก็จะสามารถทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ได้ การบริหารงานวิชาการทั้งหมด อาจสรุปเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

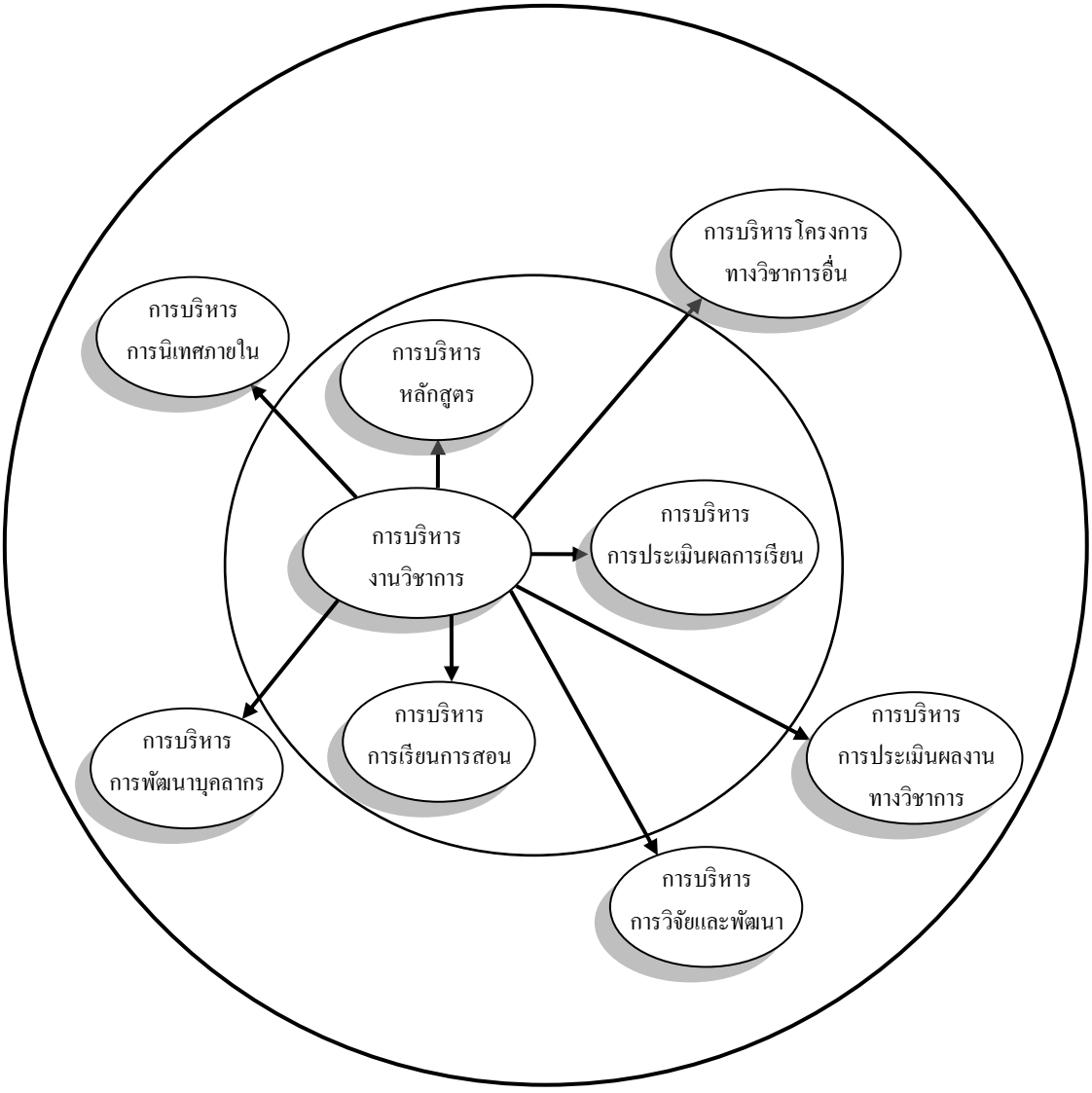

ภาพที่ 3 การบริหารงานวิชาการ (สันติ บุญภิรมย์, 2553, หน้า 31)

จากแผนภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการที่เป็นงานหลักคือการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน ซึ่งอยู่ในวงกลมด้านในการบริหารงานอื่น ๆ ที่เหลือจัดเป็นการบริหารงานรองที่ช่วยให้งานหลักมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น แต่ละงานมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานในวงกลมด้านนอกจะส่งผลต่องานในวงกลมด้านใด แผนภาพนี้ระบุเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งต้องคำนึงว่าเป้าหมายสูงสุดของงานอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 29-30) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจงานการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 152) เห็นว่าขอบข่ายการบริหารงานวิชาการควรประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย

1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.3 สื่อการเรียนรู้

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. การวิจัยในชั้นเรียน

3. การสอนซ่อมเสริม

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. การนิเทศภายในสถานศึกษา

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 271) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ

2. การพัฒนาหลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอน

4. การนิเทศและพัฒนาการเรียนการสอน

5. การประเมินผลงานวิชาการ

สัมมา รธนิธย์ (2553, หน้า 99) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้ การวางแผนการดำเนินงานวิชาการ

2. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดตารางสอนการกำหนดผู้สอน การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร

3. การจัดสื่อและวัสดุเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดดำเนินการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ ห้องสมุด นวัตกรรม ตลอดจนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

4. การนิเทศและพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย การติดตามการดำเนินการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครู การประชุมทางวิชาการ

5. การวัดประเมินผลการเรียนการสอน ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน การประเมินผลการสอนของครู การประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3-4) ได้อธิบายว่า ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอื่นในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลางดังนี้ ขอบข่าย

ของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน และการจัดการวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผล ขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องการสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในขแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้

2.1 การจัดตารางสอน เป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคคลากรรวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนนักศึกษารู้จักเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้นเพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาของนักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในตารางสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

อำภา บุญช่วย (2537 อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2553, หน้า 25-27) ได้นำเสนอขอบข่ายของงานวิชาการสถานศึกษาซึ่งได้แยกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. งานประจำ

งานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา มีงานที่จะต้องปฏิบัติจัดทำอยู่หลายประเภท สำหรับงานประเภทที่จะต้องปฏิบัติเป็นประจำหรืองานประจำ (Routine) ประกอบด้วยงานต่าง ๆ คือ งานจัดโปรแกรมการเรียนหรือแผนการสอนตามหลักสูตร

1.1 การจัดชั้นเรียน ห้องเรียน

1.2 จัดตารางสอน

1.3 โครงการสอนและบันทึกการสอน

1.4 จัดครูสอนแทน

1.5 การประเมินผลการเรียน การจัดสอบแต่ละครั้ง

1.6 การสอบคัดเลือกนักเรียนใหม่

1.7 การปฐมนิเทศครูใหม่

1.8 การนิเทศภายใน

1.9 การพิจารณาแบบเรียน

1.10 การพิจารณาสื่อการเรียน

1.11 การสอนซ่อมเสริม

1.12 การส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดีให้เพิ่มพูน

1.13 การจัดบริหารเอกสารการใช้หลักสูตร

1.14 การจัดห้องวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1.15 การจัดให้มีการใช้ทรัพยากรบุคคลภายในสถานศึกษา

1.16 การจัดให้มีความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา

1.17 การส่งเสริมให้เด็กมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. งานโครงการ

สำหรับงานวิชาการมีงานประเภทหนึ่งที่มีการปฏิบัติจัดทำเป็นครั้งเป็นคราวเมื่อเสร็จสิ้นก็หมดภารกิจ งานประเภทนี้เรียกว่า “โครงการ” (Project) ซึ่งประกอบด้วยงานต่าง ๆ คือ

2.1 ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา

2.2 คู่มือครู

2.3 คู่มือนักเรียน

2.4 จัดอัตรากำลังครู

2.5 งบประมาณใช้จ่ายของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.6 ชุมนุมวิชาการของนักเรียน

2.7 แผนปฏิบัติงานระยะต่าง ๆ

3. งานประกอบ

งานประกอบ หมายถึง งานที่จะต้องปฏิบัติจัดทำควบคู่กันไป ดังนั้น การดำเนินงานทางวิชาการจะต้องปฏิบัติงานอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ซึ่งจัดเป็นงานประกอบต่าง ๆ คือ

3.1 งานวัดผล ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่

3.1.1 ทำข้อสอบทุกภาค สอบแก้ตัว

3.1.2 รวบรวมผลการสอบ

3.1.3 วิเคราะห์ข้อสอบ

3.1.4 ลงทะเบียนวิชาเรียน

3.1.5 ระเบียนแสดงผลการเรียน

3.2 งานแนะแนว ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่

3.2.1 ระเบียนสะสม

3.2.2 บริการสนเทศ

3.2.3 โปรแกรมการเรียน

3.2.4 ทดสอบความถนัด ความสนใจ

3.2.5 รับรองความประพฤติของนักเรียน

3.2.6 จัดชุมนุมต่าง ๆ

3.2.7 ปฐมนิเทศนักเรียน

3.2.8 ประชุมผู้ปกครอง

3.2.9 แนะแนวการเรียน อาชีพ

3.2.10 ทุนการศึกษา

3.3 งานโสตทัศนศึกษา ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่

3.3.1 จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน

3.3.2 ผลิตอุปกรณ์การเรียนการสอน

3.3.3 เก็บรักษา

3.3.4 ซ่อมบำรุง

3.3.5 ให้บริการ

3.4 งานห้องสมุด ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่

3.4.1 จัดหาหนังสือ

3.4.2 เก็บรักษาซ่อมแซม

3.4.3 จัดหมวดหมู่หนังสือ

3.4.4 จัดนิทรรศการต่าง ๆ ในห้องสมุด

3.4.5 ให้บริการ

จึงเห็นได้ว่างานบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง ล้วนเป็นงานที่ต้องเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปอย่างราบรื่นครอบคลุมขอบข่ายทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับให้มากที่สุดในขณะนั้น

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ดังนี้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและการศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ	สัมมา รธนิธย์	รจิรี ภู่สาระ	ชมัดดี อินทร์รักษ์	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์	รุ่ง แก้วแดง	กมล ภู่ประเสริฐ	กระทรวงศึกษาธิการ	รุ่งชัดเพร เวนะชาติ	จันทรานี สงวนนาม	สงาน อัศวภูมิ	ความถี่
1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น							✓			✓	2
2. การวางแผนงานวิชาการ				✓		✓	✓			✓	4
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	✓	✓		✓		✓	✓			✓	6
4. การบริหารจัดการหลักสูตร	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		8
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้					✓		✓	✓	✓		4
6. การวัดผลประเมินผล	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		8
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา		✓			✓	✓	✓	✓			5
8. การพัฒนา ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้					✓		✓	✓			3
9. การนิเทศการสอน	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	7
10. การแนะแนว							✓	✓			2
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ		✓					✓	✓			3
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ											0
13. ประสานการพัฒนาทางวิชาการ							✓				1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

งานวิชาการ	สัมมา รธนิธย์	รจิรี ภู่สาระ	ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์	รุ่ง แก้วแดง	กมล ภู่ประเสริฐ	กระทรวงศึกษาธิการ	รังษัชดาพร เวนสาตี	จันทรานี งามหรม	สมาน อัศวภูมิ	ความถี่
14. การส่งเสริมงานวิชาการแก่หน่วยงานอื่น			✓				✓				2
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติ							✓				1
16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน							✓				1
17. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		7

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาควรประกอบด้วย 5 งาน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้ตัวแปรเหล่านี้มาจากตัวแปรที่มีความถี่สูงสุด คือ ความถี่ระดับ 8 ความถี่ระดับ 7 และความถี่ระดับ 6 ตามลำดับ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากการสังเคราะห์ของผู้ศึกษาวิจัย ประกอบไปด้วยการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตร

นักวิชาการให้ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร ไว้หลายท่าน ดังนี้

ความหมายการบริหารจัดการหลักสูตร

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การวางแผน จัดบุคลากร การจัดทำประมวลการสอนหรือแผนการสอน

การจัดตารางเวลา การเลือกกิจกรรม การจัดสื่ออุปกรณ์ การจัดสถานที่ และการประเมินผล การใช้หลักสูตรประกันคุณภาพและกำหนดมาตรฐานหลักสูตร

สมจิต จันทร์ฉาย (2547, หน้า 265) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมทั้งหมดที่ฝ่ายบริหารของโรงเรียนดำเนินการเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 49) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 247) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่กำหนดและจัดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายและทิศทางของหลักสูตร สาระและเนื้อหา แนวการจัดการเรียนรู้ แนวการวัดประเมินผล และแนวการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การที่ผู้บริหารได้กำหนดแนวทาง ในการจัดการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การวางแผน จัดบุคลากร การจัดทำประมวลการสอนหรือแผนการสอน การจัดตารางเวลา การเลือกกิจกรรม การจัดสื่ออุปกรณ์ การจัดสถานที่ และการประเมินผล การใช้หลักสูตรประกันคุณภาพและกำหนดมาตรฐานหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Educational goal policy) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum aim) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Curriculum type and structure) หมายถึง ลักษณะและแผนที่แสดงการแจกแจงวิชา กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์รายวิชา (Subject objective) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ (Instructional objective) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้ได้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะกระบวนการจากเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้

7. ยุทศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional strategy) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum and instructional media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม ซีดี วีดิทัศน์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สมจิต จันทร์ฉาย (2547, หน้า 17) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร 4 ส่วน ได้แก่

1. จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การประเมินผล

นิตยา เปลื้องนุช (2551, หน้า 8-10) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นระบบ (Curriculum as a system) เป็นกระบวนการ โดยการส่งวัตถุดิบเข้าไปสู่กระบวนการ แล้วจึงได้ผลผลิตที่สมบูรณ์

Input ⟶ Content and Process ⟶ Output

แนวความคิดเรื่องระบบหลักสูตรในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนนั้น พิจารณาในแง่ของระบบ จากองค์ประกอบทั้ง 3 ควบคู่กันไป ทั้งตัวป้อนเข้าไปสู่กระบวนการ และผลผลิตที่ออกมาว่าจะเป็นอย่างไร เป็นแนวคิดในการเข้าใจหลักสูตรเชิงระบบ ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

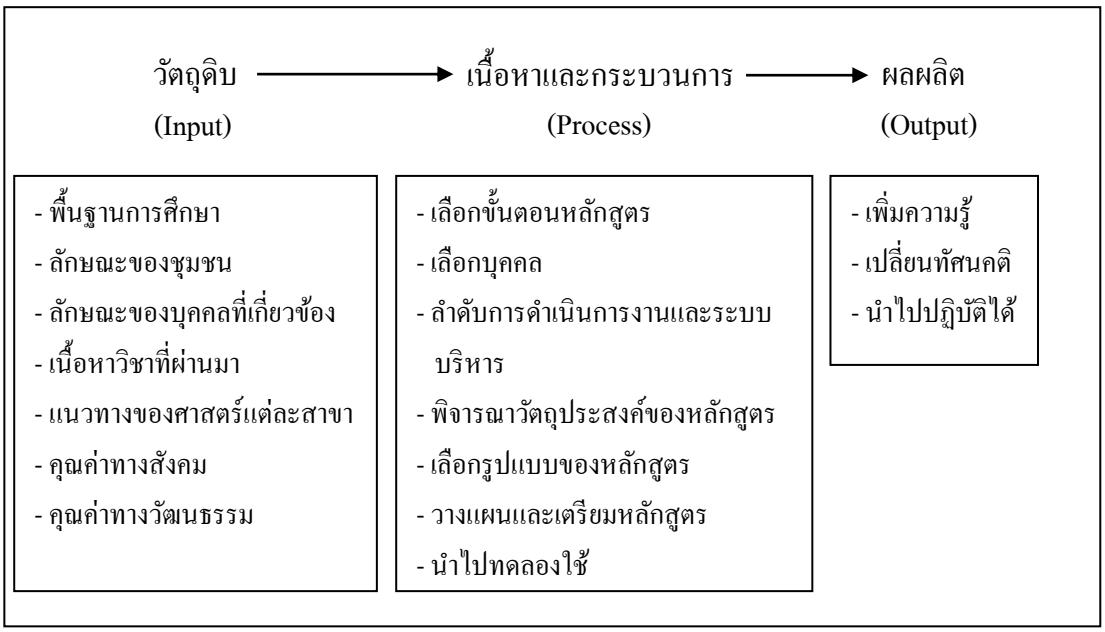

ภาพที่ 4 องค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบหลักสูตร (นิตยา เปลื้องนุช, 2551, หน้า 8)

นอกจากนั้นแล้ว เราสามารถเข้าใจองค์ประกอบหลักต่าง ๆ ของหลักสูตรว่าประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ Curriculum ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

1. Curriculum objectives คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเรียน การสอน หลักสูตรจะต้องมีความมุ่งหมายเป็นอันดับแรกและต้องชัดเจนทั้งความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ

2. Curriculum structure คือ โครงสร้างหลักสูตรเป็นส่วนที่กล่าวถึงว่าหลักสูตรจะมีการแบ่งระบบการศึกษาอย่างไร เช่น แบ่งเป็นภาคเรียนเป็น Semester หรือจะใช้เวลานานเท่าไรจึงจะจบลักสูตร จะใช้วัดผลอย่างไร อาจจะเป็นแบบคะแนนรวมปลายปี ระบบหน่วยกิต หรืออื่น ๆ เหล่านี้คือโครงสร้างของสูตร

3. Curriculum content คือ เนื้อหาของหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร กล่าวคือต้องกำหนดว่าจะต้องจัดสอนเนื้อหาอย่างไร มากน้อยเท่าไร ลำดับก่อนหลังอย่างไร จึงจะเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยปกติหลักสูตรจะกำหนดวิชาที่สำคัญไว้ วิชาที่สำคัญที่สุดคือ ภาษาและการใช้ของสังคมนั้น ๆ ต่อมาคือ ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ซึ่งทั้ง 5 วิชานี้ เป็นส่วนสำคัญอันดับแรกสำหรับเนื้อหาของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีวิชาในสาขาต่าง ๆ คือ

3.1 วิชาพลานามัย ได้แก่ พลศึกษา สุขศึกษา

3.2 วิชาที่ก่อให้เกิดสุนทรียภาพ รักสวยรักงาม ได้แก่ วิชาศิลปศึกษา เช่น วาดเขียน ขับร้องดนตรี

3.3 วิชาที่เกี่ยวข้องกับการเทคนิคทั้งหลาย ซึ่งเราเรียกว่า “วิชาอาชีวศึกษา” ได้แก่ งานไม้ งานโลหะ งานเครื่องยนต์ ไฟฟ้า เขียนแบบ ออกแบบธุรกิจ

4. Curriculum materials คือ วัสดุประกอบหลักสูตร หลักสูตรจะมีความมุ่งหมาย โครงสร้างหรือเนื้อหาอย่างไรจะต้องคำนึงถึงวัสดุประกอบหลักสูตรด้วย วัสดุกลุ่มแรกคือ “แบบเรียน” วัสดุที่สองคือ อุปกรณ์การสอน เป็นอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น คือ กระดานดำและชอล์ก เครื่องมือวิทยาศาสตร์ เครื่องมือสำหรับฝึกงาน แผนที่ลูกโลก ห้องสมุด และหนังสืออ่านประกอบ A.V. materials (Audio visual materials) วัสดุโสตทัศนอุปกรณ์ ซึ่งได้แก่ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Language laboratory) สิ่งที่กล่าวมานี้คือ Teaching materials หรือวัสดุที่ใช้ประกอบหลักสูตร เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสะดวกยิ่งขึ้น

5. Curriculum process คือ กระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรเริ่มด้วยวิธีสอน การจัดชั้นเรียน เทคนิคในการเรียนจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน รวมทั้งการวัดผลประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่จำเป็นและสำคัญของหลักสูตร

“หลักสูตร” ตามความหมายจะคลุมเฉพาะเรื่อง Curriculum objectives, curriculum structure และ curriculum contents เท่านั้น ส่วน Curriculum materials และ Curriculum process เรารวมเรียกว่า “การเรียนการสอน”

การบริหารจัดการหลักสูตร

ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการหลักสูตร” ไว้ดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 59-60) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามตรงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งในปัจจุบันสืบเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปทำให้ส่งผลต่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อทางการศึกษามีมากขึ้น จึงทำให้ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ

2. ปรัชญาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ทำให้การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่น จากการยึดครูเป็นศูนย์กลาง ต้อง

เปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนรู้อาศัยประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติทดลองฝึกงาน และเน้นกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ให้เรียนรู้อย่างหลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียนดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรยิ่งมีความจำเป็นเพิ่มขึ้น

3. ความต้องการของผู้เรียน ในปัจจุบันต้องเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายกับตนเองมากยิ่งขึ้น การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความอยู่รอดและความสงบสุขของชีวิตการจัดทำหลักสูตร การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

4. ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เป็นความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงสภาพของสังคมและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้เรียนในชุมชน เพื่อเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม รู้จักรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การจัดทำหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

5. การพัฒนากระบวนการรูปแบบทางการศึกษาทำให้การจัดเนื้อหา วิธีการสอน รวมทั้งวัดผลและประเมินผลต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่น การจัดการศึกษาทางไกล การศึกษาด้วยตนเอง การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การศึกษาด้วยกระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น การปรับปรุงเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของหลักสูตร การกำหนดวิธีการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลย่อมต้องการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

นิตยา เปลื้องนุช (2551, หน้า 8) ได้สรุปนิยามหลักสูตร ว่าจากการนิยามหลักสูตรที่มีขอบเขตกว้างออกไปและเพื่อใช้เป็นแม่บทหรือหลักยึดในการบริหารหลักสูตรทั้งหมด ทั้งกระบวนการจึงขอสรุปความหมาย 5 ประการของหลักสูตรเป็นตัวย่อว่า SOPEA เพื่อง่ายต่อการจดจำดังนี้

1. Curriculum as subject matter หลักสูตร คือ รายวิชา หรือเนื้อหาวิชาที่เรียน

2. Curriculum as objectives หลักสูตร คือ จุดหมายปลายทางที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

3. Curriculum as a plan หลักสูตร คือ แผนตามโครงการที่เปิดโอกาสเรียนรู้ โดยมุ่งจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญของผู้เรียน

4. Curriculum as an Experience หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

5. Curriculum as educational activities หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้เกิดผู้เรียน

สายใจ ประยูรสุข (2551, หน้า 61) ได้สรุปการพัฒนาหลักสูตร จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้น มีขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ โดยการสำรวจปัญหาความการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

2. การดำเนินการจัดสาระ โดยการกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหาวิชา กำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ กำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผล

3. การนำหลักสูตรไปใช้ โดยการวางแผนการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

4. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลโดยการประเมินผลการใช้หลักสูตรและ แก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

หลักในการบริหารจัดการหลักสูตร

สมจิต จันทร์ฉาย (2547, หน้า 266-267) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานพื้นฐานในระบบการศึกษาที่ควรดำเนินการบริหารจัดการตามหลักการ ดังนี้คือ

1. การกระจายอำนาจ การปฏิบัติงานไปสู่ผู้ปฏิบัติงาน โดยโรงเรียนตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของการจัด อาจแยกเป็นคณะทำงานวิชาการระดับชั้นเรียน หรือแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกหรือคณะทำงานในกลุ่มกำหนดบทบาทภาระงานอย่างชัดเจน ในการทำงานเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ คณะทำงานวิชาการมีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจในงานที่ตนเองทำ ตั้งแต่การร่วมกำหนดนโยบายและการวางแผนงาน การดำเนินการและการประเมินผล การปฏิบัติงานและการพัฒนาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น โดยมีฝ่ายบริหารและคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการซึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเข้ามาร่วมให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินงาน

2. การยึดมาตรฐานหรือสภาพที่พึงประสงค์ของระบบการบริหารจัดการ เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน โดยการกำหนดมาตรฐานของงานวิชาการในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน สนับสนุนให้คณะครูในโรงเรียนปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐานที่กำหนดขึ้น

3. การทำงานแบบมืออาชีพ โดยผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถในการทำงาน เช่น การส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการชุมนุม สัมมนาฝึกอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มพูนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ จัดให้ครูได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

4. การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ ที่สะสมและสืบทอดกันต่อมาของบุคคลในท้องถิ่น อาทิ ความรู้ในการทอผ้ามัดหมี่ของคนโคราช แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น สถานที่สำคัญทางธรรมชาติ สถานที่สำคัญทางศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ สถานประกอบการ หน่วยงาน องค์กรในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนและสังคม เป็นต้น

5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและโรงเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียน สามารถนำไปปฏิบัติได้

6. การจัดให้มีการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยมีกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบครบวงจรของการดำเนินงาน กล่าวคือ มีการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาและตัวชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษา จัดให้มีการสำรวจตนเอง เพื่อค้นพบจุดเด่นและจุดด้อยที่ต้องพัฒนา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติงานระดับโรงเรียน ระดับผู้ปฏิบัติงาน การนำแผนไปใช้ การจัดให้มีการประเมินตนเองตามสภาพจริงและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งสามารถบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ย่อมเชื่อได้ว่า การใช้หลักสูตรจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นเรื่องตัดสินใจหลายขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรต้องทำอย่างมีระบบ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรงซึ่งการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนและนโยบายการจัดการศึกษา

2. การวัดผลและประเมินผล

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

สายใจ ประยูรสุข (2551, หน้า 65) การวัดผลการประเมินผล หมายถึง การดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดให้หรือไม่ ซึ่งจะต้องใช้เครื่องมือและวิธีการในการประเมินผลให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนเพื่อตัดสินผลการเรียน

ชวาล แพรัตกุล (2552, หน้า 20) สามารถสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนหมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มา ซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่งอันมีความหมายแทนขนาดสมรรถภาพ นามธรรมที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตน

สายหยุด ประกิคะ (2552, หน้า 13) การวัดผลการประเมินผล หมายถึง การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลการประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สุมาลี สัจจาวัฒนา (2554, หน้า 29-30) การวัดผลการประเมินผล หมายถึงการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้การวดและประเมินผลใช้วิธีการที่ หลากหลายเน้นการประเมินตามสภาพจริง ครอบคลุมสาระและเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนมีการเทียบโอนความรู้ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 99) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบและการหาข้อมูลของการทดสอบเพื่อนำมาตัดสินใจ

หลักการวัดและการประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนมีนักวิชาการเสนอแนวทางการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2549, หน้า 19-20) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรจะสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ จำเป็นต้องมีระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีสาระสำคัญที่ครูต้อง เข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติดังนี้

กรอบการวัดและประเมินผลการเรียนมีข้อกำหนดและหลักการวัดและประเมินผลการเรียนคือ

1. ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน เน้นพัฒนาการและความก้าวหน้าของผู้เรียน ระดับสถานศึกษา เน้นการประเมินปลายปี และช่วงชั้น และระดับชาติ เน้นการประเมินทุกคนในปีสุดท้ายของช่วงชั้น เพื่อตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้

2. หลักการวัดและประเมินผล มีหลักการสำคัญคือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมประเมินผลการเรียน การประเมินต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานประเมินเพื่อปรับปรุงและตัดสินผลการเรียน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนด้วย เน้นการประเมินทั้งความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการประเมินนำไปเทียบโอนผลการเรียนได้

3. การวัดผลและประเมินผล สถานศึกษามีภารกิจจะต้องดำเนินการดังนี้

3.1 ประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระเรียนรู้

3.2 ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.4 ประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ

3.5 ประเมินตัดสินผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตร

3.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

3.7 การเทียบโอนผลการเรียน

3.8 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา

3.9 การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน

3.10 กำกับติดตามและประเมินผลการเรียน

3.11 จัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประเมินผล

การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ ภาค กำหนดเกณฑ์ตัดสินและประเมินรายข้อ/ ระดับผลการเรียนและประเมินผลการเรียน ตัดสินผลการเรียนรายปี/ ภาค และสรุปผลการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น

การประเมินกิจกรรมผู้เรียน กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรม เกณฑ์ตัดสินการผ่านกิจกรรม ประเมินตัดสินการผ่านกิจกรรมและสรุปผลการร่วมกิจกรรม (ผ่านช่วงชั้น)

การประเมินคุณสมบัติอันพึงประสงค์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกณฑ์ตัดสินและวิธีการประเมินของสถานศึกษา โดยประเมินตัดสินเป็นรายปี/ ภาค และช่วงชั้น

การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร เกณฑ์ตัดสินและวีการประเมิน โดยประเมินตัดสินเป็นรายปี/ ภาค และช่วงชั้น

บทบาทของครูผู้สอน ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการวัดและประเมินผลการเรียนเนื่องจากเป็นผู้ที่ต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดทำแผนการเรียนรู้และประเมินผล รวมทั้งมีหน้าที่วัดและประเมินผลระหว่างเรียน และตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม เช่น การใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง (Authentic assessment) ประเมินจากผลการปฏิบัติงาน (Performance assessment) ประเมินโครงการ (Work project) หรือประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) เป็นต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 17) กล่าวว่า กระบวนการวัดผลประเมินผล มีดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล เช่น เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล การรายงานผลไปยังผู้เกี่ยวข้อง

2. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นทั้งวัสดุอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่บริการและอื่น ๆ

3. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล

4. จัดระบบการสอนให้มีประสิทธิภาพ

5. แจ้งติดตาม ควบคุม ดูแลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติตามระเบียบ

6. ประเมินผลการดำเนินการ

7. พัฒนาระบบเครื่องมือเทคนิคและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศศิธร เวียงวะลัย (2556, หน้า 243-244) ได้กำหนดหลักการวัดผลและประเมินผลการเรียน ไว้ดังนี้

1. ต้องวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน คือการผลจะเป็นสิ่งตรวจสอบผลจากการสอนของครูว่านักเรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายการสอนมากน้อยเพียงใด

2. เลือกใช้เครื่องมือวัดที่ดีและเหมาะสม การวัดผลครูต้องพยายามเลือกใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ใช้เครื่องมือวัดหลาย ๆ อย่างเพื่อช่วยให้การวัดถูกต้องสมบูรณ์

3. ระวังความคาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัด เมื่อจะใช้เครื่องมือชนิดใดต้องระวังความบกพร่องของเครื่องมือหรือหรือวิธีการวัดของครู

4. ประเมินผลการวัดให้ถูกต้อง เช่นคะแนนที่เกิดจากการสอนของครูต้องแปลผลให้ถูกต้องสมเหตุสมผลและมีความยุติธรรม

5. ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า จุดประสงค์สำคัญของการวัดก็คือเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน จึงต้องพยายามค้นหาผู้เรียนแต่ละคนว่ามีจุดเด่น-จุดด้อยในเรื่องใด และหาทางปรับปรุงแต่ละคนให้คุ้มค่า

สรุปได้ว่า หลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนประกอบด้วย การวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน มีการเลือกใช้เครื่องมือวัดที่ดีและเหมาะสม มีความระมัดระวังความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัด มีการประเมินผลการวัดให้ถูกต้อง และมีการใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า

หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 168-169) ผู้บริหาร มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการวัดและการประเมินผลดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลในเรื่อง

1.1 ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง

1.3 มาตรฐานในการสอบวัดผล

1.4 การเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง

2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

3. พยายามส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัดและประเมินผล โดยการจัดการฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการรายงานผลการสอบ

4. การจัดตารางสอบ ห้องสอบและระเบียบในการสอบและการคุมสอบ

5. ควรมีการประเมินผลการสอน หากมีการบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไปหรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับในครั้งต่อไป

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 101) กล่าวว่า เครื่องมือในการวัดผลมีหลายชนิด ได้แก่

1. แบบตรวจสอบรายการ (Check list) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น การสังเกตผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน

2. แบบจัดอันดับคุณภาพของงาน โดยเป็นตัวเลขแสดงอันดับคุณภาพของงาน

3. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในสถานศึกษา มี 2 ลักษณะ คือ

3.1 ข้อสอบแบบอัตนัย (Subject test) เป็นแบบความเรียงที่ไม่จำกัดคำตอบของผู้ตอบ ใช้สำหรับต้องการวัดความคิดและการใช้เหตุผล แต่มีข้อเสียตรงที่ออกได้ไม่ครอบคลุมหลักสูตร ตรวจให้คะแนนไม่แน่นอนและเสียเวลามาก

3.2 ข้อสอบแบบปรนัย (Subject test) เป็นข้อสอบที่จำกัดการตอบของผู้สอบ แต่สามารถออกได้มากข้อครอบคลุมหลักสูตร แบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ แบบถูกผิด แบบจับคู่ แบบเติมคำ

3.3 แบบเลือกตอบ (Multiple choice) เป็นการทดสอบที่เหมาะสมที่สุด วัดได้ครอบคลุมหลักสูตร สามารถหาความยากง่าย ค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรงได้

เครื่องมือและวิธีการประเมินมีหลากหลายรูปแบบ จึงควรพิจารณาเลือกนำมาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรใช้วิธีวัดหลาย ๆ วิธี เพื่อให้แน่ใจว่าการประเมินผลผู้เรียนมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ดังแผนภาพ

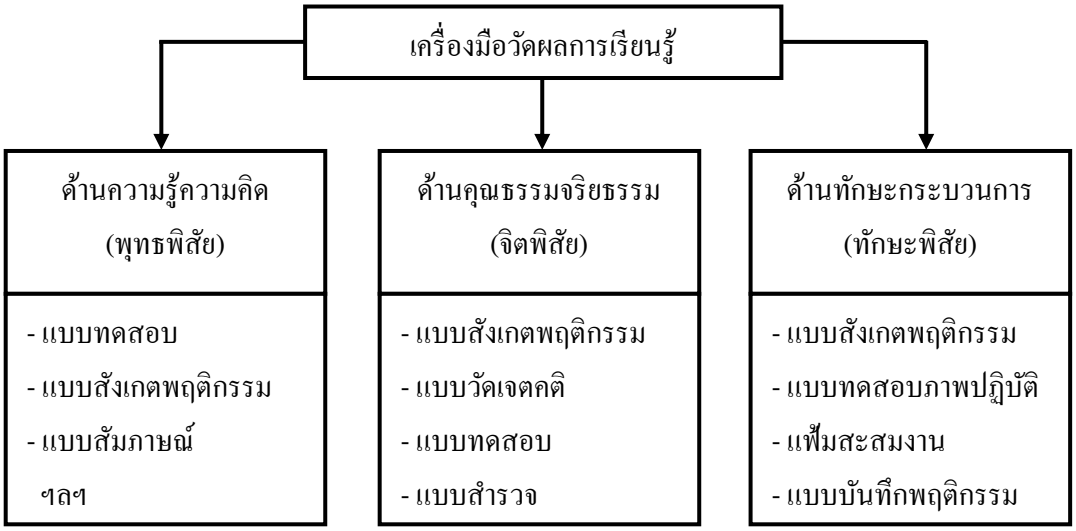

ภาพที่ 5 แสดงเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2554, หน้า 101)

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง การที่ผู้บริหารมีกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน การตรวจผลงาน การทดสอบ มีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม เช่น การใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง (Authentic assessment) ประเมินจากผลการปฏิบัติงาน (Performance assessment) ประเมินโครงการ (Work project) หรือประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน

3. การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน เป็นหน่วยย่อยของการนิเทศ เพื่อมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการสอนในโรงเรียน โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ความหมายการนิเทศการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 17) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการของผู้นิเทศที่มุ่งจะปรับปรุงและพัฒนาการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

Alfonso et al. (1981 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 17) ได้ให้ความหมายการนิเทศการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่พึงปรารถนาอย่างเป็นทางการในองค์กรนั้น ซึ่งชี้แนะถึงพฤติกรรมของครูในทางที่จะให้ความสะดวกในด้านการเรียนของนักเรียน และสัมฤทธิ์ผลถึงเป้าหมายขององค์การ

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2552, หน้า 10) ได้ให้ความหมาย การนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง ร่วมมือ ให้บริการและการปรับปรุงการสอนสอนให้ดีขึ้น ซึ่งจะอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยตั้งอยู่บนหลักแห่งมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

ธวัชพงษ์ รู้บุญ (2552, หน้า 10) ได้สรุปงานด้านการนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง ให้บริการและการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งอาศัยความร่มมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยตั้งอยู่บนหลักของมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555, หน้า 131) ได้ให้ความหมาย การนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารกับบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งต้องร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ทางสถานศึกษาคาดหวังไว้

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า งานด้านการนิเทศการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการแนะนำ การชี้แจง การบริการ การร่วมมือ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เกิดความร่วมมือเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการทำงานของบุคลากร ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพ ของผู้เรียน

ลักษณะของการนิเทศการสอน (The task of instructional supervision)

งานที่ปฏิบัติในสถานศึกษา เป็นงานที่มีเป้าหมายอยู่ที่การเรียนการสอน ซึ่งก็คืองานนิเทศการสอน ลักษณะงานนิเทศการสอนตามที่ แฮริส (Harris, 1985) ได้แบ่งไว้ 10 ประการ คือ

1. งานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวกับการออกแบบปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน งานหลักสูตรช่างเทคนิคควรจะได้พิจารณาถึงความต้องการของตลาดแรงงาน ความต้องการของอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียน ประกอบด้วย

2. การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การแปลความหมายของหลักสูตรเป็นพฤติกรรมการเรียนการสอน การแนะนำการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การเลือกสรรบุคลากร เป็นการจัดให้มีคณะบุคคล เพื่อรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งการคัดเลือก บรรจุ ทดสอบ และการพัฒนาบุคลากร

4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้พอเพียงตามความจำเป็นต่อการใช้ในการเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ การจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเรียนการสอน

6. การจัดอบรมประจำการ จัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้า และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

7. การปฐมนิเทศ จัดให้มีความรู้เบื้องต้นแก่ครู เพื่อให้สามารถเข้าใจและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ในการปฏิบัติงาน

8. การบริการพิเศษ เป็นการจัดบริการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการสอน รวมทั้งงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักการนโยบาย แนวปฏิบัติในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน

9. งานสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนให้มีความเข้าใจ รวมทั้งการดำเนินการด้านบริการการศึกษาให้กับชุมชน

10. งานประเมินผล เป็นการประเมินผลการสอน ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อจะนำมาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 20) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน เป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู

   1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอน เพื่อครูจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน

   1.2 การนิเทศการสอน ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน

   1.3 การนิเทศการสอนช่วยส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพจากการสอนของครู

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

   2.1 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อคุณภาพของนักเรียน

   2.2 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน

4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 21) ได้ให้แนวคิดดังนี้

1. การนิเทศการสอนเป็นระบบย่อยของระบบโรงเรียน หากมองสังคมเป็นระบบหนึ่ง จะเห็นว่าในระบบสังคมประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบ ระบบการศึกษาเป็นระบบหนึ่งในสังคม และระบบโรงเรียนเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษา ส่วนระบบการนิเทศการสอนเป็นการนิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้นิเทศการสอนมีผลต่อการสอนของครู และการสอนของครูมีผลต่อการเรียนของนักเรียน

2. การสอนเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ผู้นิเทศสามารถนิเทศครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนได้ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

3. การนิเทศการสอนเป็นการให้การศึกษาต่อเนื่องของครู ครูซึ่งอยู่ในโรงเรียน และประกอบวิชาด้วยการสอนต้องมีความรู้ใหม่ ๆ ทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาและด้านการสอน การนิเทศการสอนจะเป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาต่อเนื่อง

หลักการนิเทศการสอน

Adams and Dickey (1965) ได้ให้หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมความเจริญงอกงาม

1.1 การจัดให้มีการฝึกอบรมด้านการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักวิธีสอนต่าง ๆ

1.2 ช่วยพัฒนาความรู้ทางวิชาการเฉพาะ ให้เทคนิควิธีสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.3 พัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในการสอน และมีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอน

1.4 พัฒนาทัศนคติและอุดมการณ์ในการทำงาน ให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

1.5 พัฒนาประมวลรายวิชา โครงการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน

1.6 ร่วมมือจัดทำสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ที่จำเป็น และหาได้ในโรงเรียนและท้องถิ่น

1.7 ช่วยพัฒนาประสบการณ์การประเมินผล และเทคนิคการใช้ และเตรียมเครื่องมือประเมินผล

1.8 ช่วยวางแผนและพัฒนาผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียน และปัญหาอื่น ๆ

2. การนิเทศมีความเป็นประชาธิปไตย

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของการศึกษา มากกว่าที่จะเป็นโดยตำแหน่ง

2.2 ต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ครูมีอิสระใช้ความสามารถของตัวเองพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น

2.3 เปิดโอกาสให้ครูมีความคล่องตัวในการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนการทำงาน

2.4 การใช้อำนาจหน้าที่ ควรเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มและหมู่คณะ

2.5 ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2.6 อำนาจย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีประชาธิปไตย ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความสามารถ และความเป็นผู้นำ

2.7 ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครู จะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน

3. การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างสรรค์

3.1 ผู้นิเทศและครูร่วมกันสร้างบรรยากาศในการนิเทศด้วยการประชุมปรึกษาร่วมกัน

3.2 ผู้นิเทศให้อิสระแก่ครู ได้มีความคิดสร้างสรรค์ตามความสามารถของแต่ละคน

4. การนิเทศยึดหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์

4.1 ให้การยอมรับนับถือบุคคลอื่น เป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

4.2 ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ

4.3 สร้างความเชื่อถือ และศรัทธาให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือเพื่อสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น ๆ

5. การนิเทศเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

5.1 ขวัญและกำลังใจของครูดี ย่อมส่งผลในการทำงานให้ดีตามไปด้วย

5.2 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนขึ้นอยู่ขวัญของครู ที่ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน

5.3 ครูเองก็ต้องการขวัญและกำลังใจ

5.4 การดำเนินงาน ควรจะเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

6. การนิเทศเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

6.1 งานนิเทศเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน

6.2 งานนิเทศเป็นการปรับปรุงการสอนของครู

6.3 งานนิเทศเป็นการพัฒนาหลักสูตร

6.4 การประเมินผลการสอน มีความจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน

7. การนิเทศเป็นการประชาสัมพันธ์ ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่น ๆ

7.1 การให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่น ๆ

7.2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555, หน้า 133) ได้กล่าวว่า หลักของการนิเทศ คือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาโดยยึดเป้าหมายหลักคือ คุณภาพของนักเรียน โดยผู้บริหารต้องยอมรับว่าการนิเทศการสอนเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยตรง มีการวางแผนดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เน้นบรรยากาศแบบประชาธิปไตย สร้างขวัญและกำลังใจ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในความสามารถของตน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

สรุป หลักการนิเทศการสอนมีเป้าหมายหลักย่อยอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอนจึงต้องผ่านครูและบุคลากรอื่นทางการศึกษาเพื่อจะนำไปสู่ หลักการนิเทศการสอนจึงมุ่งที่ครู การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดี หลักการนิเทศการสอนก็คือพฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน หากครูได้แสดงถึงความรู้ ความสามารถ และมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมแล้ว คุณภาพของนักเรียนก็จะดีควบคู่ไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนกับการบริหารสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 25-28) ได้ให้ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนกับการบริหารสถานศึกษาว่าหน้าที่ของการนิเทศการสอน ถือเป็นงานที่สำคัญและถือปฏิบัติในสถานศึกษา ถ้าการเรียนคือผลผลิต และการสอนเป็นกระบวนการผลิตผู้เรียน จึงเป็นวัตถุดิบหรือตัวป้อน ด้วยเหตุนี้การสอนและผู้เรียนจึงเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์ในงานของสถานศึกษา ถ้าพิจารณาจากแผนภาพจะเห็นถึงการแสดงมิติของการสอน และมิติของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กัน

ภาพที่ 6 แสดงมิติของการสอน และมิติของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 25)

หน้าที่ที่ปฏิบัติในโรงเรียนมี 5 ด้านคือ

1. การสอนเป็นงานศูนย์กลางและเป็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของโรงเรียน การสอนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับนักเรียน ซึ่งไม่เฉพาะครูผู้ทำหน้าที่สอนเท่านั้น แต่รวมถึงบุคลากรอื่น ๆ เช่น บรรณารักษ์ นักแนะแนว ครูใหญ่ สื่อการสอนซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการสอน การสอนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

2. การบริการนักเรียน งานบริการนักเรียนมีความสัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรง แต่สัมพันธ์ทางอ้อมกับการสอน ซึ่งได้แก่ หน่วยบริการต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น พยาบาล นักแนะแนว นายทะเบียน หมอ คนขับรถ ภารโรง เป็นต้น และบางครั้งครูผู้สอนก็ทำหน้าที่บริการนักเรียนด้วย ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยสนับสนุนการสอน

3. การจัดการ การจัดการเกี่ยวข้องทางอ้อมกับการสอนและห่างจากนักเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ครูใหญ่ คณะกรรมการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และรวมทั้งครูผู้สอนด้วยการจัดการเป็นหน่วยสนับสนุนการสอน

4. การนิเทศ หน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอนแต่ห่างจากนักเรียนเป็นงานของผู้นิเทศ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายจัดการเรียนการสอน รวมทั้งครูผู้สอนด้วย ถือเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวกับการสอนโดยตรง

5. การบริหาร ขอบเขตของการบริหารในโรงเรียน เป็นการวางนโยบายการสอน การให้การสนับสนุน การสอนมีความสัมพันธ์กับการบริหารการสอนและผลของการเรียนของนักเรียน จากเป้าหมายของโรงเรียน และความต้องการของครูในด้านการนิเทศ ก็จะนำไปสู่พฤติกรรมผู้นิเทศการสอน โดยมุ่งไปสู่พฤติกรรมการสอน และสุดท้ายเป็นคุณภาพของนักเรียน

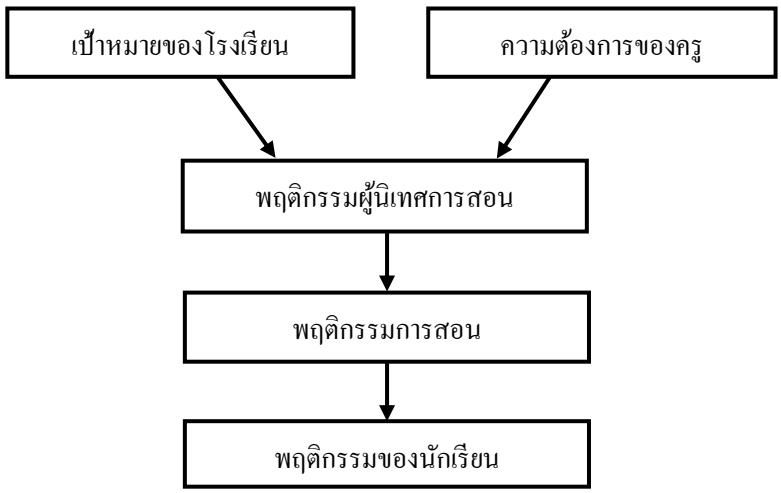

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์กับการบริหารการสอนและผลของการเรียนของนักเรียน

(ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 27)

การนิเทศเป็นการจัดการบริหารการศึกษาด้านหนึ่ง เพื่อการชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา ส่วนการนิเทศการสอนเป็นส่วนย่อยของการนิเทศ เพื่อมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการสอนในโรงเรียน โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ลักษณะงานของงานนิเทศการสอน จะมีงานพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การเลือกสรรบุคลากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการวัสดุอุปกรณ์ การจัดอบรมประจำการ การปฐมนิเทศ การจัดบริการพิเศษ งานสัมพันธ์กับชุมชน และงานประเมินผล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและคุณภาพของผู้เรียน หลักการนิเทศ การสอนที่ควรยึดถือคือ หลักแห่งการส่งเสริมความเจริญงอกงามให้ครูและนักเรียน หลักการจัด อย่างเป็นประชาธิปไตย หลักการสร้างสรรค์ หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ หลักการสร้างขวัญและกำลังใจ หลักการปรับปรุงการเรียนการสอน และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น

บทบาทของผู้นิเทศการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 67) ได้กล่าวว่า บทบาทของการนิเทศการสอนมี 3 ประการ คือ

1. บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร
2. บทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนการสอน
3. บทบาทในการเป็นผู้ประเมินผลการสอน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2552, หน้า 8-11) กล่าวว่า บทบาทของผู้การนิเทศการสอน มีดังนี้

1. ผู้วางแผน (Planner)

ภายในการดำเนินงานของโรงเรียน การวางแผนเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดบทบาทหนึ่งของการนิเทศการเรียนการสอน การวางแผนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำหนดล่วงหน้าในสิ่งที่จะทำและจะให้วิธีใด ๆ ไม่ว่าผู้นิเทศจะช่วยเหลือการพัฒนาปฏิทินโรงเรียนหรือโครงการฝึกอบรมประจำการก็ตาม การวางแผนมีความจำเป็นต่อความสำเร็จของสิ่งเหล่านี้ การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นล่วงหน้าสำหรับผู้นิเทศ เพื่อว่าเขาจะได้ช่วยเหลือครูให้มีความกระฉับกระเฉง

2. ผู้จัดระเบียบองค์การ (Organizer)

ความสามารถในการจัดระเบียบองค์การก็เป็นบทบาทหนึ่งที่ความสำคัญ ถ้าหากผู้นิเทศการเรียนการสอนต้องการประสบกับความสำเร็จ ไม่ว่าหน้าที่ของผู้นิเทศจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำตารางสอนหรือการจัดหาวัสดุอุปกรณ์หลักสูตร รวมทั้งหนังสือเรียนความสามารถในการจัดระเบียบองค์การเป็นสิ่งจำเป็น การเชื่อมคนกับทรัพยากรที่จำเป็นเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน

3. ผู้นำ (Leader)

เพื่อให้ประสบกับความสำเร็จ ผู้นิเทศการเรียนการสอนต้องสามารถสร้างอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้อื่น ยกตัวอย่างเช่น ผู้นิเทศต้องสามารถชักชวนครูให้ปรับแผนบทเรียนของเขาหรือเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเพื่อให้สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน นอกจากนี้การชักชวนให้ครูได้ใช้หลักสูตร โปรแกรมการสอน หรือรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทของผู้นิเทศ ดังนั้น ความสามารถในการนำคนอื่นจึงเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้นิเทศ

4. ผู้ช่วยเหลือ (Helper)

ผู้นิเทศมีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้อื่น จุดมุ่งหมายเบื้องต้นสำหรับผู้นิเทศ ก็คือช่วยครูพัฒนาและปรับปรุงทักษะการสอนของเขา ในขณะที่ผู้นิเทศทำงานในด้านต่าง ๆ กับครูที่มีความต้องการและมีระดับความสามารถทางวิชาชีพแตกต่างกัน มันจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้นิเทศต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยเหลือ บทบาทของผู้ช่วยเหลือจึงมีตั้งแต่การให้ความช่วยเหลือทางนิเทศโดยการรับฟังครู ในขณะที่ครูพิจารณาถึงลำดับการสอนของตน

5. ผู้ประเมิน (Evaluator)

ในขณะที่อาจารย์ใหญ่มักทำหน้าที่ในบทบาทของผู้ประเมินคนอื่น ๆ เช่น ผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้ประสานงานจะถูกเชิญให้มาร่วมในส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินครู ถึงแม้ว่าบุคลากรทางการนิเทศจะเคยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคณะครูมาในอดีต แต่ก็มีแนวโน้มที่จะให้บุคคลอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องนอกเหนืออาจารย์ใหญ่ในการประเมินครู ความสามารถของผู้นิเทศในการประเมินการสอนเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นสำหรับปรับปรุงการเรียนการสอน

6. ผู้จูงใจ (Motivator)

บทบาทที่สำคัญมากบทบาทหนึ่งของผู้นิเทศการเรียนการสอนก็คือ การจูงใจครู การจูงใจคือการส่งเสริมสนับสนุนความต้องการของบุคลากรในการทำบางสิ่งบางอย่าง มันเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้นิเทศในการทำงานกับครู เพื่อก่อให้เกิดความต้องการ การปรับปรุงที่เกิดขึ้นภายในตัวครูผู้นิเทศต้องใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะจูงใจครูให้ปรับปรุงการสอนของเขา ไม่ว่าจะเป็นการตั้งจุดมุ่งหมาย การให้ปัจจัยป้อนเข้า หรือการให้รูปแบบ ความสามารถในการจูงใจครู จึงเป็นความสำคัญของความสามารถของผู้นิเทศในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุง

7. ผู้สื่อความหมาย (Communicator)

ความสามารถในการถ่ายโอนข่าวสาร แนวคิด หรือความรู้สึกภายในโรงเรียน เป็นบทบาทสำคัญของการนิเทศ ผู้นิเทศต้องเป็นผู้สื่อความหมายที่ดีและสามารถที่จะทำงานกับผู้อื่นให้มีประสิทธิผล ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อความหมายของเขา มันจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้นิเทศต้อง

เป็นผู้สื่อความหมายได้ชัดเจนและสมบูรณ์ เมื่อเขาถ่ายทอดความคิดและข่าวสารให้ครูและบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน

8. ผู้ตัดสินใจ (Decision maker)

ผู้นิเทศการสอนต้องพัฒนาทักษะและความมั่นใจในการตัดสินใจ เขาจะต้องตัดสินใจในเรื่องโปรแกรม วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ตัวนักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนเครื่องอำนวย ความสะดวกในโรงเรียน กระบวนการนิเทศต้องอาศัยการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับ การทำงานของครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารอื่น ๆ ในการกำหนดสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการแยกแยะคุณภาพการสอนในชั้นเรียน อาจขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นิเทศในการตัดสินใจที่ดี

สรุป บทบาทของการนิเทศการสอน คือ การเป็นผู้วางแผน ผู้จัดระเบียบองค์กร ผู้นำ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ประเมิน ผู้จูงใจ ผู้สื่อความหมาย ผู้ตัดสินใจของผู้นิเทศการเรียนการสอน มีหลากหลายและผู้นิเทศจะต้องเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น มีความมั่นใจ และมีทักษะในการทำงานกับคนอื่น ๆ มีทักษะในกระบวนการเรียนการสอน บทบาทเหล่านี้ต้องอาศัยความเป็นผู้รู้ของผู้นิเทศ

4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ความหมายของการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สายหยุด ประกิคะ (2552, หน้า 11) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ประเมินผลการพัฒนาการใช้ สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ฉัตรชัย ไชยมงค์ (2552, หน้า 12) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดทำสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและผู้เรียนอย่างเพียงพอ

ชุลี รุ่งพานิช (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง งานด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง สื่อกลางช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้เร็ว เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดหา จัดบริการ ส่งเสริมให้ครูผลิต ใช้ บำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่าและ แสวงหาแหล่ง วิทยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชนต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ของครูไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 124) สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การระดมสรรพความรู้ที่มีเหตุผลมาประยุกต์ให้เป็นระบบใหม่และสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง ในการแก้ปัญหาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป งานด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิต ใช้ บำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่า แสวงหาแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ให้การส่งเสริมสนับสนุนครูด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับผู้สอนและผู้เรียนอย่างเพียงพอ

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีนักวิชาการได้เสนองาน แนวทางหรือกิจกรรมเพื่อเป็นแนวปฏิบัติดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 6) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิตสื่อ จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
5. ประเมินผลและพัฒนาการใช้สื่อเพื่อการศึกษาจากที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า งานด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาต้องดำเนินการดังนี้

5.1 จัดทำและจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือที่ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุน กำกับให้ครูรู้จักใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับแผนการสอนและคู่มือครู เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนด

5.3 จัดให้มีห้องสื่อการสอนและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จัดเก็บให้เป็นระบบตามกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ จัดทำทะเบียนสื่อและสถิติใช้สื่อ บริการสื่อการสอน

5.4 พัฒนาสื่อการเรียนรู้ รู้จักเลือกและใช้สื่อได้เหมาะสม

5.5 จัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนพัฒนางานวิชาการ

5.6 จัดอบรม สาธิตการใช้และการเก็บรักษาสื่อ

5.7 จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา

ชุมชน ท้องถิ่น และประสาน ความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

5.8 วิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานการใช้สื่อการเรียนรู้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 127) ได้เสนอแนวทาง ว่าสถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้การจัดการเรียนรู้ของครูอาจารย์บรรลุผล โดยการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่มีความหมายหลากหลายเหมาะสม และเพียงพอให้ครูอาจารย์ได้เลือกพัฒนาและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างได้ผล และสื่อและเทคโนโลยีนั้น ควรเน้นตั้งแต่การจัดทำ จัดหาจากท้องถิ่นไปจนถึงสื่อที่ทันสมัยเป็นสากล สถานศึกษามีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ

2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

นอกจากนี้ได้กล่าวว่า นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational innovation and technology) อาศัยพื้นฐานความรู้หลากหลายด้าน เช่น โสตทัศนศึกษา การวัดผล จิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว การศึกษาพิเศษ การบริหารการศึกษา รวมทั้งความรู้ด้านอื่น ๆ อีกมาก ปัจจุบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเน้นที่จะศึกษาด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 การเรียนด้วนตนเอง (Self instruction)

5.2 การเรียนการสอนสำเร็จรูป (Programmed instruction)

5.3 การแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นโดยการเข้าสู่ระบบ (System approach)

5.4 โสตทัศนศึกษา (Audio visual education)

5.5 คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer aided instruction)

5.6 การใช้ทรัพยากร (Resource) ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

5.7 เครื่องช่วยสอน (Teaching machine)

5.8 สื่อการศึกษามวลชน (Mass Educational) เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ทางการศึกษา

5.9 ความเสมอภาคในการให้โอกาสทางการศึกษาตามเอกัตภาพของแต่ละบุคคล

5.10 ให้ความเสมอภาคทางการศึกษาทุกท้องถิ่น

5.11 ให้ความรู้ทางจิตวิทยา สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเอกัตบุคคล

5.12 การศึกษาตลอดชีวิต (Life long education)

5.13 การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

5.14 การศึกษาทางอินเตอร์เน็ต เช่น Web-based instruction, e-Learning

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายเหมาะสมและเพียงพอ เพื่อให้ครูอาจารย์ได้เลือกพัฒนาและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างได้ผล และสื่อและเทคโนโลยีนั้นควรเน้นตั้งแต่การจัดทำ จัดหาจากท้องถิ่นไปจนถึงสื่อที่ทันสมัยเป็นสากล การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางความคิด สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีมากมายหลายรูปแบบ มีบทบาทและให้คุณประโยชน์ได้

5. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ความหมายด้านการจัดการเรียนการสอน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การจัดการเรียนการสอน” ไว้ดังนี้

สายใจ ประยูรสุข (2551, หน้า 63) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน โดยครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะแนะแนวทางและส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ การฝึกนักเรียนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและ สิ่งแวดล้อม ช่วยให้เกิดการเรียนรูนำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมี พัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมได้อย่างสมบูรณ์

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 53) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึงการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการให้ความช่วยเหลือ แนะแนวแก่ผู้เรียนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรักและความเอาใจใส่ด้วย

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553, หน้า 2) กล่าวว่า การเรียนการสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาษ) (2554, หน้า 48) สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ แก่นักเรียน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ขอบข่ายการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน

รุจิร์ ภู่สาระ (2551, หน้า 61-62) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้หรือที่เรียกว่าการปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนของผู้เรียนและวิธีการสอนของครู ซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเองรู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิตและมีทักษะในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่จึงน่าจะมีหลักการและแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างเป็นอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี
3. นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลาย ๆ แหล่ง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน
4. เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี
5. เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายเพียงคำตอบเดียว
7. ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่
8. ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

สมาน อัศวภูมิ (2553, หน้า 282-283) ได้กล่าวว่า งานด้านการจัดการเรียนการสอนควรจัดไว้ 5 ด้าน คือ

1. การดำเนินงานธุรการด้านการจัดการเรียนการสอน
2. การเตรียมการจัดการเรียนการสอน
3. การจัดหาสื่อการสอนและเทคโนโลยี
4. การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 151-164) ได้กล่าวไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

1. การจัดประมวลการสอน หลักสูตรได้กำหนดรายวิชาไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ในการจัดประมวลการสอนเป็นรายวิชา ซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่าโครงการสอนการจัดทำประมวลการสอนโครงการสอนนี้จะวางเป็นภาคการศึกษา โดยเฉพาะวิชาที่มีหน่วยกิจและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา ด้วยเหตุนี้การสอนจึงเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษา แล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น เช่น รายสัปดาห์ เป็นต้น

1.1 ความจำเป็นที่ต้องการจัดทำประมวลการสอนดังนี้

1.1.1 เพื่อช่วยให้การสอนได้มีขั้นตอนดำเนินการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.1.2 เพื่อให้ผู้สอนไม่ลืมและไม่สอนซ้ำ

1.1.3 ได้มีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับกิจกรรม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอน

1.1.4 ได้มีจัดลำดับประสบการณ์อย่างครบถ้วนและมีระเบียบ

1.2 สิ่งที่ควรคำนึงในการจัดทำประมวลการสอน

1.2.1 การแบ่งเนื้อหา ควรคำนึงถึงความเหมาะสม เช่น การสอนเกษตรต้องคำนึงฤดูกาลเกษตร การเพาะปลูกเป็นต้น

1.2.2 ควรสำรวจจำนวนวันในแต่ละสัปดาห์ที่สอน เพราะจะทราบว่ามีวันหยุดหรือกิจกรรมอื่นที่ทำให้การสอนขาดหายไป

1.2.3 การหาแหล่งที่จะทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ เช่น สถานที่ดูงาน ฝึกงานให้นักเรียน

1.2.4 การเชิญวิทยากรพิเศษล่วงหน้า

1.2.5 เครื่องมือโสตทัศน์อุปกรณ์ ตลอดจนวัสดุฝึก เครื่องจักรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

1.2.6 วิธีการและเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการเรียน

1.3 รายละเอียดของประมวลการสอนดังนี้

1.3.1 รหัสวิชา ชื่อวิชา จำนวนน้ำหนัก จำนวนชั่วโมงที่เรียนทฤษฎีและปฏิบัติ

1.3.2 รายวิชาโดยสังเขปตามหลักสูตร

1.3.3 ความมุ่งหมายโดยทั่วไปของรายวิชา

1.3.4 ความมุ่งหมายเฉพาะในแต่ละหัวข้อ

1.3.5 เนื้อหาของประมวลการสอนจะประกอบด้วยความรู้และความสัมพันธ์กับความรู้อื่น ๆ ที่นักเรียนนักศึกษาต้องเรียนรู้ทักษะ และการปฏิบัติที่จำเป็นในรายวิชานั้น รวมทั้งเจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.3.6 กระบวนการสอน ได้แก่ วิธีสอน กิจกรรมในการเรียนการสอนที่จะเกิดความรู้ทักษะปฏิบัติและเจตคติ

1.3.7 อุปกรณ์การสอน รวมทั้งตำราและหนังสือค้นคว้าที่จำเป็น

1.3.8 การทดสอบและวัดผลการเรียน

1.3.9 หนังสืออ่านประกอบและหนังสือที่จะเป็นเอกสารอ้างอิง

1.3.10 แหล่งที่หาความรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์

2. การจัดแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ และความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนมีวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรีอย่างมีจุดหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียด

2.1 การจัดแผนการเรียนควรอาศัยข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1.1 มีการสำรวจสภาพท้องถิ่นอุตสาหกรรมและความต้องการของผู้ปกครอง

2.1.2 มีการสำรวจความถนัดความต้องการของผู้เรียนนักศึกษา

2.1.3 มีการสำรวจความต้องการของสถานประกอบการ

2.1.4 มีการสำรวจความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แปลงสาธิต โรงประลอง

2.1.5 มีการนำผลสรุปมาสรุปวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การจัดแผนการเรียนของนักเรียนนักศึกษา

2.1.6 แผนการเรียนที่เปิดสอน จากการประชุมพิจารณาปรับเปลี่ยนแผนการเรียนได้เหมาะสมกับความต้องการการจัดแผนการเรียน

การจัดแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพ ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครูอาจารย์ สถานศึกษาขนาดใหญ่จะสามารถจัดแผนการเรียนได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. การจัดตารางสอน ตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา และเวลาที่จะเรียนโดยละเอียดประจำตลอดสัปดาห์

3.1 การจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยพิจารณาจากผลการเรียน

3.2 การจัดแบ่งตามรายชื่อ จัดโดยการคละกันไปตามบัญชีรายชื่อ

3.3 การจัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษ

3.4 การจัดแบบผสมผสาน กล่าวคือ บทเรียนกลุ่มเดียวกันบางครั้งก็เรียนวิชาเดียวกัน แต่ถ้าเป็นวิชาเลือกก็จะเรียนรวมกับผู้ที่เรียนวิชาเลือกนั้น ๆ

4. การจัดครูอาจารย์เข้าสอน การจัดอาจารย์เข้าสอนเป็นงานฝ่ายวิชาการพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้องจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น การดำเนินงานของการจัดอาจารย์เข้าสอนดังนี้

4.1 การสำรวจความพร้อมของบุคลากรด้านครูอาจารย์ ก่อนเปิดหลักสูตรใหม่หรือเปิดแผนการสอนเพิ่ม

4.2 การสำรวจภาระงานของครูอาจารย์

4.3 การสำรวจคุณสมบัติของครูอาจารย์ เช่น วุฒิ ประสบการณ์ ความชำนาญในด้านการสอนแต่ละวิชาเมื่อเกิดปัญหา สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สนับสนุนจัดหาจัดซื้ออุปกรณ์ให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เอื้อต่อการทำงาน

4.4 การจัดตามความพร้อมของครูผู้สอน เช่น ความถนัด และความต้องการในการสอน ได้แก่

4.4.1 จัดตามวุฒิทางการศึกษา

4.4.2 จัดตามความสนใจและความถนัด

4.4.3 จัดตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

4.5 การแก้ปัญหาการขาดครูอาจารย์

4.5.1 ให้ครูอาจารย์ได้ไปฝึกอบรมในบางรายวิชาที่ขาดแคลนครูอาจารย์ที่จะสอน

4.5.2 จัดบุคลากรฝ่ายอื่นให้ช่วยสอน เช่น บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน

4.5.3 จัดรวมกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

4.5.4 จัดหาวิทยากรนอกมาช่วยสอน

4.6 จัดครูอาจารย์เข้าสอนแทน เมื่อครูไม่มาสอน สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดครูอาจารย์เข้าสอน ควรจะได้คำนึงถึงภาระงานของครูอาจารย์ โดยทั่วไปสถานศึกษานั้นจะมอบหมายงานอื่นให้อาจารย์รับผิดชอบ เช่น งานธุรการ งานเป็นกรรมการเฉพาะกิจ และงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะมอบหมายให้ผู้บริหาร จึงจำเป็นต้องพิจารณาจัดแบ่งงานให้สมดุลกัน โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

4.6.1 เวลาที่ครูต้องเสียไปในการเตรียมการสอน โดยเฉพาะถ้าเป็นงานสอนในวิชาใหม่ที่ยังไม่เคยสอนมาก่อน

4.6.2 ลักษณะของวิชาที่สอน หมายถึง วิชาที่เป็นทฤษฎีแบบเป็นภาคปฏิบัติ การใช้เวลาในการตรวจงาน ตรวจแบบร่างหรือโครงงาน

4.6.3 ลักษณะของนักเรียนนักศึกษาที่เรียน หากเป็นผู้เรียนที่อ่อน มีพื้นฐานการเรียนที่แตกต่างกันก็จะต้องใช้เวลาหรือเพิ่มหรือสอนซ่อมเสริม

4.6.4 งานและกิจกรรมอื่น ๆ พิเศษนอกเหนือการสอน เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดทำโครงการอื่น ๆ เป็นต้น

4.6.5 ความชำนาญและประสบการณ์การสอนของครูอาจารย์ ครูอาจารย์ที่มีความรู้และมีประสบการณ์การสอนมากจะเตรียมการสอนน้อยและมีความมั่นใจในการสอน

5. การสอนซ่อมเสริม การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามแบบแผนปกติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน

5.1 การสอนซ่อมเสริมมี 4 ลักษณะ คือ

5.1.1 สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน เป็นการสอนปรับพื้นฐานความรู้ของนักเรียนนักศึกษาก่อนจะเข้าสู่หลักสูตร มักจะนำมาใช้เมื่อได้รับนักเรียนนักศึกษาใหม่จากสถาบันศึกษาแตกต่างกัน ทำให้พื้นความรู้เดิมแตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องสอนซ่อมเสริม มักจะเป็นการเรียนในหมวดวิชาบังคับที่ต้องเรียนร่วมกัน

5.1.2 สอนซ่อมเสริมขณะที่ทำการสอน เป็นการพบข้อบกพร่องของนักเรียนนักศึกษาที่ไม่เข้าใจบทเรียนบางตอน จึงทำการสอนซ่อมเสริมเพื่อจะได้ติดตามการเรียนต่อไปได้ทันและเข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอน

5.1.3 การซ่อมสอนเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว เมื่อมีการวัดผลในวิชาแล้วปรากฏว่าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดมีจัดประสงค์บางจุดประสงค์ที่ไม่ผ่าน จึงจำเป็นต้องสอนซ่อมเสริมเพื่อจะได้สอบแก้ตัวใหม่

5.1.4 สอนซ่อมเสริมที่นักเรียนฉลาดหรือเรียนเร็ว นักเรียนบางคนมีสติปัญญาสูงควรสอนซ่อมเสริมเพื่อจะเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

5.2 วิธีการจัดการซ่อมเสริมในสถานศึกษาทำได้ดังนี้

5.2.1 เมื่อครูอาจารย์พบข้อบกพร่องจากการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของนักเรียนนักศึกษาทั้งในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนสามารถสอนซ่อมเสริมได้

5.2.2 เมื่อครูพบข้อบกพร่องจากการวิเคราะห์ผล การประเมินที่ปรากฏในการวัดผลควรจะได้สอนซ่อมเสริมได้ในจุดที่นักเรียนนักศึกษาอ่อน เพื่อช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียนนักศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

6. การเลือกตำราเรียน ตำราเรียนหรือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ โดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงกำหนดให้ใช้ นอกเหนือจากนั้นเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งสถานศึกษาจะใช้ก็ได้ไม่ใช้ก็ได้ กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้บังคับการศึกษาในบางระดับ เช่น ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ตำราเรียนหรือแบบเรียนครูอาจารย์ สามารถจัดทำขึ้นเองได้ โดยการเขียนตำราวิชาการตามเนื้อหาของหลักสูตรรายวิชา

ตำราเรียนเป็นเครื่องประหยัดเวลาในการสอนของครูอาจารย์ เนื้อหาบางอย่างครูอาจารย์อาจกำหนดให้นักเรียนไปค้นคว้าจากห้องสมุดตามหนังสือที่กำหนดให้อ่านเพิ่มเติม และนำมาอภิปรายหรือจัดทำเป็นรายงานเพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้ที่กว้างขวาง ตำราเรียนเป็นหลักในการกำหนดเนื้อหาตามหลักสูตรรายวิชาที่เรียน ด้วยเหตุนี้ ครูอาจารย์มีแนวโน้มที่จะใช้ตำราเรียนหรือแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง คือเล่มที่ตนเองเขียนใช้เพียงเล่มเดียว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนต้องใช้ตำราเล่มเดียวกันก็จะเกิดความรู้ที่แคบ ด้วยเหตุนี้ ครูอาจารย์ควรจะได้ส่งเสริมนักเรียนนักศึกษาให้ได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งควรจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารของสถานศึกษา โดยสามารถจะทำได้ดังนี้

6.1 จัดตำราเรียนและแบบเรียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาต่าง ๆ มาไว้ในห้องสมุด

6.2 ให้ครูอาจารย์ได้จัดทำโครงการสอน หรือแผนการสอน โดยการกำหนดหนังสืออ่านประกอบให้กับนักเรียนนักศึกษา

เกณฑ์การเลือกตำราเรียนมีดังนี้

6.2.1 ตำราเรียนเหมาะสมและตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรายวิชานั้น

6.2.2 เนื้อหาวิชาในตำราเรียนเขียนได้ถูกต้อง โดยพิจารณาจากผู้เขียนว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในวิชานั้น ๆ

6.2.3 ลักษณะการอธิบายเนื้อหาวิชาพอเหมาะกับวัยและความรู้ของผู้เรียน

6.2.4 ความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

6.2.5 ตำรามีบทสรุป แบบฝึกหัดท้ายบท เพื่อช่วยในการฝึกความรู้และทักษะ

6.2.6 มีหนังอ้างอิง บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ ตลอดจนคำอธิบายตารางภาพมาประกอบ

6.2.7 คุณภาพของการจัดพิมพ์ เช่น กระดาษ การเข้าเล่ม การตรวจคำผิด

7. คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้เป็นแนวทางปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพวิชาการ เพื่อจะได้ทำให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

คู่มือครูในงานวิชาการ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิเทศภายในสถานศึกษาสามารถจัดทำได้โดยการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ทางวิชาการที่ครูต้องรู้และได้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอน

เนื้อหาที่ควรบรรจุไว้ในคู่มือครูในงานวิชาการมีดังนี้

7.1 หลักสูตรที่ครูสอนอยู่ในด้านหลักสูตร โครงสร้าง จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

7.2 ระเบียบการประเมินผล การเรียนตามหลักสูตร

7.3 การใช้เงินในหมวดเงินบำรุงการศึกษาเพื่องานวิชาการ

7.4 การสอนซ่อมเสริมกับนักเรียนนักศึกษา

7.5 การเขียนโครงการและปฏิทินการปฏิบัติงาน

7.6 ลักษณะการจัดการนิเทศการสอนภายในสถานศึกษา

7.7 การเลือกและการใช้สื่อการสอน

7.8 การเสนอแบบเรียน ตำรา หนังสือเพื่อจัดซื้อในห้องสมุด

7.9 การจัดทำโครงการสอน แผนการสอนหรือประมวลการสอน

8. การจัดทำคู่มือนักเรียนนักศึกษา คู่มือนักเรียนนักศึกษา เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำเพื่อแจกนักเรียนนักศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาใหม่ในวันลงทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติตนได้ถูกระเบียบของสถานศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษา โดยทั่วไปสถานศึกษาจะจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรายปี

คู่มือนักเรียนนักศึกษาจะมีรายละเอียดดังนี้

8.1 แนะนำสถานศึกษา ประวัติความเป็นมา คณาจารย์ ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษา

8.2 หลักเกณฑ์ หลักการ โครงสร้าง รายละเอียดวิชา

8.3 ปฏิทินการศึกษา

8.4 ระเบียบการลงทะเบียนเรียน การลดวิชา การเพิ่มวิชา

8.5 ระเบียบการจัดและประเมินผลทางการศึกษา

8.6 ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการสอบ

8.7 ระเบียบเกี่ยวกับวินัยและการปฏิบัติตน รวมทั้งระเบียบการแต่งกาย และระเบียบอื่น ๆ ที่นักเรียนนักศึกษาต้องถือปฏิบัติ

9. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ ห้องที่จัดขึ้นไม่ใช่ห้องเรียนของนักเรียนนักศึกษา แต่เป็นห้องที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสาร และสารสนเทศของงานด้านวิชาการในสถานศึกษา โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีนักเรียนนักศึกษาไม่ได้เรียนประจำห้องวันหนึ่ง

อาจเรียนหลายวิชาและย้ายห้องเรียน การจัดห้องศูนย์ควบคุมการจัดการเรียนการสอนจะศูนย์กลาง ที่อำนวยความสะดวกในด้านการจัดการเรียนการสอน สามารถติดตามทางด้านวิชาการได้

การจัดห้องควรประกอบด้วย

9.1 ตารางการใช้ห้องเรียนปฏิบัติการ

9.2 ตารางสอนรวมของครูอาจารย์

9.3 ตารางสอนกลุ่มวิชาของนักศึกษาแยกตามกลุ่ม แผนก และคณะวิชาต่าง ๆ

9.4 แผนการเรียนของหลักสูตรระดับต่าง ๆ ครบทุกภาคเรียน

9.5 แสดงผลสถิติความก้าวหน้าทางด้านการรับสมัครนักเรียนนักศึกษา

9.6 แสดงจำนวนครูอาจารย์ที่ประจำและศึกษาต่อ

9.7 มีตัวอย่างอุปกรณ์การสอนที่ต้องใช้ประจำ เช่น ใบงาน ใบช่วยสอน ใบความรู้ หนังสือเรียน คู่มือครู ครูมือนักเรียนนักศึกษา ตลอดจนรายชื่อนักเรียนในแต่ละชั้นปี

จากความหมายของการจัดการเรียนการสอน พอสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีการจัดทำแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ จัดทำคู่มือนักเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน สถานศึกษาควรวางแผนปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2540) งานวิชาการที่ถือว่าเป็นงานหลักและสำคัญที่สุดของสถานศึกษาที่จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมของประเทศทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพทางการศึกษาและมาตรฐานโรงเรียนซึ่งมีลักษณะคล้ายส่วนที่เป็นร่างกายของคนหรือเด็กเป็นส่วนงานที่ใหญ่ที่สุดของระบบ และเป็นงานที่เป็นหัวใจของโรงเรียน โดยมีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ที่ใช้กำกับการจัดระบบการทำงานของโรงเรียนและใช้กำกับกระบวนการดำเนินงาน ในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานวิชาการของโรงเรียนคือให้ผลผลิตที่มีคุณภาพให้ได้คนดีที่เป็นคนสมบูรณ์ งานวิชาการจึงกลายเป็นงานที่เป็นศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ ดังนั้น โรงเรียนใดที่งานวิชาการก้าวหน้า โรงเรียนนั้นมักจะมีชื่อเสียงเป็นที่นิยม และเป็นที่ยอมรับส่วนโรงเรียนใดงานวิชาการหล้าหลังอ่อนด้อย โรงเรียนนั้นจะไม่เป็นที่นิยมขาดศรัทธาและไม่เป็นที่ยอมรับ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542) การบริหารวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารการบริหารวิชาการ ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้วเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดโยบายการวางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอนและประเมินผลการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

Edmonds (1979) การบริหารงานวิชาการนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนอย่างเอาใจใส่ และสนใจพฤติกรรมการสอนของครูให้มาก นั่นคือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ แนวความคิดเช่นนี้ถือว่าเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลง จากทัศนะเก่าที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนคือผู้จัดการ การใช้โครงการ การใช้หลักสูตรและการรักษาสถานภาพของตนในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการเดินไปสู่แนวความคิดที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบการนำพาโรงเรียนไปสู่ความก้าวหน้า และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องรักษาบรรยากาศของโรงเรียน จัดให้มีทรัพยากรต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน กำกับดูแลความก้าวหน้าของนักเรียน มีบรรยากาศความคาดหวังว่านักเรียนจะประสบผลสำเร็จ และมีภาวะผู้นำเชิงบริหารที่เข้มแข็ง

Leithwood (2006) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการกำกับ นิเทศ ติดตาม การสอนของครู และจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของชาติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำและมีลักษณะเฉพาะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะส่งผลถึงความมีประสิทธิผลของการทำงานของครู และความสำเร็จของนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิษณุ จุลวรรณ (2547, หน้า 98) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ดำรงตำแหน่งครูผู้สอน และมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี 2) การพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมที่คิดว่าสะท้อนภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า มีถึง 50 พฤติกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสะท้อนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ในระดับมาก มีเพียง 5 พฤติกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสะท้อนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ในระดับปานกลาง 3) การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้ได้องค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 3) ด้านความสามารถ 4) ด้านบุคลิกภาพ 5) ด้านการนิเทศ 6) ด้านการวางแผน 7) ด้านการอำนวยความสะดวก และ 8) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ด้าน

วีระพร จำปาอ่อน (2549, หน้า 89) ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายขั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับขั้นตอนที่มีการปฏิบัติจากมากไปน้อย คือขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การเลือกดัดแปลงหรือออกแบบสื่อ การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน การประเมินผลการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และการใช้สื่อ

ช่อรัตนร์ดา เกสทอง (2550, หน้า 83) ได้ศึกษาการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ประชุมวางแผนชี้แจงครู 2) การมีส่วนร่วมในการบริหาร 3) การจัดอบรมให้ความรู้ 4) กำกับ ติดตามประเมินผล

สุนัน แถวถึก (2550, หน้า 147) ได้ศึกษาการศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูผู้สอน

นักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามชนิดของสื่อที่ใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สื่อการสอน ด้านสื่อการสอนประเภทวัสดุ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการ และด้านสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครมีระดับการใช้สื่อแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวมและรายได้อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม

เกสรี แจ่มสกุล (2551, หน้า 80) ได้ศึกษาการนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา 2) ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา

ดารัตน์ พิมพ์อุบล (2550, หน้า 118) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและครูวิชาการ โดยรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการนิเทศภายใน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราดจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รักสุชญา วราหะ (2551, หน้า 81) ได้ศึกษาการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

อุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาทางการบริหารงานวิชาการ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร 2) การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านการนิเทศการศึกษา

สมชาย จันทนา (2551, หน้า 62) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความเป็นผู้นำในงานวิชาการของผู้บริหารสตรี มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอันดับแรก ได้แก่ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้สอน รองลงมาคือ งานการสอนและพัฒนาคุณภาพการสอน และงานกิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ) งานนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครู ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอันดับสุดทาย คือ งานสื่อการสอนและกิจการห้องสมุด

วิรัช ปานแก้ว (2552, หน้า 2-5) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่สถานภาพแตกต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการมีภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง 3) ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 4) ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กระหว่าง ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

จุฑามาศ อินนามเพ็ง (2552, หน้า 9-22) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกันโดยรวมมีความแตกต่างกัน 6) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกันโดยรวมแตกต่างกัน 7) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กัน 8) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนมีอำนาจพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2

กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (2553, หน้า 140) ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอกคือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว ได้แก่ มุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินผลนักเรียน การจัดโครงการด้านรับเด็กพิเศษ การประเมินผลการสอนของครู การวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการ โดยตัวแปรการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด ตัวแปรแฝงภายใน คือ ประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัว คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การเป็นคนดี การเป็นคนเก่ง การเป็นคนมีความสุข โดยตัวแปรการเป็นคนดีมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ ความสำเร็จของงาน คุณลักษณะของงาน และสภาวะการทำงาน ความก้าวหน้า นโยบายและบริหาร ความสัมพันธ์ใน

หน่วยงาน โดยตัวแปรความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด 2) ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 91.08 ที่องศาอิสระ ค่า $df = 71$ ($p = 0.05448$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .941 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .901 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .0267 และภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา โดยขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับ 0.001 นอกจากนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผล การจัดการสถานศึกษา ได้ร้อยละ 1

อำนวย มีสมทรัพย์ (2553, หน้า 72-74) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การทำงานเป็นทีมในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ด้านความไว้เนื้อเชื่อใจ ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการสื่อสารตามลำดับ 2) การบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารวิชาการในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประกันคุณภาพสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการบริการวิชาการตามลำดับ 3) การทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกระดับค่อนข้างสูง

น้ำฝน รักยากลาง (2553, หน้า 74-76) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านความสามารถ ด้านการวางแผนและด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการ

ด้านการนิเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับดี 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อผล การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน โดยที่ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 5 ด้านร่วมกันสามารถอธิบายผลการประเมินคุณภาพภายนอกได้ประมาณร้อยละ 87.3 (R = 0.873)

ปริฉัตร เล็กตวง (2554, หน้า 5) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ได้แก่ การจัดการงานด้านหลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน การนิเทศและการประเมินผลการสอน การสื่อสารเป้าหมายโรงเรียนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามประเภทของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุมาลี สัจจาวัฒนา (2554, หน้า 3) ได้ศึกษาการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน ทั้ง 10 ด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการแนะแนวการศึกษาตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามประสบการณในการทำงาน โดยภาพรวม แตกต่างกันย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการไม่แตกต่างกัน

วันเผด็จ มีชัย (2554, หน้า 94) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามลำดับ อันสุดท้ายคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ส่วนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ตามลำดับ อันดับสุดท้ายคือ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทางวิชาการ

ชโลทร ปิงเมือง (2555, หน้า 73-76) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอวังเหนือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารการจัดการหลักสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของหลักสูตร รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน และเป็นผู้นำในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการศึกษา และมีความคิดเห็นน้อยสุดในเรื่องผู้บริหารติดตามผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินไปกำหนดแนวทางการพัฒนาครูและนักเรียน 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่อง ผู้บริหารชมเชยหรือยกย่องให้เกียรติหรือให้รางวัลกับครูที่มีการจัดการเรียนรู้ดีเด่นเป็นที่ยอมรับในโรงเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารนิเทศกำกับ ติดตาม เพื่อกระตุ้นช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน และผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตามเพื่อกระตุ้น ช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นระเบียบ ปลอดภัยและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ผู้บริหาร

ร่วมกับครูกำหนดเกณฑ์การทำงานโดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูค้นคว้าหาความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

กิตติวรรณ แสนโท (2556, หน้า 79) ได้ศึกษาการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน และด้านประสานงานด้านการใช้หลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สิริทร คงคูณ (2556, หน้า 94) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ตามลำดับ จำแนกเป็นด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ครูได้อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านจัดการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ครูใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และ 3) ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 2) ประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีระดับประสิทธิผล

อยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ ส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง และเป้าหมายการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และกำหนดนโยบายวางแผนการจัด หาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

พัชรินทร์ พันธ์โตดี (2556, หน้า 89) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29) โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การกำหนดพันธกิจ ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การนิเทศการสอน ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30) โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นาทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับสูง (r_{xy} = 0.765) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิรินาถ อาจบรรจง (2556, หน้า 61) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) การจูงใจ 3) ศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 4) การจัดการเรียนการสอน 5) พฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 6) การนิเทศการศึกษา

บุญมา เปรมปรี (2556, หน้า 85) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศภายใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศและ

ขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.64$) โดยตัวแปรทั้งสองมีความผันแปรร่วมกัน ประมาณร้อยละ 41

นัยนา เตียงงา (2556, หน้า 102) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผลการเปรียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษา โดยรวมพบว่ามีด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการวัดประเมินผล ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงด้านการประกันคุณภาพภายในที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

พัฒนพร ศิลาวงษ์ (2556, หน้า 64) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

กิตติพงษ์ ศิริเมือง (2557, หน้า 89) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศภายใน ด้านบริหารจัดการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศภายในของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ รองลงมาคือ การวางแผนนิเทศภายใน การพัฒนาเครื่องมือ สื่อ และพัฒนาการนิเทศภายใน การปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายใน ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายใน

ธัญญลักษ์ ผาภูมิ (2559, หน้า 82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลปรากฏดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมาย และพันธกิจ ของสถานศึกษา และด้านการพัฒนานักเรียน ส่วนด้านการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ การพัฒนาครู มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

Yamada (2000, p. 102) ได้ทำการวิจัยถึงความรับผิดชอบ และสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมืองเฟสโน รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับ 1) เตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสบการณ์ในการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ส่วนสมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสบการณ์ในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษายังพบว่ามหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ

Alig-Mielcarek and Hoy (2005, p. 108) ได้ทำการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีและที่ปรากฏเกี่ยวกับธรรมชาติ ความหมายและอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการ มีข้อสรุปจากการวิจัยว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่สำคัญ แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการเพียงอย่างเดียวคงไม่สามารถช่วยให้มีผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง การใช้ภาวะผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้มีประสิทธิผลในการเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ถ้าหากว่าพวกเขาเหล่านั้นหันไปใส่ใจกับการพัฒนาบรรยากาศของโรงเรียนโดยมุ่งเน้นทางวิชาการให้มาก สร้างเป้าหมายร่วมกันกับครู จัดให้มีการสะท้อนความคิดเห็นต่อครูเกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักเรียน ฟังเสียงของครู และจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน และส่งเสริมความร่วมมือและความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน แนวทางนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักการของผู้บริหารโรงเรียนที่จะใช้พัฒนาบริบทของโรงเรียนให้ครูและนักเรียนประสบความสำเร็จได้

Karbula (2009, p. 116) ได้ทำการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อสังเกตการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทำความเข้าใจในบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งได้สำรวจจากการสังเกตและสัมภาษณ์ ได้สังเกตจากกิจวัตรประจำวันของผู้บริหารสถานศึกษาและการใช้ภาวะผู้นำในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ผู้บริหารได้ประสบอยู่ในเวลานั้น จึงได้นำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้สังเกต หรือพบเห็นมาจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การรวบรวมข้อสังเกตได้อธิบายและยกตัวอย่างการตัดสินใจของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและผมสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การศึกษาครั้งนี้พบว่า ความเชื่อหลักของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ เสริมสร้างเกียรติยศ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ความสุจริต และจริยธรรมส่วนบุคคล

ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่นักเรียนและสมาชิกของโรงเรียน ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของพฤติกรรมและการตัดสินใจทั้งหมดในฐานนะผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีผลโดยตรงต่อภาวะผู้นำทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้บริหาร หากผู้บริหารขาดซึ่งภาวะผู้นำก็จะเป็นเพียงผู้บริหารที่ใช้อำนาจตามหน้าที่เท่านั้น แต่หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำในตนเอง ก็จะช่วยให้เป็นผู้บริหารที่สมบูรณ์แบบ ทั้งยังส่งผลดีโดยตรงต่อการบริหารสถานศึกษา เช่นเดียวกับงานวิชาการซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของสถานศึกษา เพราะงานวิชาการมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความรู้ความสามารถทางด้านงานวิชาการที่ดีเยี่ยมแล้ว ก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้สถานศึกษานั้นผ่านการรับรองจากการประเมินภายนอกตามมาตรฐานในรอบถัดไป ผู้วิจัยนี้จึงได้ศึกษาขอบข่ายภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการนิเทศ 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านการจัดเรียนการสอน 3) ด้านวัดผลและประเมินผล 4) ด้านนิเทศการสอน 5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและด้านงานพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาดังที่กล่าวมา

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็น มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา รวมโรงเรียนทั้งหมด 12 โรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 259 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา จำนวน 12 โรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 155 คน โดยใช้ตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามรายโรงเรียน แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	ครูผู้สอน	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนวัดมาบข่า	45	27
โรงเรียนวัดกระเฉท	10	6
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 1	48	29
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 2	13	8
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 3	22	13
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 4	22	13
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 5	26	16
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 6	9	5
โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 7	38	23
โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 9	10	6
โรงเรียนวัดชากผักกูด	10	6
โรงเรียนบ้านหนองระกำ	6	3
รวม	259	155

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert, 1961 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 7) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการบริหารจัดการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย

5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 เป็นชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 7)

5 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มาก

3 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อย

1 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและการบริหารงานวิชาการ จากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ศึกษาการสร้างแบบสอบถามของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เกิดความสมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และให้ข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย

3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวี	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3.2 ดร.ชัยพจน์ รักงาม	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3.3 ดร.ธนวิน ทองแพง	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3.4 นายชูชีพ ฉายอรุณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
3.5 นายนพดล แสนผูก	ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

จากการนำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60-1.00 คัดเลือกไว้สามารถใช้ได้ โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และเสนอประธานคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแก้ไขขั้นสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s product-moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม (Item-total correlation) (พงศ์เทพ จิระโร, 2559, หน้า 26) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) (พงศ์เทพ จิระโร, 2559, หน้า 21) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

รายการ	ค่าอำนาจจำแนก (*r*) อยู่ระหว่าง	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา		
1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ	.60 - .77	.89
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการ	.66 - .88	.94
3. ด้านการนิเทศ	.52 - .77	.88
4. ด้านการบริหารจัดการ	.50 - .82	.88
รวมด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ	.50 - .84	.97
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน		
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	.50 - .71	.81
2. ด้านวัดผลและประเมินผล	.53 - .85	.89
3. ด้านนิเทศการสอน	.65 - .81	.90
4. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	.58 - .84	.90
5. ด้านการจัดการเรียนการสอน	.65 - .85	.91
รวมด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	.32 - .87	.96

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นนำเสนอต่อประธานกรรมการเพื่อตรวจสอบแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และไปเก็บคืนด้วยตัวเอง ได้รับแบบสอบถามคืน 155 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (*X*) และตัวแปรตาม คือ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน (*Y*) แล้วนำข้อมูลที่ได้ซึ่งเป็นข้อมูล เชิงปริมาณ (Quantitative data) มาทำการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. การบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษาใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: *SD*)

ในการแปลผลค่าเฉลี่ยแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลจากค่าเฉลี่ยดังนี้ (พงศ์เทพ จิระโร, 2559, หน้า 15) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีระดับ น้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์บอกระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร (วราภรณ์ ช่วยแก้ว, 2555 หน้า 72) ดังนี้

r มีค่า มากกว่า 0.81 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

r มีค่า 0.61-0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง

r มีค่า 0.41-0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับกลาง

r มีค่า 0.21-0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ

r มีค่า น้อยกว่า 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

3. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อสร้างสมการถดถอยแบบพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (Raw score) และสมการถดถอยแบบพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized score)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. สถิติสำหรับหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

3. สถิติสำหรับหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

SD แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าอัตราส่วน t ใช้ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปร

p แทน ค่าความน่าจะเป็น

F แทน ค่าอัตราส่วน F ใช้ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ร่วมของตัวพยากรณ์กับตัวแปรตาม

X แทน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

X_1 แทน ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวางแผนงานวิชาการ

X_2 แทน ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศ

X_3 แทน ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ

X_4 แทน ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

Y แทน การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

Y_1 แทน การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

Y_2 แทน การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน

Y_3 แทน การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

Y_4 แทน การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผล

Y_5 แทน การบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศการสอน

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (ค่าอำนาจการพยากรณ์)

Adjusted R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่เปลี่ยนจากเดิมเมื่อเพิ่มตัวแปรต้นทีละตัว (ค่าอำนาจการพยากรณ์ที่ปรับแก้แล้ว)

SE_b แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสมการถดถอย

B แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรต้นในรูปคะแนนดิบ

Beta แทน ค่ามาตรฐานสัมประสิทธิ์การถดถอย

SS แทน ค่าผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละตัวยกกำลังสองความแปรปรวน

MS แทน ค่าความแปรปรวนเฉลี่ย

df แทน ชั้นของความอิสระ

F แทน ค่าสถิติการแจกแจงแบบเอฟ

p แทน ค่าความน่าจะเป็น

Tolerance แทน ค่าความคงทนของการยอมรับ

VIF แทน ปัจจัยการขยายตัวของแปรปรวน (Variance inflation factor)

* แทน นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

** แทน นัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลโดยแสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมและรายด้าน รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้าน ซึ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$n = 155$		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	SD		
1	ด้านการวางแผนงานวิชาการ	4.12	0.52	มาก	3
2	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.16	0.54	มาก	1
3	ด้านการนิเทศ	4.12	0.58	มาก	4
4	ด้านการบริหารจัดการ	4.15	0.55	มาก	2
	รวม	4.14	0.50	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการวางแผนงานวิชาการ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการนิเทศ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการวางแผนงานวิชาการ	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารแสดงบทบาทการกระตุ้นและพัฒนาการบริหารจัดการด้านวิชาการในโรงเรียน	4.11	0.58	มาก	7
2	ผู้บริหารมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	4.16	0.65	มาก	2
3	ผู้บริหาร ครู ร่วมกันกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.15	0.63	มาก	3
4	ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นนักวางแผน และสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	4.01	0.67	มาก	8
5	ผู้บริหารและ ครู ร่วมกันจัดทำเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน	4.17	0.63	มาก	1
6	ผู้บริหารสามารถจัดคนเข้าทำงานอย่างเป็นระบบและตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล	4.15	0.75	มาก	4
7	ผู้บริหารสามารถสั่งการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนของงานในโรงเรียน	4.12	0.73	มาก	6
8	ผู้บริหารมีการกำกับควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน	4.14	0.68	มาก	5
	รวม	4.12	0.52	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารและ ครู ร่วมกันจัดทำเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานต่างๆให้ชัดเจน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นนักวางแผน และสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.09	0.64	มาก	8
2	ผู้บริหารใช้เทคนิคการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร และยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการ โดยยึดหลักประชาธิปไตย	4.19	0.72	มาก	3
3	ผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร	4.26	0.70	มาก	2
4	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.27	0.67	มาก	1
5	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน	4.17	0.68	มาก	5
6	ผู้บริหารร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน	4.04	0.68	มาก	9
7	ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะครูมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเองเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง	4.18	0.69	มาก	4
8	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวิชาการ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาฯ เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน	4.15	0.73	มาก	6
9	ผู้บริหารพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมโดยเน้นผลงานด้านวิชาการ	4.12	0.68	มาก	7
	รวม	4.16	0.54	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อ

การเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร ตามลำดับ ผู้บริหารร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการนิเทศ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการนิเทศ	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน	4.15	0.71	มาก	3
2	ผู้บริหารมีการกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน	4.10	0.71	มาก	5
3	ผู้บริหารมีการสร้างเครื่องมือนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.97	0.72	มาก	7
4	ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	4.18	0.67	มาก	2
5	ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครู ได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน	4.27	0.67	มาก	1
6	ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูในการปฏิบัติงาน	4.08	0.86	มาก	6
7	ผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมมนุษยสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.14	0.68	มาก	4
	รวม	4.12	0.58	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านการนิเทศ กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครู ได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารมีการสร้างเครื่องมือนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการบริหารจัดการ	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ	4.26	0.66	มาก	2
2	ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ	4.29	0.66	มาก	1
3	ผู้บริหารกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ	4.25	0.64	มาก	4
4	ผู้บริหารกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	4.26	0.70	มาก	3
5	ผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน	3.79	0.87	มาก	6
6	ผู้บริหารปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	4.06	0.74	มาก	5
	รวม	4.15	0.55	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ด้านการบริหารจัดการ กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย

5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลโดยแสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและรายด้าน รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	*SD*		
1	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.13	0.59	มาก	3
2	ด้านวัดผลและประเมินผล	4.08	0.53	มาก	5
3	ด้านการนิเทศการสอน	4.12	0.58	มาก	4
4	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.15	0.61	มาก	2
5	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.17	0.57	มาก	1
	รวม	4.13	0.51	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามลำดับ ส่วนด้านวัดผลและประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารจัดการอบรมสัมมนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้	4.05	0.70	มาก	4
2	ผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม	4.24	0.65	มาก	1
3	ผู้บริหารจัดตารางเวลาสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม	4.10	0.81	มาก	3
4	ผู้บริหารประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ	4.14	0.66	มาก	2
	รวม	4.13	0.59	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารจัดการอบรมสัมมนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านวัดผลและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านวัดผลและประเมินผล	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย	4.17	0.64	มาก	1
2	ผู้บริหารมีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน	4.01	0.68	มาก	7
3	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนเครื่องมือและเอกสารการวัดผลประเมินผลไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ	4.09	0.68	มาก	6
4	ผู้บริหารมีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง	4.17	0.67	มาก	2
5	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากผลการปฏิบัติงาน	4.09	0.67	มาก	5
6	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินโครงการ	4.12	0.68	มาก	4
7	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน	4.14	0.70	มาก	3
8	ครูจัดกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน	3.89	0.80	มาก	8
	รวม	4.08	0.53	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า การวัดผลและประเมินผลของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง ส่วนครูจัดกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการนิเทศการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการนิเทศการสอน	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารชี้แจง การแนะนำ เกี่ยวกับการนิเทศการสอน	4.08	0.64	มาก	5
2	ผู้บริหารสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.01	0.69	มาก	6
3	ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการนิเทศการสอน	4.17	0.68	มาก	2
4	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน	4.18	0.65	มาก	1
5	ผู้บริหารกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน	4.17	0.73	มาก	3
6	ผู้บริหารดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.16	0.72	มาก	4
	รวม	4.12	0.58	มาก	

จากตารางที่ 14 พบว่า การนิเทศการสอนของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการนิเทศการสอน ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา	4.15	0.79	มาก	2
2	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น	4.13	0.75	มาก	4
3	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระและความถนัด	4.26	0.63	มาก	1
4	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่า	4.13	0.70	มาก	3
5	ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น	4.09	0.71	มาก	5
	รวม	4.15	0.61	มาก	

จากตารางที่ 15 พบว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระและ ความถนัด มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการจัดการเรียนการสอน	*n* = 155		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย	4.32	0.62	มาก	1
2	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.28	0.65	มาก	3
3	ผู้บริหารมีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำการสอน	4.30	0.69	มาก	2
4	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ	4.03	0.77	มาก	6
5	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือนักเรียน	3.94	0.86	มาก	7
6	ผู้บริหารกำกับดูแลการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู	4.12	0.75	มาก	5
7	ผู้บริหารส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด เช่น การวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง	4.21	0.59	มาก	4
	รวม	4.17	0.57	มาก	

จากตารางที่ 16 พบว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำการสอน ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน รายละเอียดดัง ตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X
Y_1	.662**	.723**	.658**	.741**	.768**
Y_2	.676**	.810**	.659**	.771**	.806**
Y_3	.692**	.799**	.681**	.769**	.812**
Y_4	.708**	.792**	.658**	.771**	.808**
Y_5	.640**	.732**	.556**	.720**	.731**
Y	.757**	.864**	.720**	.845**	.880**

**$p < .01$

จากตารางที่ 17 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศ (X_2) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) ด้านการวางแผนงานวิชาการ (X_1) และด้านการบริหารจัดการ (X_3) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ที่แยกเป็นรายด้านเพื่อตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ

ตัวพยากรณ์	Tolerance	VIF
ด้านการวางแผนงานวิชาการ (X_1)	.322	3.106
ด้านการนิเทศ (X_2)	.334	2.990
ด้านการบริหารจัดการ(X_3)	.471	2.125
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4)	.334	2.990

จากตารางที่ 18 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันน้อย เนื่องจากค่า Tolerance มีค่าไม่น้อยกว่า .10 และค่า VIF น้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรพยากรณ์มีค่าสัมพันธ์กันน้อย ไม่มีลักษณะเป็นภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ดังนั้น จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย คือ ด้านการนิเทศ (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) ผลการวิเคราะห์แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่มีปัญหา เรื่องภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ และทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อไปได้

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากด้านต่าง ๆ

	SS	***df***	***MS***	***F***	***p***
สมการถดถอย	33.16	2	16.58	313.18**	.000
ความคลาดเคลื่อน	8.04	152	.053		
รวม	41.21	154			

**$p < .01$

จากตารางที่ 19 พบว่า ด้านการนิเทศ (X_2) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (อำนาจพยากรณ์) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปรต้น	R	R^2	Adjusted R^2	SE_b	t	p
X_2	.864	.746	.744	.26172	448.676**	.000
X_2, X_4	.897	.805	.802	.23010	45.930**	.000

**$p \leq .01$

จากตารางที่ 20 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ จะมีค่าเท่ากับ .86 มีอำนาจในการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยละ 74.60 เมื่อเพิ่มค่าของ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) เข้าไปในสมการ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ จะมีค่าเท่ากับ .89 ทำให้อำนาจพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพิ่มเป็นร้อยละ 80.50 แสดงว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้ง 2 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

การสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เมื่อผู้ศึกษานำกลุ่มตัวแปรเหล่านี้มาสร้างสมการถดถอย โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) รายละเอียดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig
	b	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.598	.144	-	4.149**	.000
ด้านการนิเทศ (X_2)	.458	.054	.521	8.404**	.000
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4)	.396	.058	.420	6.777**	.000
$R = 0.897$, $R^2 = 0.805$, Adjusted $R^2 = 0.802$, $SE_B = 0.23010$, $F = 45.930$					

**$p < .01$

จากตารางที่ 21 พบว่า มีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 2 ด้าน คือ ด้านการนิเทศ (X_2) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) ในรูปคะแนนดิบคือ .458 และ .396 ของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.521 และ 0.420 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 0.598 + 0.458(X_2) + 0.396(X_4)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.521(Z_2) + 0.420(Z_4)$

อธิบายสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า น้ำหนักความสัมพันธ์ของตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มี 2 ตัวแปร คือ ด้านการนิเทศ (X_2) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ .521 และ .420 ตามลำดับ

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 155 คน ซึ่งเป็นจำนวนตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามรายโรงเรียนแล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .50 - .84 และค่าความเชื่อมั่น .97 และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .32 - .87 และค่าความเชื่อมั่น .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อสร้างสมการถดถอยแบบพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (Raw score) และสมการถดถอยแบบพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized score)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการนิเทศ 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการวางแผนงานวิชาการ และ 4) ด้านการนิเทศ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1.1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามลำดับ ส่วนผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร ตามลำดับ ผู้บริหารร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ด้านการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครู ได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารมีการสร้างเครื่องมือนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

1.4 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านการวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน

4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 2) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 4) ด้านการนิเทศการสอน 5) ด้านวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารจัดการอบรมสัมมนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมากมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารมีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ส่วนครูจัดกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนาชุมชนเพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 ด้านการนิเทศการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

2.4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระและความถนัด มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำการสอนตามลำดับ ส่วนผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในแต่ละด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์สูงสุด และมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง คือ ด้านการนิเทศ (X_2) ($r = 0.864$) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) ($r = 0.845$) ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับการบริหาร งานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ดังนี้ ด้านการวางแผนงานวิชาการ(X_1) ($r = 0.757$) และด้านการบริหารจัดการ (X_3) ($r = 0.720$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวทำนายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวทำนายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโดยทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มด้านทีละด้าน พบว่า ด้านการนิเทศ (X_2) เข้าไปในสมการ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ จะมีค่าเท่ากับ .86 มีอำนาจในการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนร้อยละ 74.60 ($R^2 = 0.74$) เมื่อเพิ่มค่าของด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) เข้าไปในสมการ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ จะมีค่าเท่ากับ .89 ทำให้อำนาจพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพิ่มเป็นร้อยละ 80.50 ($R^2 = 0.80$) แสดงว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้ง 2 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

การสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เมื่อผู้ศึกษานำกลุ่มตัวแปรเหล่านี้มาสร้างสมการถดถอยโดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) พบว่า มีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 2 ด้าน คือ ด้านการนิเทศ (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) เข้าสมการ

ถดถอยแล้วจะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 89.70 ($R = 0.897$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 80.50 ($R^2 = 0.805$) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มากที่สุด คือ ด้านการนิเทศ (X_2) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .458 และ .396 ของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.521 และ 0.420 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 0.598 + 0.458(X_2) + 0.396(X_4)$

$\hat{Z} = 0.521(Z_2) + 0.420(Z_4)$

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน เนื่องจากบรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนทั้งด้านครู นักเรียนและการเรียนการสอน รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสิริทร คงคูณ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศและ

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ พันธ์โตดี (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การกำหนดพันธกิจ ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การนิเทศการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินาถ อาจบรรจง (2556) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ 1) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) การจูงใจ 3) ศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 4) การจัดการเรียนการสอน 5) พฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 6) การนิเทศการศึกษา

1.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวางแผนงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติวรรณ แสนโท (2556) ได้ศึกษาการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชโลทร ปิงเมือง (2555) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอวังเหนือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารการจัดการหลักสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดทาแผนการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของหลักสูตร รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน และเป็นผู้นำในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ

การเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการศึกษา และมีความคิดเห็นน้อยสุดในเรื่องผู้บริหารติดตามผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินไปกำหนดแนวทางการพัฒนาครูและนักเรียน

1.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน เนื่องจากบรรยากาศโรงเรียน มีอิทธิพลต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอน รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริทร คงคูณ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ พันธ์โตดี (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29) โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้าน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การกำหนดพันธกิจ ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การนิเทศการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินาถ อาจบรรจง (2556) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ 1) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) การจูงใจ 3) ศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 4) การจัดการเรียนการสอน 5) พฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 6) การนิเทศการศึกษา

1.3 ด้านการนิเทศ พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการการนิเทศเป็นการจัดการบริหารการศึกษาด้านหนึ่งเพื่อการชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา สอดคล้องกับผลการของวิจัย บุญมา เปรมปรี (2556) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศภายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศและขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ

1.4 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานและส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกฝ่ายได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันเผด็จ มีชัย (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามลำดับ สุดท้ายคือด้านการนิเทศการศึกษา และสอดคล้องกับ วิษณุ จุลวรรณ (2547) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้ได้องค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 3) ด้านความสามารถ 4) ด้านบุคลิกภาพ 5) ด้านการนิเทศ 6) ด้านการวางแผน 7) ด้านการอำนวยความสะดวก และ 8) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้ำฝน รักยากลาง (2553) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 โดยเฉลี่ยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านความสามารถด้านการวางแผนและด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีความรับผิดชอบสูงสุดในการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกสรี แจ่มสกุล (2551) ได้ศึกษาการนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา และสอดคล้องกับ ดารัตน์ พิมพ์อุบล (2550) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตราด ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและครูวิชาการ พบว่าโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ

2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม และโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน

เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของโรงเรียน และยังมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริฉัตร เล็กตวง (2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับ ได้แก่ การจัดการงานด้านหลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน การนิเทศและการประเมินผลการสอน การสื่อสารเป้าหมายโรงเรียนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นัยนา เตียงงา (2556) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสอดคล้องกับ สมชาย จันทนา (2551) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ความเป็นผู้นำในงานวิชาการของผู้บริหารสตรี มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับแรก ได้แก่ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้สอน รองลงมาคือ งานการสอนและพัฒนาคุณภาพการสอน และงานกิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ) งานนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครู ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับสุดทาย คือ งานสื่อการสอนและกิจการห้องสมุด

2.2 ด้านวัดผลและประเมินผล พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านวัดผลและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีผู้บริหารที่มีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง ส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย และมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ช่อรัตนร์ดา เกสทอง (2550) ได้ศึกษาการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ประชุมวางแผนชี้แจงครู 2) การมีส่วนร่วมในการบริหาร 3) การจัดอบรมให้ความรู้ 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผล

2.3 ด้านการนิเทศการสอน พบว่า การบริหารงานด้านการนิเทศการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน และสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญมา เปรมปรี (2556) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศภายใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศและขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติพงษ์ ศิริเมือง (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศภายใน ด้านบริหารจัดการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศภายในของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ รองลงมาคือ การวางแผนนิเทศภายใน การพัฒนาเครื่องมือ สื่อ และพัฒนาการนิเทศภายใน การปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายใน ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายใน

2.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีผู้บริหารที่ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระและความถนัด ส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา รวมถึงผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนัน แถวถึก (2550) ได้ศึกษาการศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามชนิดของสื่อที่ใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สื่อการสอน ด้านสื่อการสอนประเภทวัสดุ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการ และด้านสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ 2) ครูผู้สอนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวมและรายได้อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม และสอดคล้องผลการวิจัยของ วีระพร จำปาอ่อน (2549) ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายขั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับขั้นตอนที่มีการปฏิบัติจากมากไปน้อย คือ ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อ การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน การประเมินผลการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และการใช้สื่อ

2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีผู้บริหารที่ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำการสอน และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารัตน์ พิมพ์อุบล (2550) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตราด ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและครูวิชาการ พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกสรี แจ่มสกุล (2551) ได้ศึกษาการนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา 2) ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านนิเทศการศึกษา และด้านหลักสูตรสถานศึกษา

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศข้างต้นอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานโดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม สามารถปฏิบัติได้จริง ฉะนั้นการที่ผลการหาความสัมพันธ์ออกมาในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันไปในทางบวกและอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ พันธ์โตดี (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้าน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การกำหนดพันธกิจ ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การนิเทศการสอน ส่วนประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมิน และผลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นาทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นาทาง

วิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 เช่นเดียวกับ พัฒนพร ศิลาวงษ์ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ ธัญญลักษ์ ผาภูมิ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอยู่ในระดับสูง

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 89.70 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 80.50 โดยมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพียง 2 ด้าน ที่เป็นตัวพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 คือ ด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานกำหนดไว้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 ด้านการนิเทศ สามารถเป็นตัวพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครูได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ให้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีการนิเทศติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับ Glickman (1990 อ้างถึงใน น้ำฝน รักษากลาง, 2553) ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบที่มีรากฐานมาจากการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นบทบาท

โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมถึงเป็นกระบวนการจัดบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารัตน์ พิมพ์อุบล (2550) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตราด ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศภายในโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายใน และผู้บริหารสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำเครื่องมือสำหรับการนิเทศภายใน ส่วนลำดับสุดท้ายคือผู้บริหารจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลัดดาวรรณ นัดดาเทพ (2557) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ บันทึกการนิเทศเพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูว่าสอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนหรือไม่ ชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในการสอนของครู เมื่อมีการประชุมหลังสังเกตการสอนและผู้บริหารสังเกตการณ์สอนอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียนโดยใช้เวลาสั้น ๆ และไม่มีการกำหนดล่วงหน้า โดยไม่มีการบันทึก และสอดคล้องกับ บุญมา เปรมปรี (2556) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศภายใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศและขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ และผลการวิจัยของกิตติพงษ์ ศิริเมือง (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ รองลงมาคือ การวางแผนนิเทศภายใน การพัฒนาเครื่องมือ สื่อ และพัฒนา

การนิเทศภายใน การปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายใน ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายใน

3.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สามารถเป็นตัวพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร และใช้เทคนิคการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร และยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการโดยยึดหลักประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546) กล่าวว่า บรรยากาศทางวิชาการ เป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหน่วยงานที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรและผู้รับบริการทั้งในด้านความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต่อเพื่อนร่วมงาน และเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ ธัญญลักษ์ ผาภูมิ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนเข้าพบพูดคุยด้วยได้ทุกเมื่อ ผู้บริหารแสดงท่าทีที่ดีต่อนักเรียน ต่อครูและต่อผู้ปกครอง สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้แก่ครูและนักเรียน ทั้งนี้เพราะผู้นำที่ดีจะต้องเข้าถึงจิตใจของผู้บังคับบัญชาทั้งครู และนักเรียนโดยจะต้องมีการใช้หลักการบริหารโดยอาศัยหลักธรรมาธิบาล และมีวุฒิทางด้านจิตใจเป็นองค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการบริหารงานด้านวิชาการและด้านการจัดการ ด้านการเรียนการสอน และสอดคล้องกับสิริทร คงคูณ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ครูได้อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนระดับภาวะผู้นำน้อยที่สุด คือ จัดให้ครูได้นิเทศชั้นเรียนซึ่งกันและกันในโรงเรียน สอดคล้องกับศิรินาถ อาจบรรจง (2556)

ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการโดยภาพรวม และรายข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก เรียงตามลำดับ 3 ด้านแรก คือ 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้นำข้อลำดับสุดท้ายมาเสนอ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมด้านภาวะผู้นำทางการศึกษา ให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินงานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารควร มีความสามารถในการเป็นนักวางแผน และสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารควรหาแนวทางร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน

3) ด้านการนิเทศ พบว่า ผู้บริหารควรมีการสร้างเครื่องมือนิเทศ เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารควรใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินงานของโรงเรียน

2. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการ

บริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการนิเทศการสอน 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้นำข้อลำดับสุดท้ายมาเสนอ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ควรมีมาตรการส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตามผลการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีระดับคุณภาพที่สูงขึ้นต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารควรหาแนวทางในการจัดการอบรมสัมมนาครู ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

2) ด้านวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูในโรงเรียนควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และควรประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการนิเทศการสอน พบว่า ผู้บริหารควรสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรหาแนวทางสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น

5) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดทำคู่มือนักเรียนเพื่อกำหนดวิธีการ มาตรฐานการตรวจสอบและทบทวนที่ชัดเจน และนำผลไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ถูกต้อง ชัดเจนและ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและตรงตามนโยบายการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

กมล ภู่ประเสริฐ. (2547). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เมธีทิปส์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ชุดฝึกอบรมการปรับกระบวนทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *เอกสารประกอบพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ. (2553). *องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาเซนต์จอห์น.

กิตติพงษ์ ศิริเมือง. (2557).*ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

กิตติวรรณ แสนโท. (2556). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง.* งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เกรียงศักดิ์ อัจกลับ. (2546). *พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชุมพร.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกสรี แจ่มสกุล. (2551). *การนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเทพศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ขวัญจิตต์ เนียมเกตุ. (2547). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.

จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฉัตรชัย ไชยมงค์. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาราชภัฏสกลนคร.

ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.* รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชโลทร ปิงเมือง. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอวังเหนือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3.* รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชวาล แพรัตกุล. (2552). *เทคนิคการวัดผล* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิฑูรย์การปก.

ช่อรัตนร์ดา เกสทอง. (2551). *การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่อุทัยธานี.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ชัยรัตน์ หลายวัชระกุล.(2547). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2552). *การนิเทศการสอนแผนใหม่.* กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2546). *การบริหารงานวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ชุลี รุ่งพานิช. (2552). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ดารัตน์ พิมพ์อุบล. (2550). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตราด*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ถาวร เส้งเอียด. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานคระกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธวัช บุณยมณี. (2550). *ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธวัชพงษ์ รู้บุญ. (2552). *สภาพและปัญหาการนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ธัญญลักษ์ ผาภูมิ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

นัยนา เตียงงา. (2556). *การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

น้ำฝน รักษากลาง. (2553). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากบผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยธยา.

นิตยา เปลื้องนุช. (2551). *การบริหารหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสาหรับการวิจัย เล่ม* 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญมา เปรมปรี. (2556). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บูรชัย ศิริมหาสาคร. (2552). *ผู้นำพันธ์แท้ Authentic leader.* กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ปริฉัตร เล็กตวง. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สุพรรณบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). *การนิเทศการสอน.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

พงศ์เทพ จิระโร. (2559). *หลักการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ชลบุรี: บัณฑิตเอกสาร.

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาษ). (2554). *การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่นกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ พันธ์โตดี. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พัฒนพร ศิลาวงษ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพจิตร ศรีโนนยาง. (2550). *ความคิดเห็นของบุคลากรการศึกษาต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.* รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพเราะ พัตตาสิงห์. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2550). *การจัดและการบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รักสุชญา วราหะ. (2552). *การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

รุ่ง แก้วแดง. (2545). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2554). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สงขลา: นำศิลป์.

รุจิร์ ภู่สาระ. (2545). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: ปุ๊ค พอยท์.

รุจิร์ ภู่สาระ. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ปุ๊ค พอยท์.

ลัดดาวรรณ นัดดาเทพ. (2557). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

วราภรณ์ ช่วยแก้ว. (2555). *ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสตูล.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

วันเผด็จ มีชัย. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิเชียร วิทยอุดม. (2550). *ภาวะผู้นำ (Leadership)* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม.

วิรัช ปานแก้ว. (2552). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 และเขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

วิษณุ จุลวรรณ. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วีรชาติ วิลาศรี. (2550). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วีระพร จำปาอ่อน. (2549). *การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). *การจัดการเรียนรู้ (Learning management).* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศิรินาถ อาจบรรจง. (2556). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.* รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมจิต จันทร์ฉาย. (2547). *เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาหลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สมชาย จันทนา. (2551). *ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สมศักดิ์ ดลประสิทธ์. (2549). สมรรถนะครูและผู้บริหารการศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย, 9*(17), 10-21.

สมสะนิด วงคำจันทร์. (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สมาน อัศวภูมิ. (2553). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 5). อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

สมุทร ชำนาญ. (2553). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ระยอง: บี.อาร์. การพิมพ์.

สันติ บุญภิรมย์. (2553). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพ๊อยท์.

สัมมา รธนิธย์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิยาลัยราชภัฏยะลา.

สัมมา รธนิธย์. (2556). *หลัก ทฤษฎี และปฏิบัติ การบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

สายใจ ประยูรสุข. (2551). *ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนคร.

สายหยุด ประกิคะ. (2552). *การศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2559). *การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาระยอง เขต 1*. ระยอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี. (2559). *แถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2015*. เข้าถึงได้จาก http://www.moe.go.th/websm/2016/dec/499.html

สิริทร คงคูณ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร)*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สีร์รานี วสุภัทร. (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุนัน แถวถึก. (2550). *การศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สุพชาต ชุ่มชื่น. (2554). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะนำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สุมาลี สัจจาวัฒนา. (2554). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). *ภาวะผู้นำ ใน ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อำนวย มีสมทรัพย์. (2553). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Adamis, H., & Dickey, F. (1965). *Basic principle of supervision.* New York*:* American Book.

Alig-Mielcarek, J. M., & Hoy, W. K. (2005). *Educational leadership and reform: Instructional leadership: It's nature, meaning, and influence.* Greenwich: Information Publishing Age.

Carter, C. J., & Klotz, J. (1990). *What principal's must know before assuming the role of instructional leader.* Indiana: Indiana University.

Chell, J. (2014). *Introducing principal to the role of instructional leadership*. Retrieved from http://www.saskschoolboards.ca/research/leadership/95-14.htm

Dimmock, C., & Walker, A. (2005). *Educational leadership: Culture and diversity.* Gateshead: Athenaeum Press.

Edmonds, R. (1979). Some schools work and more can. *Social Policy*, *9*, 28-32.

Elmore, R. (2000). Hard questions about practice. *Educational leadership*, *59*(8), 22-26.

Glickman, C. D. (1981). *Development supervision alternative, practices for helping teacher improve instructional.* Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). *Assessing the instructional management behavior of principals*. Chicago: The University of Chicago.

Harris, B. M. (1985). *Supervisory behavior in education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Hughes, L., & Ubben, G. (1989). *The elementary principal's handbook.* Boston, MA: Allyn and Bacon.

Karbula, J. (2009). *Case study on the role of the superintendent of schools in instructional leadership and student academic achievement.* Colorado: Colorado State University.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-609.

Leithwood, K. (2006). *Educational leadership: The laboratory for student success at the temple university center for research in human development and education.* Retrieved from http://www.temple.edu/lss.

Lezotte, L. (1994). The nexus of instructional leadership and effective schools. *The School Administrator, 51*(6), 22-23.

Likert, R. (1932). A Technique for Measurement of Attitude. *Achieves of Psychology*, *25*(140), 1-55.

MacNeill, N. (2003). *Pedagogic leadership.* Retrieved from https://books.google.co.th/books?id= MacNeillet.al

McEwan, E. K. (1998). *Seven steps to effective instructional leadership*. California: Corwin

Rutherford, W. L. (1987). *Taking charge of change*. California: Association for Supervision and Curriculum Development.

Weber, J. R. (1989). *Leading the instructional program*. Washington: ERIC Clearinghouse.

Wildy, H., & Dimmock, C. (1993). *Instructional leadership in primary and secondary schools in Western Australia.* Maryland: University of Maryland.

Yamada, A. (2000). *Elementary school principals' perception of responsibilities and competencies for instructional leadership*. California: University of the Pacific Stockton.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218/ ว 1624 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

7 กันยายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวปิยธิดา ทาปลัด นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในความควบคุมดูแลของ ดร.สมุทร ชำนาญ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
(ลงชื่อ) เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-3839-3486 โทรสาร 0-3874-5811
ผู้วิจัยโทร. 083-3579203

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218/ ว 2108 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

15 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

เรียน

ด้วยนางสาวปิยธิดา ทาปลัด นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในความควบคุมดูแลของ ดร.สมุทร ชำนาญ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ อนึ่งโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ลงชื่อ) เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-3839-3486 โทรสาร 0-3874-5811
ผู้วิจัยโทร. 083-3579203

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218/ ว 2109 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

15 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวปิยธิดา ทาปลัด นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในความควบคุมดูแลของ ดร.สมุทร ชำนาญ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล อนึ่งโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
(ลงชื่อ) เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-3839-3486 โทรสาร 0-3874-5811
ผู้วิจัยโทร. 083-3579203

ภาคผนวก ข

- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

1. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอนดังนี้

   ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

   ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

2. ใคร่ขอความกรุณาจากท่านในฐานะที่เป็นครูผู้สอน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ในภาพรวม ผลการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อท่านและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(นางสาวปิยธิดา ทาปลัด)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1
แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าโรงเรียนของท่านมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 อยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็น ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มาก
3 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ ปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อย
1 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ							
1	ผู้บริหารแสดงบทบาทการกระตุ้นและพัฒนา การบริหารจัดการด้านวิชาการในโรงเรียน						
2	ผู้บริหารมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโรงเรียน						
3	ผู้บริหาร ครู ร่วมกันกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์						
4	ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นนักวางแผน และสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย						

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
5	ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำเป้าหมายและแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน						
6	ผู้บริหารสามารถจัดคนเข้าทำงานอย่างเป็นระบบและตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล						
7	ผู้บริหารสามารถสั่งการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนของงานในโรงเรียน						
8	ผู้บริหารมีการกำกับควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน						
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ							
9	ผู้บริหารแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ						
10	ผู้บริหารใช้เทคนิคการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร และยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการโดยยึดหลักประชาธิปไตย						
11	ผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียนด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร						
12	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้						
13	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน						
14	ผู้บริหารร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน						

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
15	ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะครูมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเองเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง						
16	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวิชาการ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาฯ เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน						
17	ผู้บริหารพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมโดยเน้นผลงานด้านวิชาการ						
3. ด้านการนิเทศ							
18	ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน						
19	ผู้บริหารมีการกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน						
20	ผู้บริหารมีการสร้างเครื่องมือนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง						
21	ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ						
22	ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครูได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน						
23	ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูในการปฏิบัติงาน						

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
24	ผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมมนุษยสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
4. ด้านการบริหารจัดการ							
25	ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ						
26	ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ						
27	ผู้บริหารกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและตัวชี้วัดไว้ อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ						
28	ผู้บริหารกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน						
29	ผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน						
30	ผู้บริหารปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน						

ตอนที่ 2
แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าโรงเรียนของท่านมีการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็น ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ มาก
3 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ ปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อย
1 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร							
1	ผู้บริหารจัดการอบรมสัมมนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้						
2	ผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม						
3	ผู้บริหารจัดตารางเวลาสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม						
4	ผู้บริหารประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ						

ข้อ	การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
2. ด้านการวัดผลและประเมินผล							
5	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย						
6	ผู้บริหารมีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน						
7	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนเครื่องมือและเอกสารการวัดผลประเมินผลไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ						
8	ผู้บริหารมีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง						
9	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากผลการปฏิบัติงาน						
10	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินโครงการ						
11	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน						
12	ครูจัดกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน						
3. ด้านการนิเทศการสอน							
13	ผู้บริหารชี้แจง การแนะนำ เกี่ยวกับการนิเทศการสอน						
14	ผู้บริหารสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง						

ข้อ	การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
15	ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการนิเทศการสอน						
16	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน						
17	ผู้บริหารกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน						
18	ผู้บริหารดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง						
4. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา							
19	ผู้บริหารส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา						
20	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น						
21	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระและความถนัด						
22	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่า						
23	ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น						
5. ด้านการจัดการเรียนการสอน							
24	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย						
25	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล						

ข้อ	การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
26	ผู้บริหารมีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำ การสอน						
27	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ						
28	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือนักเรียน						
29	ผู้บริหารกำกับดูแลการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู						
30	ผู้บริหารส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด เช่น การวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง						

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตอนที่ 1

แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ									
1	ผู้บริหารแสดงบทบาทการกระตุ้นและพัฒนา การบริหารจัดการด้านวิชาการในโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2	ผู้บริหารมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3	ผู้บริหาร ครู ร่วมกันกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4	ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นนักวางแผน และสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆมาใช้ในการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5	ผู้บริหารและ ครู ร่วมกันจัดทำเป้าหมายและแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6	ผู้บริหารสามารถจัดคนเข้าทำงานอย่างเป็นระบบและตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7	ผู้บริหารสามารถสั่งการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนของงานในโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
8	ผู้บริหารมีการกำกับควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ									
9	ผู้บริหารแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10	ผู้บริหารใช้เทคนิคการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร และยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการโดยยึดหลักประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11	ผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียนด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
13	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	ผู้บริหารร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะครูมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเองเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
16	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ งานวิชาการ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาฯ เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	ผู้บริหารพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมโดยเน้นผลงานด้านวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
3. ด้านการนิเทศ									
18	ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19	ผู้บริหารมีการกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	ผู้บริหารมีการสร้างเครื่องมือนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21	ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22	ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมให้ครูได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23	ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
24	ผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมมนุษยสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4. ด้านการบริหารจัดการ									
25	ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
26	ผู้บริหารกำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
27	ผู้บริหารกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและตัวชี้วัดไว้ อย่างชัดเจนโดยเน้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ								
28	ผู้บริหารกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
29	ผู้บริหารตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
30	ผู้บริหารปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตอนที่ 2

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร									
1	ผู้บริหารจัดการอบรมสัมมนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2	ผู้บริหารกำหนดให้มีแผนการสอนและการจัดตารางเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3	ผู้บริหารจัดตารางเวลาสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4	ผู้บริหารประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2. ด้านการวัดผลและประเมินผล									
5	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6	ผู้บริหารมีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนเครื่องมือและเอกสารการวัดผลประเมินผลไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
8	ผู้บริหารมีข้อกำหนดด้านการวัดและประเมินผลการใช้วิธีของการประเมินจากสภาพจริง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
9	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากผลการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11	ผู้บริหารมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลของการประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12	ครูจัดกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3. ด้านการนิเทศการสอน									
13	ผู้บริหารชี้แจง การแนะนำเกี่ยวกับการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	ผู้บริหารสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	ครูทุกคนให้ความร่วมมือในการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
16	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	ผู้บริหารกำหนดจุดประสงค์การนิเทศที่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
18	ผู้บริหารดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
4. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา									
19	ผู้บริหารส่งเสริมการจัดหาสื่อที่ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อให้ตรงตามกลุ่มสาระ และความถนัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาสื่ออย่างคุ้มค่า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23	ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5. ด้านการจัดการเรียนการสอน									
24	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
25	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
26	ผู้บริหารมีการจัดครูอาจารย์เข้าสอนแทนผู้ที่ไม่มาทำการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
27	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
28	ผู้บริหารมีการจัดทำคู่มือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
29	ผู้บริหารกำกับดูแลการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
30	ผู้บริหารส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด เช่น การวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตารางที่ 22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ข้อ	ค่าอำนาจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจำแนก
ด้านการวางแผนงานวิชาการ		**ด้านการนิเทศ**	
1	0.60	18	0.74
2	0.80	19	0.73
3	0.63	20	0.77
4	0.70	21	0.74
5	0.63	22	0.55
6	0.77	23	0.59
7	0.62	24	0.52
8	0.63	**ด้านการบริหารจัดการ**	
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ		25	0.72
9	0.66	26	0.82
10	0.88	27	0.82
11	0.79	28	0.76
12	0.86	29	0.50
13	0.82	30	0.53
14	0.72		
15	0.86		
16	0.75		
17	.81		

หมายเหตุ: ด้านการวางแผนงานวิชาการ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94
ด้านการนิเทศ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88
ด้านการบริหารจัดการ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 1 ทั้งฉบับเท่ากับ .97

ตารางที่ 23 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ข้อ	ค่าอำนาจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจำแนก
ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร		**ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา**	
1	.71	19	.83
2	.66	20	.77
3	.50	21	.77
4	.71	22	.58
ด้านการวัดผลและประเมินผล		23	.84
5	.56	**ด้านการจัดการเรียนการสอน**	
6	.53	24	.75
7	.85	25	.80
8	.83	26	.65
9	.62	27	.74
10	.69	28	.69
11	.71	29	.85
12	.52	30	.68
ด้านการนิเทศการสอน			
13	.71		
14	.77		
15	.68		
16	.65		
17	.81		
18	.80		

หมายเหตุ: ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81
ด้านการวัดผลและประเมินผล ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89
ด้านการนิเทศการสอน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90
ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90
ด้านการจัดการเรียนการสอน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 3 ทั้งฉบับเท่ากับ .96